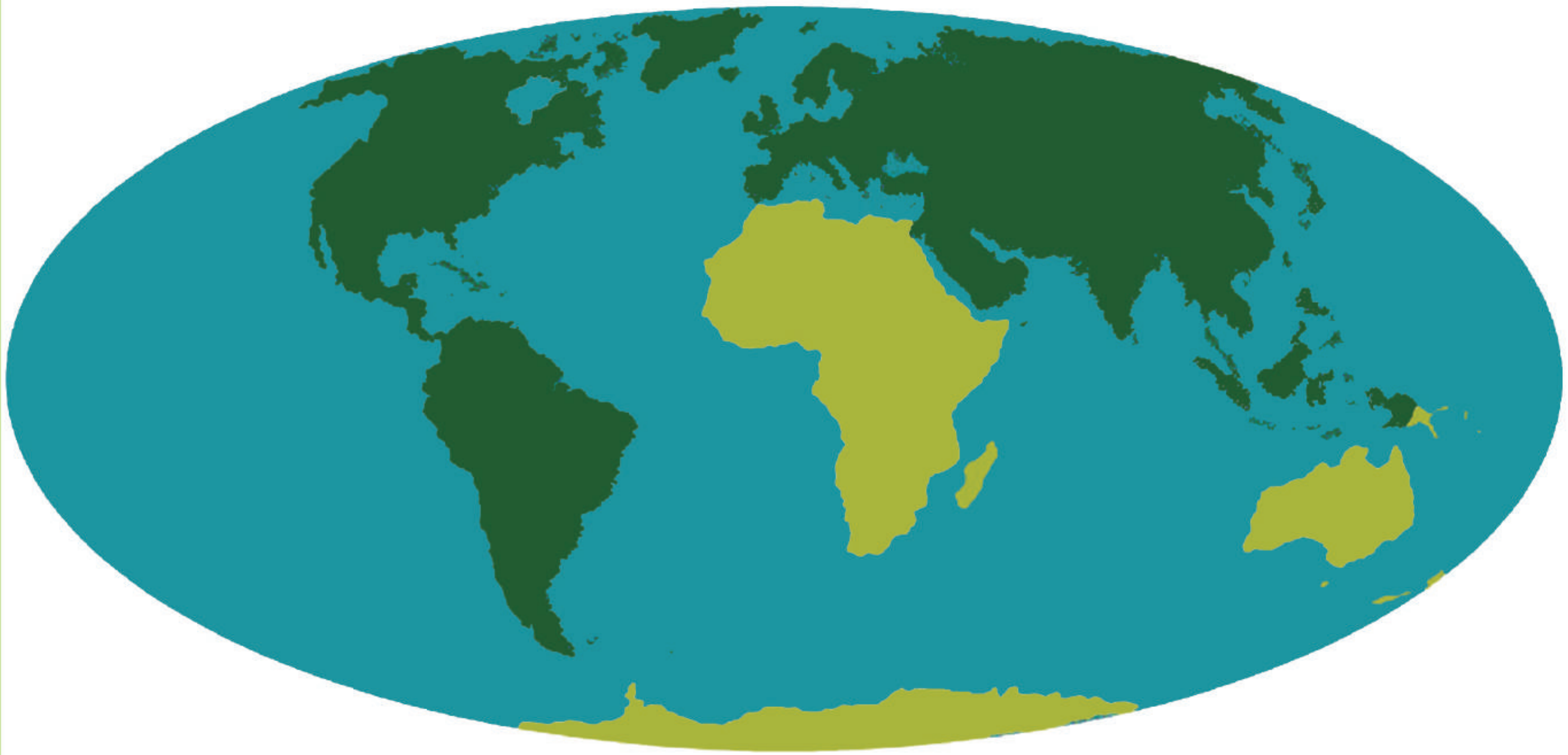
وزارت معارف

جغرافیه

صنف ۹

جغرافیه صنف ۹

۱۳۹۹

هـ. ش

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هېواد به تل ځلیږي
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مو دی رهبر

دا عزت د هر افغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ایماق، هم پشه یان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زړه وي جاویدان
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

وزارت معارف

جغرافیه

صنف نهم

۱۳۹۹ هـ.ش

مشخصات کتاب

مضمون: جغرافیه

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی دیپارتمنت جغرافیۀ نصاب تعلیمی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: نهم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامۀ وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۹ هجری شمسی

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربک

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی‌پایان بر رسول خاتم- حضرت محمد مصطفیﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه‌گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش‌گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهۀ سرنوشت‌ساز، رهبری و خانوادۀ بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین‌رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکرشده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به‌عنوان تربیت کننده‌گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هیچ نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس راآغاز کنند، که در آیندۀ نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمدن و معماران افغانستان توسعه‌یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهم تا از فرصت‌ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفادۀ بهتر کنند و خوشه چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن‌ها در این راه مقدس و انسان‌ساز موفقیت استدعا دارم.

با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه‌یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست

جغرافیهٔ صنف نهم

فصل اول **عنوان** **صفحات**

فصل دوم

افریقا

موقعیت قارهٔ افریقا در نقشهٔ جهان

در نقشهٔ براعظم افریقا را مشاهده می‌نمایید.

در این فصل می‌خوانیم:

- موقعیت و حدود اربعهٔ قارهٔ افریقا
- جغرافیای طبیعی
- کوه‌ها
- دریاها
- جهیل‌ها
- بحیره‌ها
- خلیج‌ها
- اقلیم
- جغرافیای سیاسی
- جغرافیای بشری
- جغرافیای اقتصادی
- جغرافیای مواصلاتی

اهداف عمومی فصل

توقع می‌رود تا شاگردان عزیز به اهداف علمی ذیل در این فصل نایل آیند:

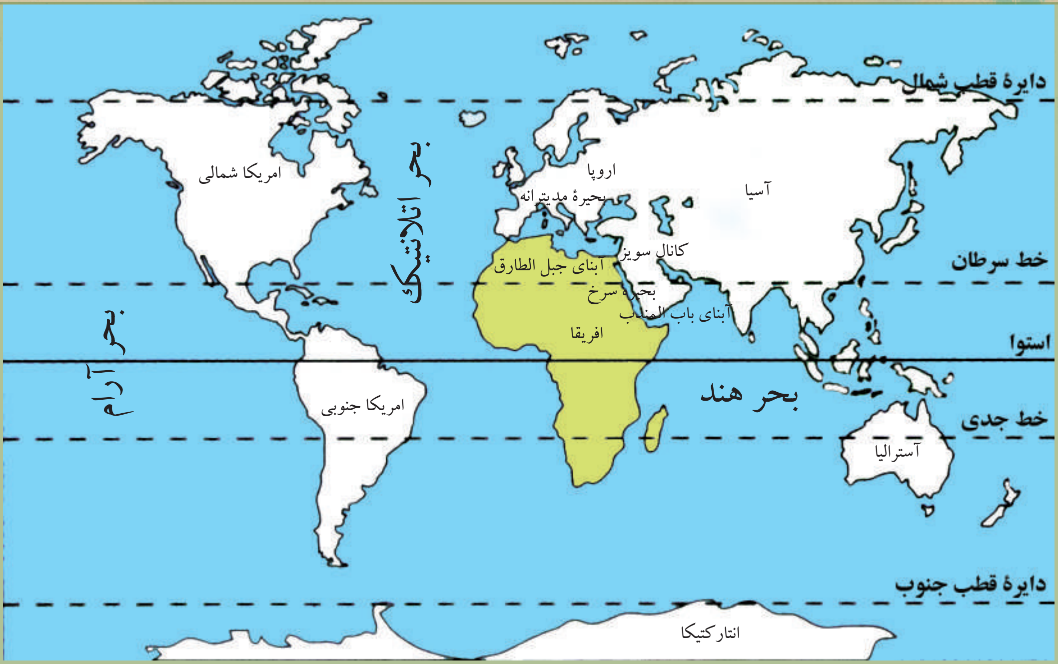
- آشنایی با موقعیت جغرافیایی قارۀ افریقا
- آشنایی با مهمترینکوه‌ها در قارۀ افریقا
- آشنایی با مهمترین دریاها، جهیل‌ها و بحیره‌های افریقا
- آشنایی با جغرافیای سیاسی قارۀ افریقا
- آشنایی با جغرافیای بشری قارۀ افریقا
- آشنایی با جغرافیای اقتصادی (زراعت و مالداری، معادن، صنعت و تجارت) قارۀ افریقا
- آشنایی با جغرافیای مواصلاتی قارۀ افریقا

شاگردان عزیز می‌توانند

مهارت‌های ذیل را در این فصل کسب نموده و بیاموزند:

- موقعیت جغرافیایی قارۀ افریقا را روی نقشه تعیین نمایند
- موقعیت جغرافیایی ممالک افریقایی را روی نقشه نشان دهند
- ترکیب قومی و اجتماعی نفوس قارۀ افریقا را بیان کنند
- وضعیت اقتصادی قارۀ افریقا را بیان کنند.

موقعیت و حدود اربعهٔ قارهٔ افریقا

موقعیت قارهٔ افریقا

آیا می‌توانید که نژاد سیاه وست بیشتر در کدام قارهٔ جهان زنده‌گی می کنند؟

به شکل بالا نگاه کنید. قارهٔ افریقا در جنوب براعظم اروپا و غرب براعظم آسیا بین بحر هند، اقیانوس اطلس (اتلانتیک) و بحیرهٔ مدیترانه، میان ۳۶ درجهٔ عرض‌البلد شمالی، ۳۴ درجهٔ عرض‌البلد جنوبی ۱۸ درجه طول‌البلد غربی و ۵۳ درجه طول‌البلد شرقی واقع شده است که در حدود بیش از یک پنجم کل مساحت جهان را در بر می‌گیرد، حال آن‌که تمام مساحت زمین (خشکه و آب‌های روی زمین) ۵۱۰,۱۰۰,۰۰۰ کیلومترمربع تخمین نموده اند. از این ساحه، حدود یک سوم آن، یعنی ۱۴۸,۶ میلیون کیلومترمربع را خشکه و حدود ۳۶۱,۵ میلیون کیلومترمربع را آب تشکیل می‌دهند.

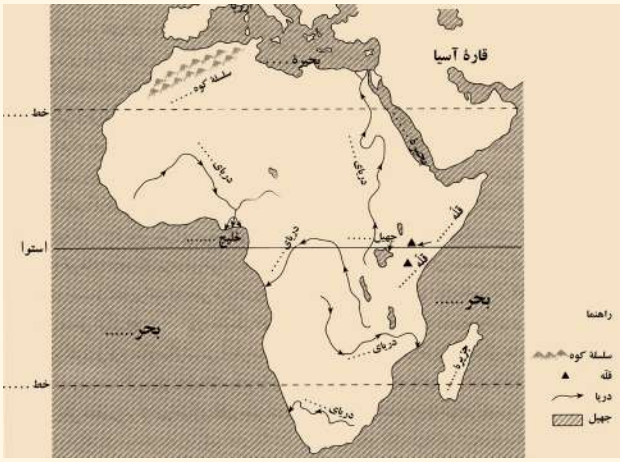
قارهٔ افریقا از لحاظ مساحت بعد از آسیا و امریکا به درجهٔ سوم قرار دارد که مساحت آن ۳۰ میلیون کیلومترمربع است. نفوس براعظم افریقا در سال ۲۰۱۷ میلادی بیش از ۱,۲۵ میلیارد نفر می‌رسید.

موقعیت براعظم افریقا را در روی نقشه نشان داده و حدود اربعهٔ آن را بیان کنید.

براعظم افریقا از شمال به بحیرهٔ مدیترانه، از شرق به اقیانوس هند و بحیرهٔ سرخ واز جنوب به

آب‌های مشترک اقیانوس اطلس (اتلانتیک) و بحر هند محدود است. به طرف غرب آن اقیانوس اطلس موقعیت دارد. حفر کانال سویز ارتباط آبی میان بحیرهٔ مدیترانه و بحیرهٔ سرخ را به وجود آورده است. براعظم افریقا از چهار طرف توسط اقیانوس‌ها و بحیره‌ها محصور شده و به صورت یک جزیره در آمده است.

این قاره از ناحیهٔ شمال‌غربی توسط آبنای باریک جبل‌الطارق از قارهٔ اروپا جدا شده است و آبنای باب‌المندب و بحیرهٔ سرخ در شمال‌شرق آن را از آسیا جدا می‌سازد.

نقشهٔ سفید قارهٔ افریقا

فعالیت داخل صنف

شاگردان در صنف به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه از روی نقشه حدود اربعه و موقعیت جغرافیایی افریقا را طی سوال و جواب به دیگران ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱- حفر کانال سویز ارتباط آبی را میان کدام بحیره‌ها به وجود آورده است؟

۲-کانال سویز در کدام قسمت افریقا موقعیت دارد؟

۳-قارهٔ آسیا از افریقا توسط کدام آبنا جدا شده است؟ جواب درست آن‌را در کتابچه‌های‌تان حلقه کنید.

الف) آبنای جبل‌الطارق ب)آبنای باب‌المندب

ج) آبنای بیرینگ د) آبنای دردانیل

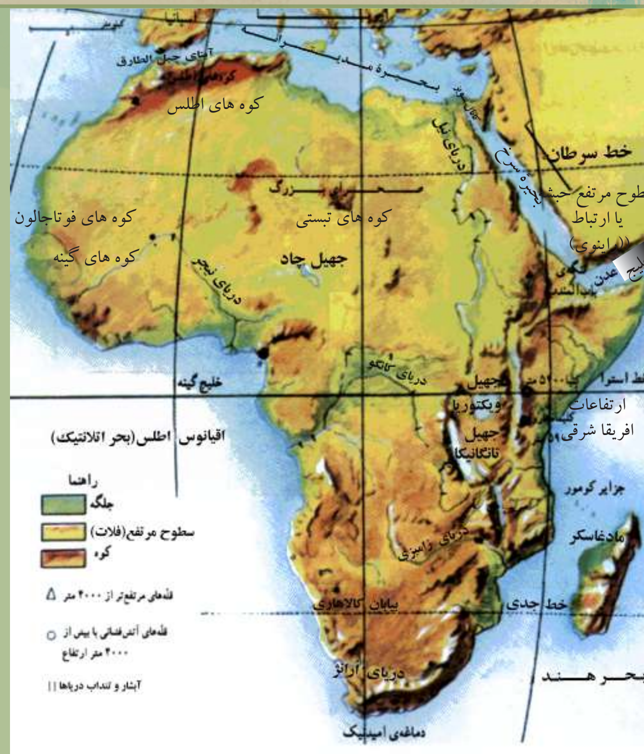
فعالیت خارج از صنف

شاگردان نقشهٔ افریقا را در کتابچه‌های خود ترسیم نموده و در ضمن بگویند که کدام آبناها افریقا را از اروپا و آسیا جدا می‌سازد.

درس دوم

جغرافیای طبیعی

نمایی از صحرای اعظم افریقا

نقشهٔ طبیعی قارهٔ افریقا

کدام کوه‌های مشهور در افریقا وجود دارند؟

به شکل بالای صفحه نگاه کنید. قارهٔ افریقا از لحاظ ساختار جغرافیایی دارای کناره‌های صاف و بدون بریده‌گی‌های زیاد است و از این سبب است که در این شبه‌جزیره‌ها و خلیج‌های بزرگ آن طوری که در آسیا و امریکای شمالی وجود دارد دیده نمی‌شود؛ اما داخل این قاره از فلات‌های وسیعی تشکیل گردیده که اطراف آن را کوه‌های بلند به خصوص از طرف شرق محاصره کرده است؛ ولی روی هم رفته کوه‌ها و چین خورده‌گی‌ها در این قاره کم است.

کوه‌ها

کوه‌های مهم قارهٔ افریقا عبارت اند از:کوه‌های اطلس در شمال‌غرب افریقا با ارتفاع بیش از ۴۰۰۰ متر با سلسله‌های متوازی ساحلی که دنبالهٔ کوه‌های آپینین در ایتالیا محسوب می‌شوند و در میان بحیرهٔ مدیترانه و صحرای بزرگ واقع شده اند. این سلسله از تونس شروع شده به استقامت غرب امتداد دارد و به نام کوه‌های اطلس مرکزی، اطلس ساحلی و اطلس کوچک یاد می‌شود.کوه‌های گینه در شمال‌غرب

خلیج گینه موازی به ساحل قرار گرفته اند. بلندترین ارتفاعات این سلسله‌کوی‌ها (فوتاجالون) در غرب است که بیش از ۱۵۰۰متر ارتفاع دارد. همچنین در شرق افریقا، اراضی مرتفع وجود دارد که به نام سطوح مرتفع حبشه یاد می گردد؛ همچنین در شرق جهیل ویکتوریا ارتفاعات افریقای شرقی قرار داشته که ارتفاع کینیا به **۵۱۹۹** متر و کلیمانجارو به **۵۸۹۵** متر می رسد.

کوه‌های تبستی ازکوه‌های دیگر افریقا است که در نواحی صحرایی واقع شده، بلندترین قلهٔ آن‌های به نام امی قوسی یاد می‌شود و از سطح بحر در حدود **۳۵۰۰** متر ارتفاع دارد.

– صحرای بزرگ براعظم افریقا در کدام قسمت این قاره قرار دارد؟

نقاط صحرایی که در شمال افریقا موقعیت دارد به نام صحرای اعظم یاد می شود. ریگستان‌های بزرگ جهان را تشکیل می‌دهد که اکثر نقاط آن قابل زراعت نمی‌باشد. نقاط ساحلی افریقا به دلیل نزدیکی به بحر ساحات زراعتی را تشکیل می‌دهد؛ مثلاً: شمال مصر، شمال لیبیا، شمال الجزایر و همچنان سواحل جنوب‌شرق آن نقاط حاصلخیز زراعتی را به وجود آورده است. سواحل شرقی آن در امتداد کشور سومالی و موزمبیق ساحات زراعتی مهمی را تشکیل می‌دهد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه روی مطالب عمدهٔ درس با هم بحث و گفتگو کنند و نتیجه را پیش روی صنف ارائه دارند.

سوال‌ها

۱– بلندترین ارتفاعات خلیج گینه در غرب چه نام دارد؟
۲– کوهستان اطلس در کجا موقعیت دارد؟
۳– در شرق قارهٔ افریقا کدام سطح مرتفع قرار دارد؟
۴–کوه‌های تبستی در کجای افریقا موقعیت دارد؟

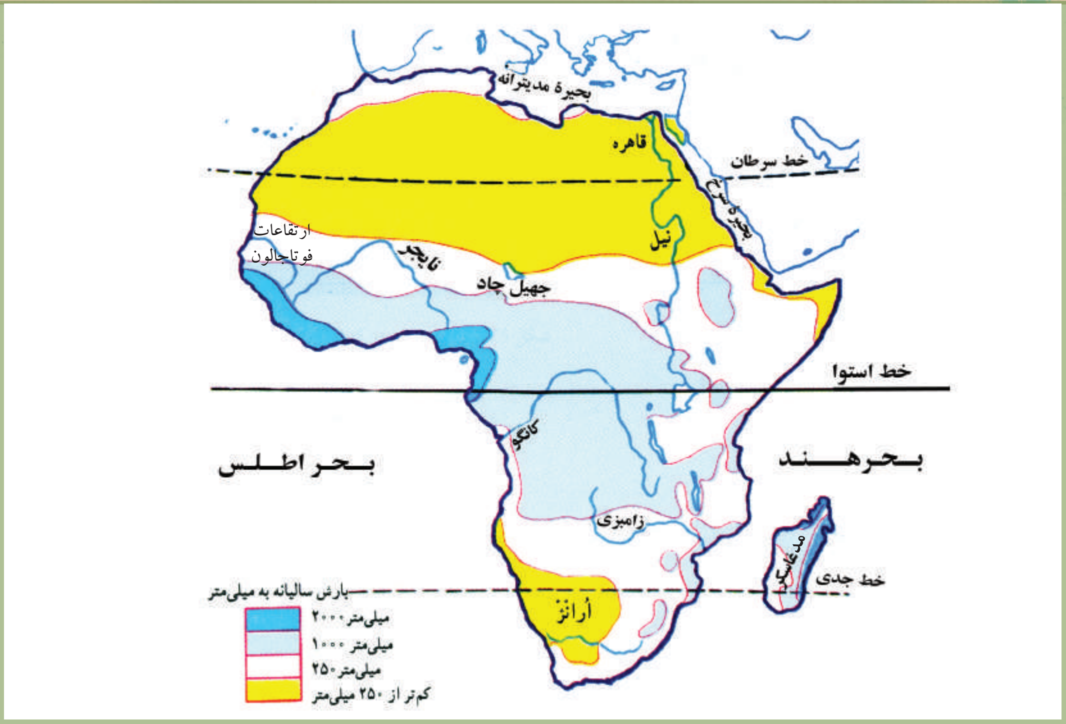
فعالیت خارج از صنف

نقشهٔ سفید قارهٔ افریقا در درس اول را در کتابچه‌های تان تکمیل کنید و به سؤالات زیر جواب دهید.

۱– سلسله‌کوهی که در شمال‌غرب افریقا قرار گرفته است چه نام دارد؟
۲– نام قله‌های بلند افریقا را بنویسید.

درس سوم

دریاها

دریاهای مشهورافریقا

دریاهای افریقا در کدام حوزه ها موقعیت داشته و در حیات اقتصادی و زراعتی آن براعظم چه اهمیت دارد؟

نقشهٔ دریاهای افریقا را نگاه کنید؛ چون خط استوا از وسط براعظم افریقا می گذرد بنابراین بارنده‌گی در ساحهٔ استوایی آن خیلی زیاد است. از این جهت دریاهای زیادی در براعظم افریقا جریان دارد که همه پر از آب و طولانی استند اما بنابر جریان تند و عمق کم‌آب، دریاهای آن قابل کشتی‌رانی نیستند.

حوزه‌های آبگیر افریقا کدام‌ها اند؟

حوزه‌های آبگیر افریقا را می‌توان به طور ذیل دسته‌بندی کرد:

۱- دریاهای حوزهٔ مدیترانه؛ مانند: دریای نیل.

۲- دریاهای حوزهٔ اقیانوس اطلس مانند: دریای کانگو، نایجیر، سنیگال و اُرانژ.

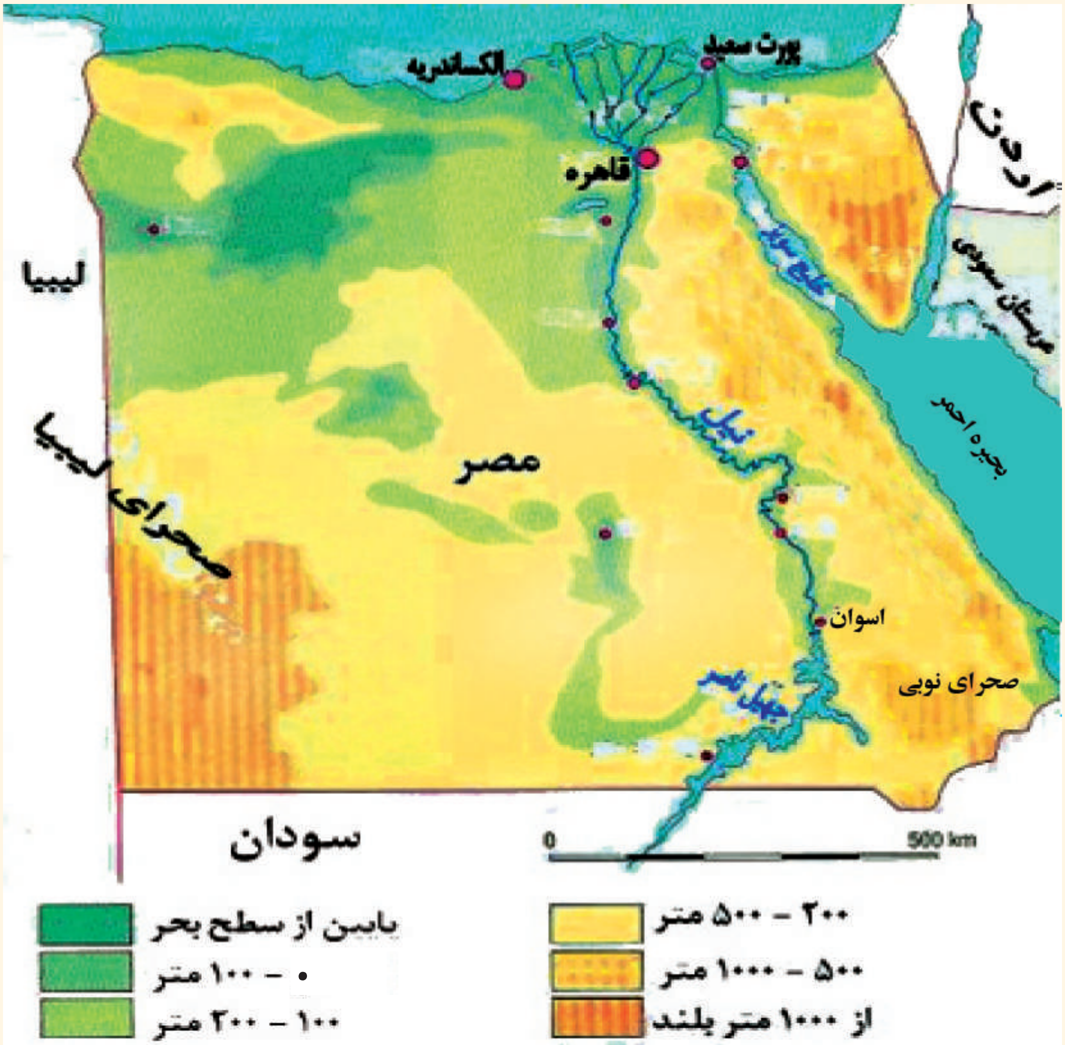
۳- دریاهای اقیانوس هند؛ مانند: زامبیزی.

۴- دریاهای حوزهٔ بسته که در ریگستان‌های صحرای بزرگ جذب می‌شوند؛ مانند: شاری.

دریای نیل

از معروف‌ترین دریاهای افریقا است که کشور مصر را در قطار کهن‌ترین کشورهای جهان قرار داده است. هیرودوت مؤرخ یونانی می‌نویسد: که «مصر تحفهٔ نیل است.» وادی دریای نیل ساحهٔ وسیعی است که از جانب شرق و غرب به واسطهٔ دشت‌ها محدود شده است. قسمت اعظم تراکم نفوس در وادی دریای نیل و دلتای آن تمرکز یافته است. دریای نیل که ۶۶۹۵ کیلومتر طول دارد از جهیل ویکتوریا والبرت سرچشمه گرفته به استقامت شمال جریان دارد و تنها در ساحهٔ قاهره و ساحهٔ اسوان، سرزمین‌های زراعتی را آبیاری می‌کند.

نقشهٔ دریای نیل

نیل در مصب خود در حصۀ اسکندریه در بحیرۀ مدیترانه دلتاهای(Deltas) بزرگی را نیز می‌سازد. خاک رسوبی وادی نیل در زراعت و پایه‌گذاری تمدن بشری، مردم آن حوزه را یاری نموده است. در مصر تقریباً باران هیچ نمی‌بارد؛ اما به خاطر این که مواد غذایی کافی از طریق زراعت به دست آید به آب زیاد ضرورت است؛ پس برای نایل شدن به این هدف، بالای دریای نیل بندهایی اعمارگردیده است؛ چنان‌که در ساحۀ اسوان، بند اسوان در سال ۱۹۷۱م. ساخته شده که بزرگ‌ترین جهیل مصنوعی جهان را تشکیل داده است.

نقشۀ سفید دریاهای افریقا

از آب بند متذکره در آبیاری زمین‌های زراعتی استفادهٔ خوب صورت می‌گیرد. علاوه بر آن جلو آب‌خیزی‌های خطرناک گرفته شده و سبب تولید برق نیز گردیده است؛ همچنان فایدهٔ اقتصادی دریای نیل این است که هم بند بالای آن ساخته شده و هم کشور مصر و سودان هر دو از آب آن برای آبیاری استفاده می‌نمایند.

معاونین دریای نیل به نام های نیل سفید و نیل آبی یاد می‌شوند. این دریا تا مرکز کشور سودان به نام نیل سفید یاد می‌شود. در اینجا با معاون دومی خود به نام نیل آبی که از کوه‌های حبشه سرچشمه گرفته است، یکجا می‌شود.آب نیل سفید در طول جریان خود به بخارات تبدیل شده و آب آن کم می‌شود بنابرآن آب نیل آبی در حجم آب دریای نیل رول عمده‌یی دارد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه بالای موضوعات زیر با هم بحث نموده بعداً نمایندهٔ هر گروه نتیجهٔ بحث را به دیگران تشریح نماید.

«حوزه‌های آبگیر براعظم افریقا، دریای نیل و معاونین آن و اهمیت اقتصادی دریای نیل.»

سوال‌ها

۱-تراکم نفوس در کدام قسمت دریای نیل زیاد است؟

۲- کدام بند بر روی دریای نیل اعمار شده است؟ آن را نام ببرید.

۳- دریای نیل چه مفاد اقتصادی دارد؟

فعالیت خارج از صنف

از روی نقشهٔ سفید دریاهای افریقا، در کتابچه‌های خود نقشه را رسم نموده و نام دریاهای مهم افریقا و موقعیت آن‌ها را بنویسید.

حوزهٔ کانگو

منظرهٔ جنگل‌های استوایی

چرا ساحهٔ حوزهٔ کانگو را افریقای سبز نیز می‌گویند؟

حوزهٔ بزرگ دیگر افریقا عبارت از حوزهٔ کانگو است که جنگلات بزرگ استوایی در آنجا به طور طبیعی وجود دارد. گرمای شدید و باران‌های فراوان، جنگل‌های انبوهی را در آن به وجود آورده است و ساحهٔ رشد گیاهان آن هرگز متوقف نمی‌شود. به این قسمت افریقا، سبز می‌گویند و رشد درختان در آنجا در حدی است که گاهی ارتفاع آن‌ها به ۵۰ متر می‌رسد.

دریای کانگو که از شرق به استقامت غرب جریان دارد ساحهٔ افریقای استوایی را دربرمی‌گیرد و از طریق بستر باریکی به اقیانوس اطلس می‌ریزد.

نواحی مرکزی و شمالی آن از جنگل‌های بارانی پوشیده شده و تراکم نفوس در آن‌ها به طور پراگنده و دور از هم قرار دارد و مردم محل به کشاورزی محدود و کوچک مصروف‌اند.

دریای کانگو از جنوب‌شرق کشور زایر سرچشمه گرفته و به طول ۴۳۷۰ کیلومتر ابتدا به طرف شمال و بعد به سمت غرب جریان داشته، با آب زیاد به اقیانوس اطلس می‌ریزد. این دریا در ابتدای جریان خود به نام لوالابا (Lualaba) یاد شده و با معاونین خود ۱٫۸ حصهٔ خاک افریقا را در بر گرفته است.

طول دریای کانگو از دریای نیل کمتر، اما حجم آب آن زیادتر است. از این که حوزهٔ آبگیر آن

در مناطق استوایی قرار دارد، در تمام سال باران می‌بارد و از آب پر می‌باشد. در قسمت فوقانی جریان خود آبشارها را نیز به وجود آورده است.

-دریای کانگو از لحاظ طول و حجم آب با دریای نیل چه تفاوت دارد؟

دریای نایجیر

یکی از پرآب‌ترین دریاهای افریقا محسوب می‌گردد. دریای نایجیر در جنوب‌غرب، باعث سرسبزی کشورهای گینه و ساحل عاج گردیده است.

دلتای عظیم رود نایجیر بخش عمدۀ نفت‌خیز را تشکیل می‌دهد که در ساحۀ «Port Harcourt»پورت هارکورت) متمرکز شده است.

بخش غربی دریای نایجیر که به طول ۴۰۰۰ کیلومتر از ارتفاعات سیرالیون سرچشمه گرفتۀ بعد از عبور از کشور مالی وارد کشور نایجیریا شده و در خلیج گینه به اقیانوس اطلس می‌ریزد.

دریای زامبزی

دریای زامبزی که بیش از ۲۵۰۰ کیلومتر طول دارد از شمال‌غرب زامبیا سرچشمه گرفته، به طرف جنوب جریان می‌یابد.

قسمت اعظم این حوزه را فلات مرتفعی که بیشتر پوشیده از علفزار است فرا گرفته است. این دریا از شمال به جنوب جریان دارد و بالآخره به اقیانوس هند می‌ریزد.

دریای زامبزی در خط‌السیر خود آبشارهایی را به وجود آورده است که مهمترین آن‌ها را آبشار ویکتوریا گویند.

دریای سنیگال

این دریا در کشور سنیگال در افریقای غربی و در شرق اقیانوس اطلس موقعیت دارد و به اقیانوس اطلس می‌ریزد.

دریای سنیگال ۱۲۰۰کیلومتر طول دارد.

درۀ سنیگال نیز از مراکز عمدۀ مسکونی می‌باشد.

موجودیت دریاها در براعظم افریقا سبب رطوبت، سرسبزی، شادابی و حاصل‌خیزی زمین‌های زراعتی گردیده است.

همچنان وجود این دریاها باعث جذب و جا دادن تعداد زیادی از نفوس در اطراف خود گردیده که این نیز سبب پیدایش تمدن‌های باشکوه و کهن در طول تاریخ شده است.

دریاهای افریقا در فصل بهار طغیانی می‌شوند؛ اما خوشبختانه اکنون مسیر سیلابی آن‌ها تا حدودی تحت کنترول در آمده است.

دریای سنیگال

پل بالای دریای زامبزی میان کشورهای زامبیا و زمبابوی

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند؛ سپس هر گروه راجع به این‌که چرا دریاهای براعظم افریقا در طول سال پر از آب و سیلابی می‌باشند بحث نموده نتیجهٔ بحث خود را به دیگران ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱- تاثیرات دریاهای افریقا را بر آب و هوا و اقتصاد این قاره توضیح دهید.
۲- اهمیت دریای کانگو را در چه می‌بینید؟
۳- دریای سنیگال از چه اهمیت عمده‌یی برخوردار است؟
۵- دریای نایجیر چه اهمیت اقتصادی دارد؟

فعالیت خارج از صنف

معلومات تان را در بارهٔ دریاهای افریقا به طور مختصر نوشته و در صنف ارائه نمایید.

جهیل‌ها

منظریی از یک جهیل افریقایی

راجع به جهیل چه می‌دانید و از جهیل چه استفاده می‌شود؟

در براعظم افریقا جهیل‌های خُرد و بزرگ زیادی وجود دارد، که بزرگ‌ترین آن‌ها عبارت از جهیل ویکتوریا می‌باشد که حد فاصل را میان کشورهای تانزانیا و یوگندا تشکیل می‌دهد و کوچک‌ترین آن‌ها جهیل نگامی می‌باشد که در کشور بوتسوانا قرار دارد.

از آب جهیل‌ها برای نوشیدن و غذای حیوانات استفاده می‌شود. بعضی از جهیل‌ها نمک‌ساز است و وقتی‌که آب جهیل تبخیر شد نمک آن ته‌نشین می‌شود؛ همچنان زمانی که پرنده‌گان از یک منطقه به منطقۀ دیگر مهاجرت می‌کند، در مسیر راه از همین جهیل‌ها و آب آن استفاده می‌کند. توسط واترپمپ‌های بزرگ از آب جهیل‌ها در سرسبزی مناطق ساحل آن‌ها استفاده به عمل می‌آید. این جهیل‌ها در براعظم افریقا باعث به وجود آمدن رطوبت محلی منطقه نیز می‌شوند که آن منطقه را تاحدی از حالت خشکی، نجات می‌دهند. این جهیل‌ها اکثراً در جنوب‌شرق افریقا موقعیت دارند که ساحۀ تکتونیکی این براعظم را وانمود می‌سازند.

همان طوری که گفته شد مهمرین جهیل‌های براعظم افریقا عبارت از جهیل ویکتوریا (Victoria) می‌باشد که این جهیل حد فاصل بین کشور تانزانیا و یوگندا را تشکیل می‌دهد و شهرهای بزرگ نیز

در طراف همین جهیل ساخته شده اند.

در نقشهٔ طبیعی می‌بینید که جهیل نیاسا Nayasa و مالاوی در شمال کشور موزمبیق و در شرق کشور مالاوی، جهیل تانگانیکا، در غرب کشور تانزانیا، جهیل البرت (Albert) در غرب کشور یوگندا، جهیل رودولف(Rudolf) در شمال‌غرب کینیا، جهیل چاد (Chad) در کشور چاد، جهیل تانا(Tana) در ایتوپیا و جهیل نگامی(Ngami) در کشور بوتسوانا موقعیت دارد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه راجع به اهمیت اقتصادی جهیل‌ها بحث نموده، نتیجهٔ مباحثهٔ خود را به سایر هم‌صنفان ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱- بزرگترین و کوچکترین جهیل های افریقا را نام بگیرید.
۲- موجودیت جهیل‌ها در براعظم افریقا چه فایده دارد؟
۳- جهیل نگامی در کدام کشور موقعیت دارد؟ جواب درست آن‌را در کتابچه‌های تان وصل نمایید.

جهیل نگامی	ایتوپیا
	سومالی
	بوتسوانا
	ساحل عاج

فعالیت خارج از صنف

شاگردان نقشهٔ براعظم افریقا را رسم نمایند و تمام جهیل‌ها را روی آن نشان داده ، رنگ‌آمیزی نمایند.

بحیره‌ها

تصویری از بحیرهٔ مدیترانه

راجع به بحیره‌های افریقا چه می‌دانید و مردم افریقا از بحیره چه استفاده می‌کنند؟

براعظم افریقا نظر به ساختمان اراضی و سواحلی که دارد، دارای بحیره‌های زیاد نمی‌باشد. این براعظم دارای دو بحیرهٔ مهم است که از آن‌ها برای عبور و مرور کشتی‌های تجارتی استفاده به عمل می‌آید، همچنان ازموقعیت بحیره‌ها پرنده‌گان مهاجری که در فصل‌های مختلف سال از یک‌جا به جای دیگر مهاجرت می‌کند به حیث منطقهٔ مشخص استفاده به عمل می‌آورند و علاوه بر آن ازحیواناتی که بر روی آب قرار دارند تغذیه می‌کند. مردمانی که در سواحل بحیره‌ها زنده‌گی دارند باماهی‌گیری معیشت خود را تأمین می‌نمایند.

۱- بحیرهٔ مدیترانه

در شمال براعظم افریقا بحیرهٔ مدیترانه موقعیت دارد که بزرگ‌ترین بحیرهٔ جهان می‌باشد. مساحت آن ۲,۹۶۶,۰۰۰ کیلومترمربع و عمیق‌ترین نقطهٔ آن ۴۳۳۰ متر می‌باشد.

این بحیره از طرف جنوب‌شرق توسط کانال سویز به بحیرهٔ احمر (سرخ) وصل گردیده است و از طرف غرب توسط آبنای جبل‌الطارق به بحر اطلس (اتلانتیک) پیوست بوده و راه بزرگ تجارتی را تشکیل می‌دهد. کشورهایی که در اطراف بحیرهٔ مدیترانه موقعیت دارند، دارای اقلیم مدیترانه‌یی و هوای گوارا می‌باشند.

۲- بحیرهٔ احمر(سرخ)

بحیرهٔ احمر (سرخ) در شمال‌شرق افریقا موقعیت دارد که از قسمت شمال توسط کانال سویز به بحیرهٔ مدیترانه متصل است و از قسمت جنوب‌شرق توسط آبنای باب‌المندب به خلیج عدن پیوست می‌باشد. مساحت این بحیره ۴۳۸,۰۰۰ کیلومترمربع است. این بحیره آب بسیار شور دارد که قابل نوشیدن نمی‌باشد؛ همچنان شدت تبخیر در آنجا به حد اعظمی می‌باشد؛ زیرا در دو سمت توسط صحراهای بزرگ محاط است.

تصویری از بحیرهٔ احمر(سرخ)

معلومات اضافی

کانال سویز: فردیناند دولیسپس مهندس فرانسوی کندن کانال سویز را طرح نمود. کار احداث این کانال در سال ۱۸۵۶م. شروع و در سال ۱۸۶۹م. پایان یافت و در ماه نوامبر ۱۸۶۹م افتتاح گردید. امتیاز ۹۹ سالهٔ آن به یک شرکت بین المللی که در آن فرانسه، انگلستان و بعضی از ممالک دیگر اروپایی سهیم بودند داده شد که مرکز آن در پاریس بود. طول کانال سویز از پورت سعید در کنار بحیرهٔ مدیترانه تا سویز، یعنی کنار بحیرهٔ سرخ ۱۶۱ کیلومتر، عرض قابل استفادهٔ آن ۶۰ متر و عمق آن ۱۲ متر است.

از کانال سویز کشتی‌هایی تا به ظرفیت ۶۰ هزار تن شب و روز عبور کرده می‌تواند. ۸۰ فیصد تبادلهٔ اموال و کالاهای تجارتی بین آسیا و اروپا از کانال سویز صورت می‌گیرد که ۱۵فیصد تجارت بین‌المللی جهان را احتوا می‌کند. کانال سویز در کشور مصر حفر گردیده است. و در سال ۱۹۵۶م. از طرف دولت مصر ملی اعلان شد.

نمایی از کانال سویز

نمایی دیگر از کانال سویز

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه راجع به اهمیت اقتصادی بحیره‌ها مباحثه نموده و نتیجهٔ بحث خود را به دیگران ارائه نمایند.

سوال‌ها

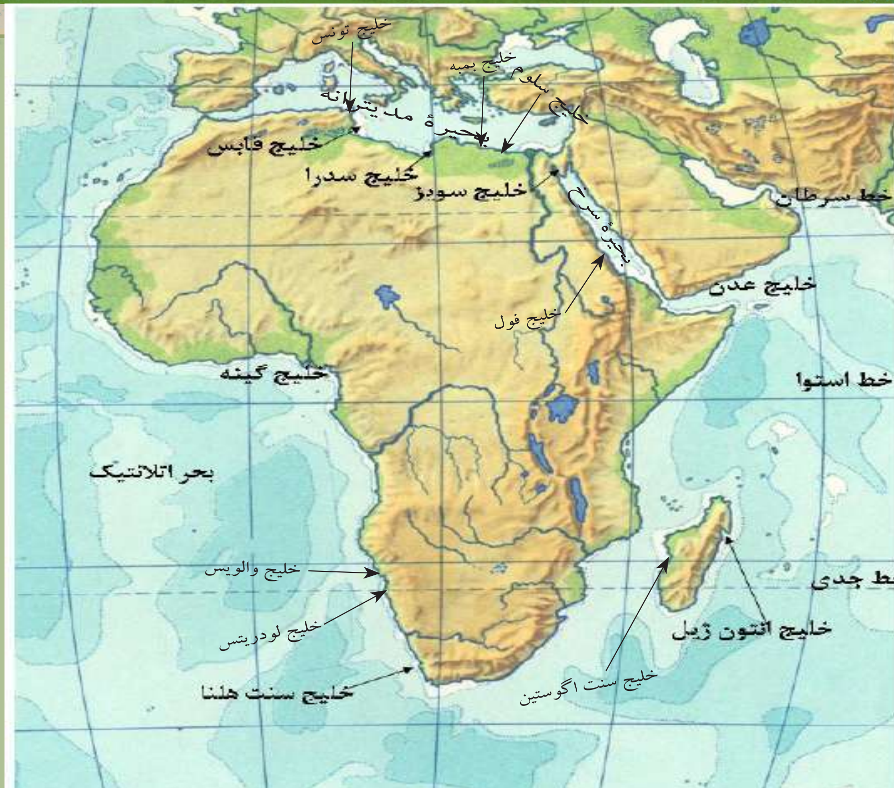
۱- بحیرهٔ مدیترانه در کدام قسمت براعظم افریقا موقعیت دارد؟
۲- بحیرهٔ سرخ (احمر) در شمال توسط کدام کانال به بحیرهٔ مدیترانه وصل شده است؟

فعالیت خارج از صنف

شاگردان نقشهٔ افریقا را در کتابچه‌های خود رسم نموده و بحیره‌ها را روی آن نشان دهند.

درس هفتم

خلیج‌ها

نقشهٔ خلیج‌های افریقا

کدام خلیج‌ها در اطراف براعظم افریقا وجود دارد؟

در براعظم افریقا به سبب عدم وجود بریده‌گی‌های زیاد، تعداد خلیج‌ها زیاد نیست. مهمرین خلیج‌های افریقا عبارت اند از:

- خلیج عدن (Aden) در شمال‌شرق افریقا که جزء خلیج‌های آسیا نیز می‌باشد.
- خلیج فول (Foul) در شمال‌شرق افریقا که در بحیرهٔ سرخ (احمر) موقعیت دارد.
- خلیج سویز(Suez) که در جنوب کانال سویز موقعیت دارد.

چرا در براعظم افریقا خلیج‌های زیاد وجود ندارد؟

خلیج‌های شمال افریقا عبارت اند از:

خلیج سلوم (Salum)، خلیج بمبه (Bamba)، خلیج سدرا (Sidra)، خلیج قابس(Qabis) و خلیج تونس (Tunis)که در شمال افریقا در بحیرهٔ مدیترانه موقعیت دارند.

خلیج‌هایی که در جنوب‌غرب افریقا موقعیت دارند عبارت اند از:

خلیج گینه (Guinea)، خلیج والویس (Walvis)، خلیج لودریتس (Luderits) و خیلج سنت هلنا (Saint Helena) که از جمله، خلیج گینه بزرگ‌ترین خلیج قارهٔ افریقا است و کوچک‌ترین خلیج براعظم افریقا عبارت از خلیج سویز می‌باشد که در جنوب کانال سویز موقعیت دارد.

خلیج‌هایی که در اطراف جزیرهٔ مدغاسکر موقعیت دارند عبارت اند از:

خلیج سنت اگوستین در جنوب‌غرب جزیرهٔ مدغاسکر و خلیج آنتون ژیل (Anton gil) در شمال‌شرق جزیرهٔ مدغاسکر.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه از روی نقشه، خلیج‌ها را به دیگران نشان دهند.

سوال‌ها

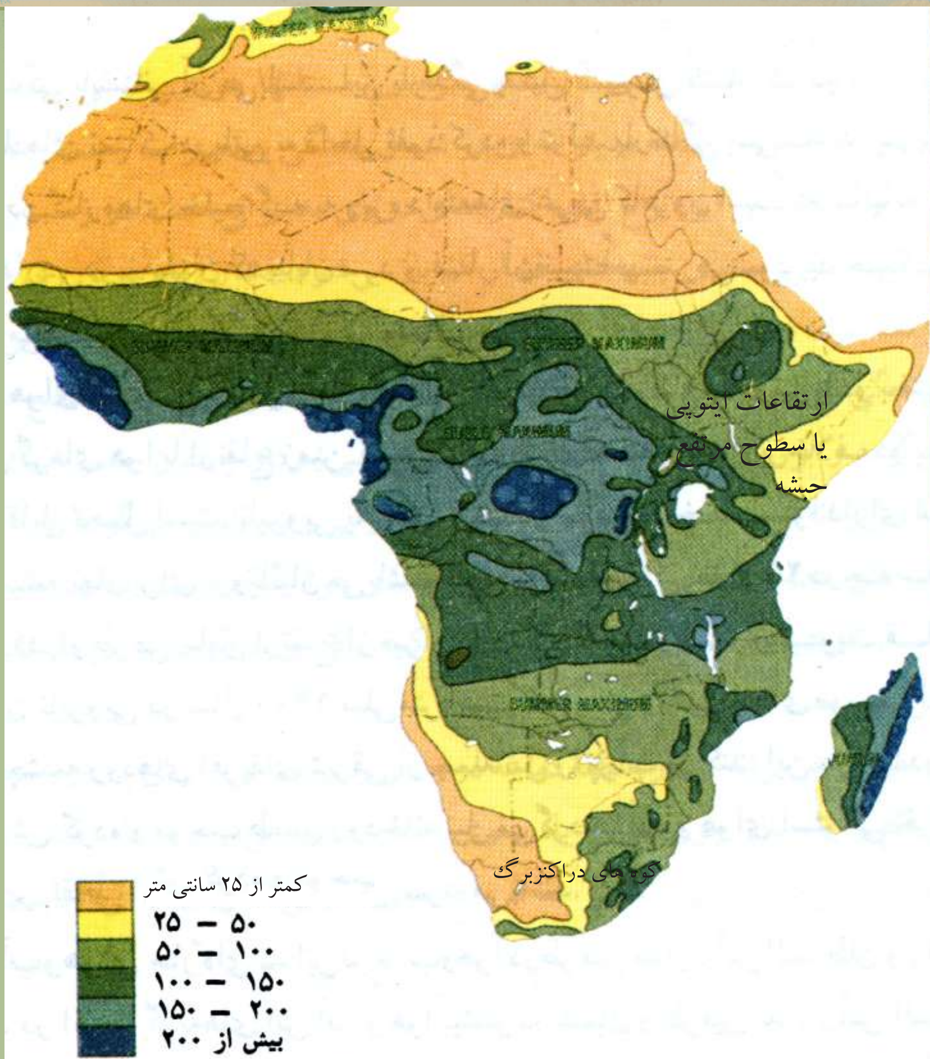
۱- خلیج‌های شمال‌شرقی براعظم افریقا را در روی نقشه نشان دهید.
۲- خلیج سویز در کدام قسمت قارهٔ افریقا موقعیت دارد؟
۳- خلیج‌های جنوب‌غرب افریقا را نام گرفته و در روی نقشه نشان دهید.
۴- بزرگ‌ترین و کوچک‌ترین خلیج‌های قارهٔ افریقا را نام بگیرید.
۵- خلیج سنت اگوستین و خلیج آنتون ژیل را در روی نقشه نشان دهید.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان در کتابچه‌های خود نقشهٔ براعظم افریقا را رسم کرده و نام خلیج‌ها را روی نقشه بنویسند.

درس هشتم

اقلیم

نقشهٔ بارنده‌گی قارهٔ افریقا

چرا براعظم افریقا دارای اقلیم متفاوت می‌باشد؟

براعظم افریقا نظر به موقعیتی که در کرهٔ زمین اتخاذ کرده است گرم‌ترین قارهٔ جهان به شمار می‌رود. اگر به نقشه دقت نماییم، دیده می‌شود که یک حصهٔ آن در محیط استوایی قرار داشته و اقلیم این مناطق گرم، سوزان و نسبتاً مرطوب می‌باشد. شمال و جنوب خشکهٔ افریقا در منطقهٔ تحت استوایی گسترش یافته، اقلیم آن به طور نسبی معتدل و رطوبت آن بسیار ناچیز است؛ زیرا کوه‌های اطلس در شمال‌غرب و سطوح مرتفع حبشه در شرق و هم کوه‌های دراکنزبرگ در جنوب مانع ورود هوای مرطوب بحری به داخل خشکه می‌گردند.

قسمت شرقی افریقا در منطقهٔ بادهای غیر منظم مونسونی اقیانوس هند موقعیت دارد؛ در حالی که باقی حصص آن از وزش منظم بادهای تجارتی بر خوردار می‌باشند. در صحراها و دشت‌های سوزان افریقا طوفان‌های گرم و خشکی می‌وزند که به نام خمسین معروف اند. اقلیم مناطق استوایی گرم و مرطوب بوده، اوسط حرارت سالانهٔ آن‌ها در حدود ۳۰ درجهٔ سانتی‌گراد اندازه می‌شود. گرم‌ترین منطقه در افریقا، که در حقیقت ریکارد جهانی دارد به نام عزیزیه (Azizia) در شمال‌غرب لیبیا موقعیت دارد که حرارت اعظمی آن تا ۵۸ درجهٔ سانتی‌گراد ثبت گردیده است. موجودیت کوه‌های اطلس، سطوح مرتفع حبشه و کوه‌های دراکنزبرگ در اقلیم براعظم افریقا چه تأثیر دارند؟

افریقا دارای بارنده‌گی کمتری می‌باشد. تنها در حوالی خط استوا، بارنده‌گی هایی در طول سال صورت می‌گیرد. از خط استوا به طرف شمال و جنوب به تدریج رطوبت هوا کم شده و بارنده‌گی کمتری وجود دارد.

برف فقط منحصر به مناطق بسیار مرتفع کوهستانی آن بوده و برف‌های دایمی در قلل بلندتر به مشاهده می‌رسند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هرگروه با استفاده از نقشه‌های اقلیمی و متن درس راجع به رطوبت، حرارت و بادها در افریقا معلومات جمع‌آوری نموده و ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱- در کدام مناطق براعظم افریقا برف می‌بارد؟

۲- گرم‌ترین منطقه در افریقا که ریکارد جهانی دارد در کدام کشور موقعیت دارد و به نام چه یاد می‌شود؟

فعالیت خارج از صنف

اگر از خط استوا به طرف شمال و جنوب قارهٔ افریقا حرکت کنیم در مسیر خود به ترتیب با چه نوع آب و هوایی رو به رو می‌شویم.

ساحات مختلف اقلیمی

ساحه‌یی از اقلیم صحرایی

آیا می‌دانید چه نوع نباتاتی در مناطق مختلف اقلیمی افریقا دیده می‌شوند؟

براعظم افریقا را نظر به اقلیم متفاوت به مناطق اقلیمی ذیل تقسیم نموده اند:

۱- اقلیم ساحهٔ جنگلات استوایی

این مناطق دارای آب و هوای بسیار گرم استوایی توأم با بارنده‌گی‌های مداوم می‌باشد که حوزهٔ کانگو و سواحل جنوب‌غرب افریقا در آن شامل است. در این ساحه جنگلات بلندقامت چترنمای استوایی زیادی می‌روید؛ همچنان درخت را بر و کاکاو در این جا به وفرت می‌روید. به طور مشخص حوزهٔ کنشاسا مرکز کانگو و قسمتی از گابون، لایبریا، سیرالیون و کانگو برازاویل شامل حوزهٔ جنگلات استوایی می‌باشند.

- مشخصات اقلیم استوایی را بیان کنید.

۲- اقلیم ساحهٔ تحت استوایی (Savana)

این ساحه در شمال و جنوب جنگلات استوایی موقعیت دارد. در جنوب تا زامبیا و در شمال، افریقای مرکزی، نایجیریا و جنوب مالی را در بر می گیرد.

منظری از پوشش نباتی ساوانا

۳- اقلیم ساحهٔ ستپ

اقلیم منطقهٔ ستپ که مربوط یک نوار در شمال افریقا از شرق به غرب امتداد یافته چراگاه‌های خوبی را برای مالداران این منطقه تشکیل می‌دهد، که بین منطقهٔ تحت استوایی و صحرای اعظم واقع شده است آب و هوای این مناطق به طور نسبی گرم، معتدل و بارانی می‌باشد. در جنوب افریقا این منطقه شامل بوتسوانا، قسمتی از نامیبیا و شمال‌شرق افریقای جنوبی می‌باشد که آن هم برای چراگاه‌های مالداران و زرع حبوبات مساعد می‌باشد.

اقلیم ستپ

٤- اقلیم ساحۀ صحرایی

منطقه صحرایی در شمال براعظم افریقا خیلی وسیع بوده، تمام صحرای اعظم را در بر می‌گیرد که این منطقه از سودان و مصر شروع شده تا انتهای موریتانیا امتداد دارد و از بزرگ‌ترین صحراهای جهان محسوب می‌شود. آب و هوای این منطقۀ خشک و صحرایی بوده و دارای بارنده‌گی‌های کم‌دوام می‌باشد. به سبب موجودیت ریگستان‌های وسیع و لامزروع، در آن زمینۀ زراعت مساعد نیست.

در افریقای جنوبی انتهای ساحۀ جنوب‌غربی را در بر می‌گیرد و در ساحل جنوب‌غربی افریقا به شکل یک نوار کوچک الی عرض‌البلد ۱۰ درجه امتداد یافته است. در این منطقه صحرای نامیبیا وکالاهاری نیز شامل می‌باشند.

٥- اقلیم ساحۀ مدیترانه‌یی

در شمال افریقا اقلیم مدیترانه‌یی را کناره‌های ساحلی تشکیل داده که از اسکندریه الی سواحل مراکش امتداد یافته است. پیداوار مهم این منطقه را انگور، میوه‌های خاندان ستروس مانند: کینو، نارنج، مالته، لیمو و سنتره، خرما و نیشکر تشکیل می‌دهد.

اما در افریقای جنوبی اقلیم مدیترانه‌یی را قسمت جنوب‌شرق آن در برمی‌گیرد که کشور کوچک

لسوتو و ساحات جنوب‌شرقی افریقای جنوبی در آن شامل می‌باشد؛ علاوه بر آن منطقهٔ کیپ تاون که از جملهٔ بندرگاه های مهم افریقای جنوبی می‌باشد دارای اقلیم مدیترانه‌یی است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه بالای مناطق اقلیمی افریقا بحث نمایند؛ بعد نمایندهٔ هرگروه در پیش روی صنف نتیجهٔ بحث گروه خود را به دیگران بیان کند.

سوال‌ها

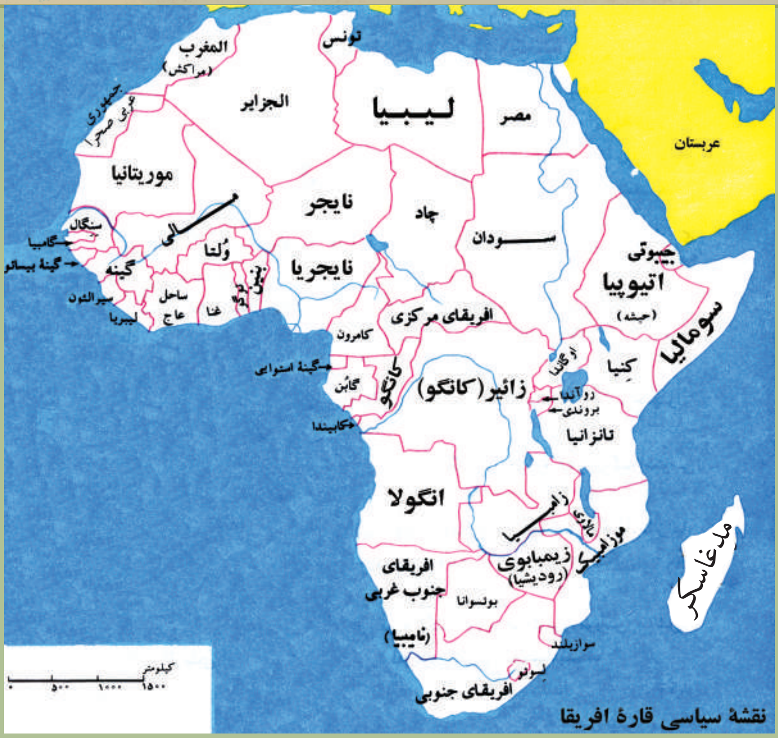
شاگردان جدول زیر را با استفاده از مثال داده شده در کتابچه‌های شان تکمیل نمایند.

نوع اقلیم	خصوصیات اقلیم
۱– اقلیم ساحهٔ جنگلات استوایی	۱– این مناطق دارای آب وهوای بسیارگرم استوایی و توأم با بارنده‌گی‌های مداوم می‌باشند. که در آن جنگلات بلندقامت چترنمای استوایی به کثرت دیده می‌شوند.
۲–اقلیم ساحهٔ ستپ	۲–
۳–اقلیم ساحهٔ صحرایی	۳–
۴–اقلیم ساحهٔ مدیترانه‌یی	۴–

فعالیت خارج از صنف

شاگردان نقشهٔ افریقا را در کتابچه‌های خود رسم نمایند و مناطق اقلیمی براعظم افریقا را روی آن با رنگ‌های مرغوب نشان دهند.

جغرافیای سیاسی

راجع به جغرافیای سیاسی قارهٔ افریقا چه می‌دانید؟

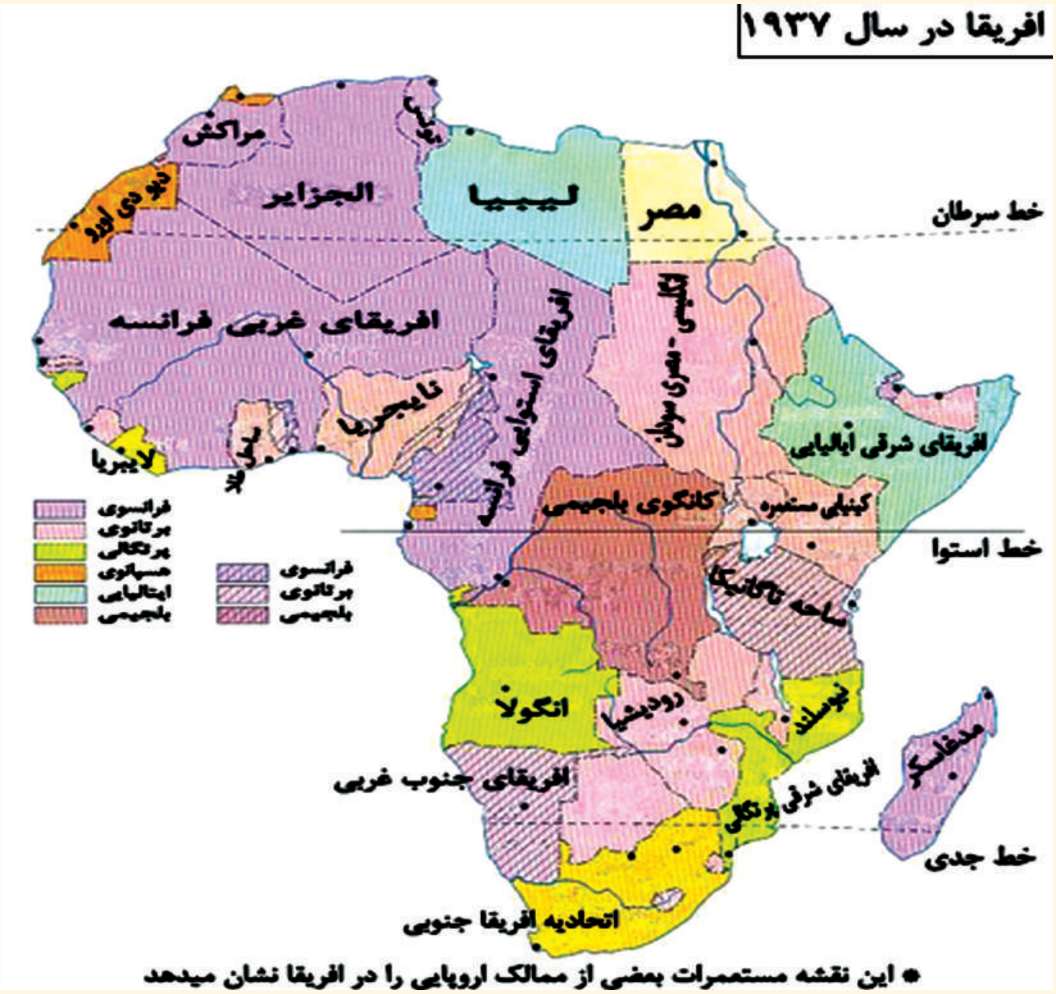
افریقا قاره‌یی است که در آن تغییرات زیاد دیده می‌شود. به این حقیقت وقتی آشنا می‌شوید که به سیل مهاجرین افریقایی که در جهان جای گرفته توجه کنید. بسیاری مردم آن به علت شرایط ناگوار سیاسی و اقتصادی در حالت فرار استند؛ اما افریقا به طور مثبت هم در حالت تغییر است، به این معنی که برای رفع مشکلات راه‌حل‌های مناسب را نیز در یافته اند؛ به طور مثال: به خاطر جلوگیری و مبارزه با صحرایی شدن بعضی مناطق کارهای خوب را انجام داده اند و در سرسبز نگاه داشتن آن کوشش می‌نمایند.

اما مردمان این قاره در ساحهٔ انکشاف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خویش نظر به قاره‌های دیگر جهان بعدتر قدم گذارده‌اند؛ لذا نسبتاً عقب مانده اند. اکثر مردمان این قاره در قسمتی از مناطق سوانا به صورت پراگنده به سر برده و یا در عمق جنگلات زیست دارند و یا این که هنوز هم به قسم کوچی‌ها حیات خانه به دوشی را سپری می‌نمایند. این‌ها معیشت و زنده‌گی خویش را از طریق زراعت ابتدایی چاره‌سازی می‌کنند.

بعضی از محققین و نویسنده‌گان در قسمت انکشاف و پیشرفت بطی افریقاییان عقیده دارند که اصل حقیقت عقب‌مانده‌گی آن‌ها در پهلوی عوامل دیگر یکی هم استثمار آن‌ها توسط

اروپای غربی بوده است، ور نه قبل از استعمار در قرن ۱۲ الی ۱۵میلادی بعضی از مردم سیاه‌پوست افریقایی در غرب منطقهٔ سودان از خود کلتورهایی داشته و ممالک متمدنی را تشکیل داده بودند که نام‌های ممالک گانا و مالی نیز از همان اقوام گذشته نماینده‌گی می‌کند. حتی امروز می‌بینیم بعضی از ممالکی که تازه به استقلال می‌رسند نام کشورهای شان و یا نام شهرها و دیگر مواضع سرزمین‌شان را که در دوران اسارت تغییر تحول یافته است دوباره به همان نام‌های اصلی سابقه برگشتانده و یا به نام رادمردان و جنگ‌جویان سابقهٔ شان مسما می‌سازند.

هنگامی که سرمایه‌داران کشورهای اروپایی به اساس موقعیت سوق‌الجیشی مناسب و به خاطر منابع طبیعی فراوان و قوای بشری ارزان، افریقا را هدف قرار داده و در آنجا بازار گرمی را برای عرضهٔ مواد و تولیدات صنعتی خویش جستجو کرده بودند، بر استثمار آن‌ها هر چه بیشتر کوشیدند.

* این نقشه مستعمرات بعضی از ممالک اروپایی را در افریقا نشان میدهد

در نتیجهٔ جنگ‌هایی که مردم افریقا بر دشمن غلبه حاصل نمودند، جبهات آزادی‌خواهی مناطق مختلف افریقا را بیشتر تشویق نموده و آن‌ها را به حصول آزادی شان از استعمارگران، امیدوار ساخت.

افریقا تا سال ۱۹۵۱م. دارای چهار مملکت مستقل (حبشه، لایبیریا، مصر و افریقای جنوبی) بود و در سال‌های ۱۹۵۲ تا ۱۹۹۶م. تعداد آن‌ها به ۳۷ مملکت رسید و بالآخره امروز در نقشهٔ سیاسی براعظم افریقا ۵۵ کشور مستقل را مشاهده کرده می‌توانیم.

تصویری از برده‌های افریقایی در دوران استعمار

در جنوب افریقا برای مدت طولانی اقلیت سفیدپوست کشورهای غربی در قدرت بودند و بالای اکثریت مردم سیاه‌پوست آن منطقه حکومت می‌کردند.

این تبعیض نژادی (اپارتاید) سبب مهاجرت مردم سیاه‌پوست از آنجا شد که بعد از پایان اپارتاید وقتی که در سال ۱۹۹۴م. انتخابات آزاد در افریقای جنوبی صورت گرفت مردم آن کشور دوباره به مناطق اصلی‌شان برگشتند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند وروی تبعیض نژادی افریقای جنوبی بحث نموده و نتیجهٔ بحث خود را به دیگران ارائه نمایند.

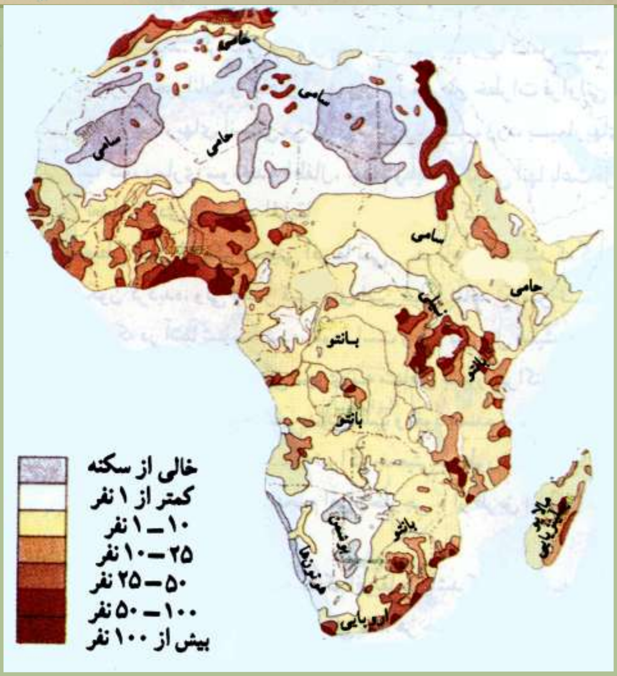
سوال‌ها

۱- تبعیض نژادی در کدام سال در افریقای جنوبی به پایان رسید؟
۲- در روی نقشهٔ جهان، افریقا فعلاً دارای چند کشور مستقل است؟ روی نقشه نشان دهید.
۳- محققین در بارهٔ پیشرفت بطی افریقایی‌ها چه نظریه داشتند؟
۴- در سال ۱۹۵۱م. افریقا چند مملکت مستقل داشت؟ آن‌ها را نام بگیرید.

فعالیت خارج از صنف

راجع به علت پسمانی قارهٔ افریقا یک مطلب یک صفحه‌یی خارج از درس تحقیق و نوشته نموده در ساعت آینده به هم‌صنفان خود ارائه نمایید.

جغرافیای بشری

نقشهٔ توزیع جغرافیایی نفوس در قارهٔ افریقا

۱- در کدام مناطق براعظم افریقا، تراکم نفوس زیاد است و چرا؟

جغرافیای بشری براعظم افریقا را به طور مفصل در سه بخش که عبارت از نفوس، نژاد و زبان و دین می‌باشد مطالعه می‌نماییم:

نفوس

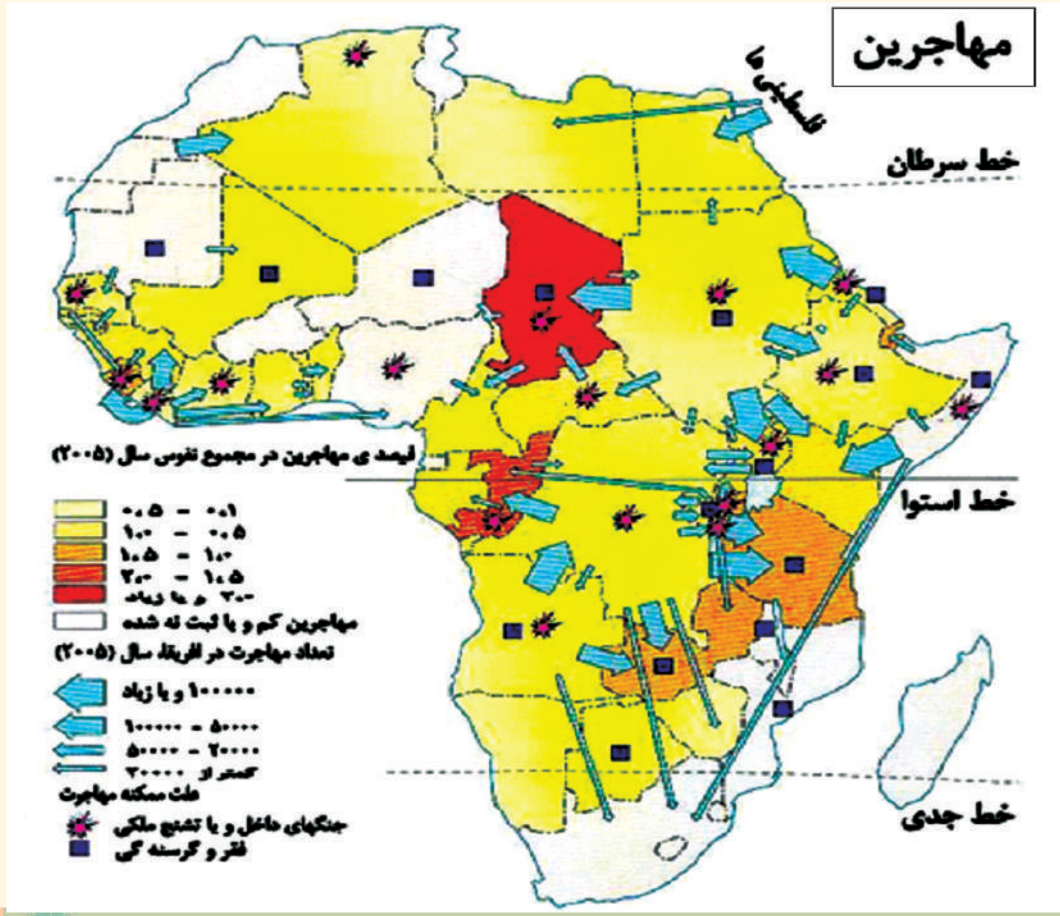
قدیمی‌ترین آثار بشر در جهان، در قارهٔ افریقا در کشور تانزانیا دیده شده که تقریباً ۴/۵ میلیون سال قدامت دارد. در سال ۱۹۹۸میلادی در براعظم افریقا در حدود ۶۱۵ میلیون نفر زنده‌گی می‌کردند که ۱۲,۲٪ نفوس کل جهان را تشکیل می‌دهد. علت کم‌نفوس این قاره شرایط نامناسب زنده‌گی در صحراها و جنگلات انبوه، امراض ساری، جنگ‌های داخلی و کمبود مواد غذایی می‌باشد. تراکم نفوس در مناطق مختلف افریقا از هم فرق دارد. در صحرای افریقا تقریباً کسی زنده‌گی نمی‌کند و در مناطق سوانا و سب تروپیک که دارای زمین‌های حاصل‌خیز است تراکم نفوس زیاد می‌باشد؛ طورمثال: در قسمت پایینی وادی نیل تراکم نفوس به ۱۰۰ نفر در هر کیلومترمربع می‌رسد. تراکم نفوس در سواحل دریا و ابحار نیز به مشاهده می‌رسد.
علت کم‌نفوس بودن براعظم افریقا چیست؟

نژاد

به نقشه‌های ترکیب قومی و توزیع نفوس افریقا نگاه کنید. در شمال افریقا مردم عرب زنده گی می کنند که به زبان عربی صحبت می‌نمایند. تعداد زیاد آنان در شهرها امرار حیات دارند و مردم دهات آن به زراعت مصروف اند. مردم عرب این منطقه متشکل از دو قبیله به نام‌های حامی (Hami) و سامی (Sami) می‌باشند. چهرۀ این مردم گندمی‌رنگ بوده و موی سیاه دارند.

در شمال‌غرب افریقا قبایل بربر زنده گی می کنند که دارای رنگ سفید اند و در نسل با مردم اسپانیا و ایتالیا شباهت دارند. به همین سبب کشورهای مراکش، الجزایر و تونس را به نام کشورهای بربر یاد می کنند. در صحرای اعظم در قسمت‌های مرکزی و جنوبی افریقا مردم سیاه‌پوست زنده گی می کنند. که به نام سیاه‌های افریقایی یاد شده و $\frac{۲}{۳}$ نفوس تمام افریقا را تشکیل می‌دهند، اما از نظر نژادی از هم فرق دارند. از این لحاظ به گروپ‌های جدگانه تقسیم شده اند.

نقشهٔ مهاجرین

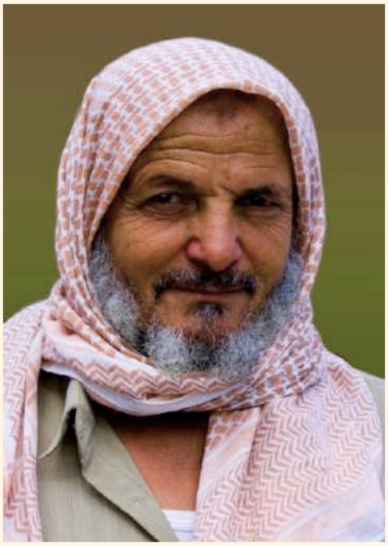

در افریقای مرکزی، جنوبی و صحرای اعظم مردم سیاه‌پوست زنده گی می کنند که از لحاظ قد، چهره و رنگ پوست از هم فرق دارند و به دو بخش سودانی و نگروهای بنتو تقسیم شده اند.

در جنگل‌های استوایی افریقای مرکزی مردمان قبایل پیگمی زنده گی می‌نمایند که دارای قد های کوتاه‌اند. قد متوسط مردان شان به ۱۴۵ سانتی‌متر و از زنان شان به ۱۳۵ سانتی‌متر می رسد.

رنگ پوست مردمان پیگمی چندان سیاه نیست. خانه‌ها و ضروریات مردم پیگمی از جنگلات تهیه می‌شود و خانه‌های این مردم به مشکل قابل دید است؛ زیرا خانه‌های آن‌ها در میان شاخه‌ها و برگ‌های درختان پوشیده شده است. لباس پیگمی‌های پیر عبارت از یک کمربند است که در کمر بسته و گاهی هم برگ‌های درختان را به آن بسته می کنند.

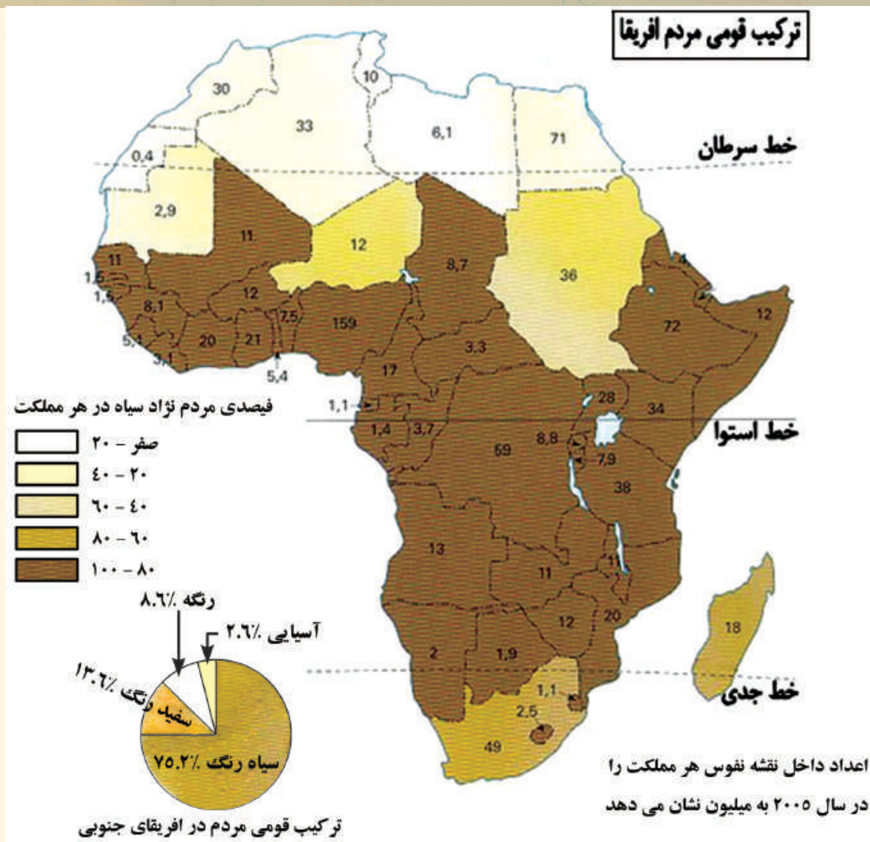
مردمان مهاجر سفیدپوست اروپایی که بعد از سال ۱۸۰۰میلادی به افریقا آمدند به منظور عملی نمودن برنامه‌های استعماری خود قسمت‌های زیاد افریقا را تحت تسلط در آوردند،آن‌ها در افریقای جنوبی وزمبابوی زنده گی می کردندو بعداً در کینیا و یوگنداو دیگر کشورهای افریقا پراگنده شدند.

چهرهٔ عرب‌های افریقای شمالی

چهرهٔ نگروهای افریقا

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه روی علل و عوامل مهاجرت افریقاییان بحث نموده و نتیجهٔ مباحثهٔ خود را به دیگران ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱- در شمال افریقا کدام مردمان زنده‌گی می‌کنند و به کدام زبان صحبت می‌نمایند؟
۲- در شمال‌غرب افریقا کدام قبایل زنده‌گی می‌کنند و به کدام نسل شباهت دارند؟
۳- در صحرای اعظم و قسمت‌های جنوبی و مرکزی براعظم افریقا کدام مردمان زنده‌گی می‌کنند و به نام چه یاد می‌شوند؟
۴- چرا مردمان اروپایی به افریقا مهاجرت کردند؟ هدف شان چه بود و در کدام ممالك افریقایی امرار حیات می‌کردند؟

فعالیت خارج از صنف

نقشهٔ ترکیب قومی مردم افریقا را مطالعه نموده، سوال‌های زیر را جواب تحریری دهید:
۱- در براعظم افریقا مردم نژاد سیاه به صورت عمومی در کدام بخش سکونت دارند؟
۲- به اساس همین نقشه ممالك مصر، لیبیا و مراکش در سال ۲۰۰۵ م چند میلیون نفوس

از دین و زبان افریقا چه می‌دانید؟

نقشهٔ ممالک اسلامی قارهٔ افریقا

داشتند؟

در براعظم افریقا کدام ادیان پیروان زیاد دارند؟

دین: به نقشهٔ بالای صفحه نگاه کنید. در براعظم افریقا ادیان مختلف مانند اسلام، عیسوی و بودایی پیروان زیادی دارند که در همه کشورهای آن به صورت پراگنده زیست می‌نمایند. به صورت عموم در این براعظم ۲۳ کشور پیرو دین مقدس اسلام می‌باشند. و در دیگر کشورهای آن نیز مسلمانان با فیصدی‌های مختلف زنده گی می کنند.

زبان: نفوس براعظم افریقا از ملیت‌های جداگانه ترکیب شده که با زبان‌ها و لهجه‌های جداگانه تکلم می کنند و تعداد آن‌ها به ۷۰۰ لسان و ۳۰۰ لهجه یا زبان محلی می‌رسد؛ چون اکثریت ممالک افریقا تحت استعماراروپایی‌ها قرار داشتند؛ بنابرآن همان زبان استعماری خارجی را زبان رسمی خود قرار داده بودند. اکنون که این کشورها مستقل هم شده اند باز هم همان زبان خارجی به حیث زبان رسمی شان باقی مانده است که مهمترین آن‌ها زبان انگلیسی، اسپانوی، فرانسوی و پرتگالی می‌باشد.

در براعظم افریقا با زبان‌های گونا گون تکلم می‌شود؛ ولی به صورت عموم چهار گروه زبان در این قاره عمومیت دارد:

۱– زبان‌های سامی که شامل زبان‌های سامی، عربی، قبطی و امهری است.

۲- زبان‌های ساحلی یا سواحلی که شامل زبان‌های بانتو و نوعی زبان دیگر که محصول اختلاط زبان‌های محلی می‌باشد و تعداد آن‌ها بسیار زیاد است.

۳- زبان‌های محلی که تعداد آن‌ها زیاد است.

۴- زبان‌های اروپایی که در رأس آن‌ها زبان‌های فرانسوی و انگلیسی قرار دارد.

لسان‌های رسمی ممالک افریقایی را می توان در جدول زیر مطالعه کرد.

جدول لسان های مردم افریقا

لسان رسمی	عربی	انگلیسی	فرانسوی	پرتگالی	سواحلی	افریقایی
نام ممالک	مصر سودان مراکش تونس الجزایر لیبیا موریتانیا (صحرای غربی) ایرتیریا	نایجیریا گانا گامبیا سیرالیون لایبریا اوگندا زامبیا مالاوی زمبابوی بوتسوانا کینیا نامبیا افریقای جنوبی	سنیگال گینه مالی ساحل عاج بورکینا فاسو توگو بنین نایجیر چاد (جمهوریت افریقای مرکزی) (کانگو- کینشاسا) (کانگو- برازاویل) روندا گابون مدغاسکر	انگولا (گینهٔ- بیساو) کپ وردی (ساوتام و پرنسیپی) موزمبیق	تانزانیا کینیا (و در یک بخش اوگندا)	افریقای جنوبی

• همچنان کشورهای دیگری وجود دارند که لسان‌های رسمی دیگری دارند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه در مورد یکی از گروه‌های زبانی معلومات ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱- مسلمانان در کدام قسمت افریقا بیشتر سکونت دارند؟

۲- در براعظم افریقا چند کشور پیرو دین مقدس اسلام می‌باشد؟

۳- چرا افریقایی‌ها زبان خارجی را به حیث زبان رسمی خود قرار داده اند؟

۴- زبان‌های محلی و زبان‌های اروپایی مروج در افریقا را معرفی کنید.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان نقشهٔ براعظم افریقا را در کتابچه‌های خود رسم نمایند و ساحات ادیان مروج مردم افریقا را در آن نشان دهند.

جغرافیای اقتصادی

چیدن برگ‌های چای در کینیا

راجع به جغرافیای اقتصادی براعظم افریقا چه می‌دانید؟

ترقی و انکشاف در اقتصاد قارهٔ افریقا نظر به براعظم‌های دیگر بعدتر، یعنی در اوایل قرن نزده آغاز گردید و قبل از آن بسیار محدود بوده است.

اوضاع اقتصادی این قاره نیز رنگ‌ها و اشکال مختلفی دارد؛ چنانچه از ساده‌ترین پیشه‌ها و صنایع دستی ابتدایی تا مدرن‌ترین فابریکه‌های صنعتی را در آن می‌توان ملاحظه کرد یا در بخش ترانسپورت از طریق خیلی ساده و بسیط که به طور مستقیم انتقال آن توسط انسان‌ها صورت می‌گیرد تا مدرن‌ترین بندرهای بحری، خطوط آهن، شبکه‌های هوایی و میدان‌های مجلل را می‌توان در آن سراغ کرد.

براعظم افریقا از نظر منابع طبیعی قارهٔ ثروتمند است. در این قاره معادن نفت، طلا، الماس، مس و جنگل‌های عظیم و فراوانی وجود دارد. اقتصاد و عایدات افریقا بیشتر بر پایه‌های زراعت و مالداری استوار است. بنابرآن بخش‌های مختلف اقتصاد براعظم افریقا را به طور ذیل مطالعه می‌نماییم:

زراعت و مالداری

حاصلات زراعتی این قارهٔ جهان را بیشتر نباتات استوایی و تحت استوایی تشکیل می‌دهند؛ چنانچه کنجد و بته‌های چای در شرق افریقا، نباتات تیلی زیادتر در غرب منطقهٔ سودان و قسمت علیای گینه،

ناریال در جزایر شرقی افریقا، ککاو در سواحل گینه و جزایر نزدیک آن، مملی در افریقای غربی، پنبه در مصر، سودان و تانزانیا، کیله و اناناس در افریقای غربی و تقریباً در همهٔ جزایر این ساحه، قهوه زیادتر در حبشه و کینیا، انجیر، انگور و غیره میوه‌ها و سبزها در سواحل بحیرهٔ مدیترانه یافت می‌شود. در شمال براعظم افریقا در ساحل بحیرهٔ مدیترانه که دارای اقلیم مدیترانه‌یی است، زمستان آن معتدل و بارانی و تابستان آن گرم و خشک است جنگلات در آن کمتر و درختان همیشه‌بهار، زیتون، لیمو، گندم، جو، جواری و انگور حاصل خوب می‌دهد. در افریقای جنوبی دشت‌های علفزار به صورت للمی حاصل می‌دهد و از آن جمله حاصلات تنباکو و پنبه قابل یادآوری است. در بسیاری مناطق آن لوبیا حاصلات عمدهٔ زراعتی را تشکیل می‌دهد.

گرچه اقلیم افریقا به طور عموم برای تربیهٔ حیوانات مساعد نیست و مالداری و پرورش حیوانات نیز در آن کمتر صورت می گیرد ولی با آن هم تربیهٔ گوسفند و بز تا حدی قابل تذکر است. صید ماهی به خصوص در سواحل ممالک اطلس زیادتر صورت می گیرد. انواع ماهیان قابل شکار در آن‌جا عبارت از: ساردین، تونیاک و مکریل می‌باشد. مناطق استوایی ۵ الی ۱۰ درجهٔ عرض‌البلد شمالی و جنوبی خط استوا دارای اقلیم گرم و مرطوب می‌باشد که به همین دلیل در این مناطق جنگلات انبوهی وجود دارد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه راجع به علت عقب‌مانده‌گی قارهٔ افریقا، وضع اقتصادی قاره افریقا و زراعت و مالداری افریقا بحث نموده و نتیجهٔ بحث خود را به دیگران ارائه نمایند.

سوال‌ها

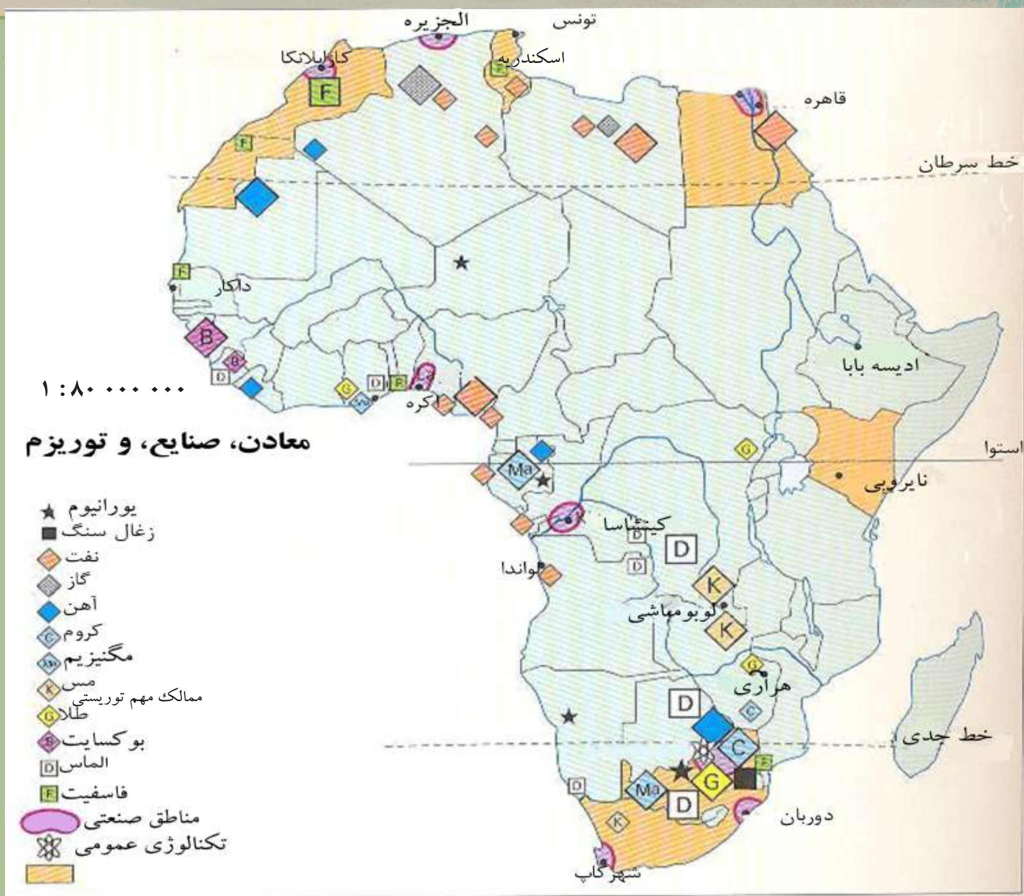
۱- راجع به اوضاع اقتصادی قارهٔ افریقا معلومات دهید.
۲- انکشاف مالداری در افریقا چگونه است؟
۳- انواع حیوانات و ماهیان قابل شکار افریقا را نام بگیرید.

فعالیت خارج از صنف

راجع به محصولات مدیترانه‌یی قارهٔ افریقا معلومات خود را بنویسید؛ همچنان بگویید که آیا در افغانستان نوع اقلیم مدیترانه‌یی وجود دارد؟ اگر دارد در کدام منطقه؟

درس چهاردهم

معادن و صنایع

نقشهٔ معادن، صنایع و توریزم افریقا

با توجه به نقشهٔ بالا، کدام مواد معدنی و محصولات صنعتی در کدام مناطق افریقا وجود دارد؟

براعظم افریقا از نظر منابع طبیعی قاره‌یی ثروتمند است؛ اما استفادهٔ کمتر از آن‌ها صورت گرفته است. افریقای شمالی دارای ذخایر زیاد نفت و گاز می‌باشد و افریقای جنوبی با داشتن ذخایر الماس مقام اول را در جهان داراست و منبع بزرگ عایداتی افریقا را تشکیل می‌دهد. الماس سخت‌ترین و قیمتی‌ترین منرال طبیعی است که به صورت عموم به رنگ زرد و سیاه دیده می‌شود و بعضاً به رنگ‌های سفید، آبی و سبز نیز می‌باشد. منرال مذکور بعد از صیقل شدن به نام بریلیانت (الماس تراشیده) یاد می‌شود. طلا از معادن مهم افریقای جنوبی است؛ همچنان ذخایر زغال سنگ، کروم، منگنیز و یورانیم نیز در آن ساحه موجود است. کشورهای زایر و زمبابوی دارای بهترین ذخایر مس استند و معادن آهن در لایبریا و افریقای جنوبی موجود است. به صورت عموم گفته می‌توانیم که براعظم افریقا ۸۰ فیصد الماس، ۴۰ فیصد طلا، ۲۰ فیصد نقره، ۲۰ فیصد مس و ۱۴فیصد قلعی جهان را تولید می‌کند. همچنان از منطقهٔ مهم ترانسوال می‌توان نام برد که در آن کارخانه‌های صنعتی و

شهرهای عظیم متمرکز بوده و بیشترین جمعیت را در خود جای داده است. نواحی مرکزی افریقا دارای جنگلات انبوه و مناطق صحرایی دارای معادن فراوان است که تا حال مورد استفاده قرار نگرفته است. کشورهای افریقا کوشش دارند تا حجم تولیدات صنعتی را بالا ببرند. بعضی کشورهای افریقا به ساختن بندهای برق و بندهای زراعتی مشغول اند به طور مثال: بالای دریای نیل، بند اسوان در مصر و بند کریبا بالای دریای زامبزی در بین کشورهای زامبیا و زمبابوی و بند ولتا بالای دریای ولتا در کشور گانا قابل یادآوری است. محصولات زراعتی و معدنی قارهٔ افریقا بیشتر به خارج صادر می‌شود. مواد اولیهٔ خام برای کارخانه‌ها و مراکز صنعتی دیگر کشورهای جهان نیز در افریقا تولید می‌شود؛ زیرا در خود افریقا صنعت پیشرفت چندانی نکرده است.همچنان در افریقا عواید از منابع توریزم نیز به دست می‌آید. اهرام مصر و آثار باستانی سایر کشورهای قدیمی، سواحل زیبای شمال افریقا در کنار بحیرهٔ مدیترانه، آداب و رسوم مردم و نیز پارک‌های ملی معروف که در افریقا وجود دارد ارزش توریزم و جهان‌گردی دارد که سبب می‌شود مردم از آنجا دیدن کنند که بدون شک در اقتصاد مناطق و ممالک مربوطه نقش دارد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند هر گروه راجع به منابع و ذخایر طبیعی قارهٔ افریقا بحث نموده، نتیجهٔ بحث خود را به دیگران ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱- بندهای برق افریقا روی کدام دریاها ساخته شده اند؟
۲- افریقای شمالی و جنوبی را از نظر منابع طبیعی با هم مقایسه نمایید.
۳-کشورهایی را در افریقا نام ببرید که در آن‌ها مس بیشتر یافت می‌شود.
۴- معادن آهن در کدام مناطق افریقا بیشتر به ملاحظه می‌رسند؟
۵- معادنی را که در قارهٔ افریقا یافت می‌شوند نام بگیرید.

فعالیت خارج از صنف

نقشهٔ معادن، صنایع و توریزم افریقا را مطالعه نموده، سوال‌های ذیل را جواب دهید:

۱- یورانیم در کدام ممالک افریقا وجود دارد؟ از آن‌ها نام ببرید.
۲- نفت به طور عموم در کدام بخش‌های افریقا وجود دارد؟
۳- مناطق صنعتی افریقا را نام ببرید.
۴- ممالک مهم سیاحتی افریقا را نام ببرید.

درس پانزدهم

جغرافیای مواصلاتی

ترانسپورت در لاگوس

راجع به مواصلات قارهٔ افریقا و انکشاف بعدی آن چه می‌دانید؟

مواصلات در افریقا سابقهٔ دیرینه داشته و به اشکال مختلف صورت می‌گرفت؛ اکنون تا حدودی به شکل بهتر و معاصرتر انکشاف یافته است. موجودیت جنگل‌های انبوه استوایی، بادهای تند صحرایی، با تلاق‌ها و صحراها موانعی را در این قاره به وجود آورده است. حمل و نقل مواد از طریق خشکه و در سواحل توسط کشتی‌ها صورت می‌گیرد. اولین رفت و آمد از غرب به شرق افریقا در سال ۱۸۷۷م. توسط هری موتن ستنلی (Harry Mouton Stanly) صورت گرفت که در سه سال تکمیل گردید.

در اکثر این قسمت‌ها مواصلات و حمل نقل به شکل ابتدایی توسط شتر، مرکب و یا در مواضع صعب‌العبور با استفاده از انسان صورت می‌گیرد.

احداث شبکه‌های خطوط آهن از اوایل قرن بیست به خصوص از جنگ اول جهانی به بعد به طور بطی پیش رفته است؛ بنا برآن بیشتر از سرک‌ها در حمل و نقل کار گرفته می‌شود.

طول مجموعی شبکه‌های خطوط آهن در افریقا به هفتاد هزار کیلومتر رسیده و طویل‌ترین آن خطی است که به طول هشت هزار کیلومتر قاهره را به کیپتاون در افریقای جنوبی وصل می‌کند.

خطوط آهن درکشورهای دیگر افریقایی مانند:مراکش، الجزایر،تونس ومصرانکشاف نموده است.

برعلاوه پایتخت‌ها و مراکز اکثر ممالک این براعظم و شهرهای مشهور و معروف آن با میدان‌های هوایی عصری مجهز می‌باشند که از این طریق به کشورهای پیش‌رفتهٔ صنعتی و دیگر کشورهای جهان ارتباط برقرار می‌نمایند.

ترانسپورت در شهر قاهره

فعالیت داخل صنف

شاگردان به دو گروه تقسیم شوند. گروه اول راجع به اشکال ابتدایی مواصلات افریقا و گروه دوم راجع به اشکال پیش‌رفتهٔ مواصلات در افریقا بحث نموده و نتیجهٔ بحث خود را به دیگران ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱- خطوط آهن در کدام کشورهای افریقای شمالی انکشاف نموده است؟
۲- راجع به شکل حمل و نقل ابتدایی معلومات دهید.

فعالیت خارج از صنف

در مورد موانع و مشکلات راه‌های مواصلاتی در افریقا معلومات دهید.

درس شانزدهم

حمل و نقل از طریق آبها

دوربان مهمترین بندر بحری افریقای جنوبی

به نظر شما افریقا از طریق کدام آبناها و کانال‌ها به بحر وصل می‌شود؟

حمل و نقل بحری و دریایی افریقا حایز اهمیت خوبی بوده و مهمترین راه‌های آبی (طبیعی و مصنوعی) که در افریقا ارتباط میان دو بحیره یا دو اقیانوس را برقرار می‌سازند از این قرار اند: کانال سویز (بین بحیرۀ مدیترانه و بحیرۀ سرخ که کار ساختمانی آن در سال ۱۸۵۶م. شروع و در سال ۱۸۶۹م. خاتمه یافت)، باب‌المندب (بین بحیرۀ سرخ و خلیج عدن)، کانال موزمبیق(بین دو قسمت از بحر هند در غرب مدغاسکر) و آبنای جبل‌الطارق (بین بحیرۀ مدیترانه و اقیانوس اطلس). از این راه‌های آبی، تنها کانال سویز مصنوعی است و بقیۀ آن‌ها طبیعی می‌باشند.

با وجود مشکلات و موانع در براعظم افریقا و بنابر عدم مساعدت ساختمان اراضی، موجودیت جنگلات در ساحۀ کانگو و استوا، اقلیم بسیار گرم و سوزان صحرایی و استوایی که اکثر جاهای افریقا بدون استفاده قرار گرفته است با آن هم سهولت‌هایی در حمل و نقل اموال به وجود آمده است.

مهمترین راه بحری در حوزۀ کانگو موقعیت دارد که تقریباً به طول یک هزار و پنج صد کیلومتر قابل استفاده می‌باشد. حوزۀ آبگیرآن در مناطق استوایی قرار دارد که در تمام سال آب فراوان و باران زیاد دارد. دریای نیل الی بند اسوان قابل استفادۀ کشتی‌های بحری بوده، از این دریا کشورهای

مصر و سودان هر دو جهت حمل و نقل استفاده می‌نمایند؛ هکذا در دریاهای نایجر، سنیگال و زامبزی نیز در بعضی اوقات سال که آب فراوان باشد کشتی‌رانی صورت می‌گیرد.

به نظر شما کانال سویز کدام بحیره‌ها را به هم وصل می‌نمایید؟

امروز حمل و نقل توسط کشتی‌های بحری زیادتر در بنادر مدیترانه و بنادر افریقای جنوبی صورت می‌گیرد که از آن به جانب بازارهای امریکای جنوبی و آسترالیا مال‌التجارهٔ بیشتر انتقال داده می‌شود. همچنین کانال سویز که ارتباط اروپا را با افریقای شرقی و جنوب‌شرقی تامین نموده، از ارزش خاص اقتصادی برخوردار است.

لاگوس پایتخت نایجریا و بندر بحری

فعالیت داخل صنف

با توجه به نقشهٔ افریقا اگر قرار باشد که از خلیج عدن توسط کشتی به شهر ساحلی کشور مراکشه یعنی کازابلانکا مسافرت کنیم از کدام آبناها و کانال‌ها می‌گذریم؟

سوال‌ها

۱- کدام کانال شمال‌شرق افریقا از اهمیت مهمی برخوردار می‌باشد؟

۲- آبنای جبل‌الطارق بین کدام اقیانوس و بحیره قرار دارد؟

۳- مواصلات سابقهٔ براعظم افریقا و انکشاف بعدی آن را مقایسه نمایید.

فعالیت خارج از صنف

یک کتاب، مجله و یا اخبار را که در مورد قارهٔ افریقا معلومات داشته باشد، مطالعه نموده و یادداشت نام کتاب، سال طبع و غیره مشخصات آن را به استاد مضمون بدهید.

خلاصۀ فصل اول

اگر امریکای شمالی و جنوبی را به صورت دو براعظم جداگانه در نظر بگیریم، افریقا پس از آسیا پهناورترین خشکۀ جهان است. اما اگر تمام امریکا به طور یک خشکۀ کلان در نظر گرفته شود، در آن صورت افریقا بعد از آسیا و امریکا سومین براعظم جهان به شمار می‌رود.

افریقا با داشتن بیش از ۳۰ میلیون کیلومترمربع مساحت (به شمول جزایر مربوط آن) ۲۰٫۳ فیصد مساحت زمین را در بر می گیرد که در آن بیش از ۱٫۲۵ بلیون نفوس سکونت دارد.

شمالی‌ترین نقطۀ این قاره دماغۀ سفید (Cape Blanc) و دماغۀ بن (Cape Bon) در تونس بالای عرض‌البلد شمالی ۳۷ درجه و ۲۰ دقیقه وجنوبی‌ترین نقطۀ آن به نام دماغۀ اگولهاس (Cape Agulhas) در جمهوریت افریقای جنوبی بالای عرض‌البلد جنوبی ۳۴ درجه و ۴۰ دقیقه واقع می‌باشد.

مشرقی‌ترین نقطۀ آن دماغۀ گاردافوی(Cape Guardafui) در سومالیا بالای طول‌البلد شرقی ۵۲ درجه و مغربی‌ترین نقطۀ آن دماغۀ سبز (Cape Verde) در مجاورت سنیگال است که بالای طول‌البلد غربی ۱۷درجه واقع گردیده است.

افریقا بزرگ‌ترین ساحه را در منطقۀ استوایی احاطه کرده است که $\frac{۲}{۳}$ اراضی آن در شمال خط استوا و $\frac{۱}{۳}$ آن در جنوب خط استوا قرار گرفته است.

این قاره طوری که از نام آن ظاهر می‌شود یک براعظم حاری‌وی بوده و خط استوا از وسط آن به طوری می گذرد که تقریباً شمالی‌ترین و جنوبی‌ترین نقاط از آن به عین فاصله قرار می گیرند.

در غرب افریقا بحر اتلانتیک و در شرق آن بحر هند موقعیت دارد. در شمال توسط بحیرۀ مدیترانه از براعظم اروپا و در شمال‌شرق توسط کانال سویز و بحیرۀ احمر از آسیا جدا شده است.

خشکۀ افریقا را می توانیم به افریقای غربی، شرقی، مرکزی، جنوبی و شمالی نیز تقسیم نماییم.

افریقا دارای کوه‌ها، صحراها و مناطق هموار است که مشهورترین آن‌ها کوه‌های اطلس در گوشۀ شمال‌غربی، کوه‌های جوان کلیمانجارو(Kilimanjaro)درتانزانیا، کوه‌های کهن مانند اهاگر (Ahaggar)در جنوب‌شرق الجزایر، کوه‌های تبستی(Tibesti) در شمال‌غرب‌چاد و همچنان سطوح مرتفع حبشه قابل یادآوری می‌باشد.

مناطق پست و کم‌ارتفاع در افریقا کمتر وجود دارند. بعضی از این مناطق باتلاقی و دارای اقلیم غیر مناسب برای صحت است که در مناطق استوایی قرار دارد و صحراهای خشک و سوزان در دیگر نقاط آن عرض وجود می کنند.

صحرای افریقا که صحرای بزرگ در جهان است تقریباً در $\frac{۱}{۳}$ حصۀ براعظم افریقا توسعه یافته است. در سال‌های گذشته ساحۀ این صحرا به اساس خشک‌سالی نیز وسیع شده است.

در براعظم افریقا دریاهای زیادی وجود دارند که مشهورترین آن‌ها دریاهای نیل و کانگو می‌باشند. دریای نیل باعث ایجاد مدنیت کهن مصر گردیده و حال نیز در آبیاری مناطق زراعتی از ارزش خاص برخوردار می‌باشد.

افریقا نظر به موقعیتی که در کرۀ زمین اتخاذ کرده است بعد از آسترالیا گرمترین براعظم جهان به شمار می‌رود.

افریقا دارای بارنده‌گی بیشتر می‌باشد که در شمال و جنوب قسمت استوایی آن بارنده‌گی تنزیل می یابد.

در افریقا ۵۵ مملکت مستقل وجود دارد که در آن اقوام مختلف با کلتورهای متفاوت دیده می‌شوند.

در افریقای شمالی کلتور اسلامی مسلط است در حالی که در مناطق دیگر آن کلتورهای دیگر دیده می‌شود.

اکثریت مردم افریقا در دهات سکونت دارند که به زراعت و مالداری مشغول‌اند.

اگر چه شرایط اقتصادی در افریقا بعد از سقوط استعمار در آن رو به بهبودی گذاشته؛ ولی متاسفانه هنوز هم نفوس و قوای تولیدی بشری در همه جا یکسان و به طور کافی گسترش نیافته است.

در افریقا جنگ‌های داخلی زیاد و خشک‌سالی باعث مهاجرت‌های داخلی و خارج از مرزها می گردد. همچنان یک تعداد زیاد از مردم افریقا از فقر و گرسنه‌گی رنج می‌برند و سطح زنده‌گی مردم آن پایین است.

شهرهای بزرگ افریقا لاگوس(Lagos) در نایجیریا (با داشتن ۹ میلیون نفوس)، کینشاسا (Kinshasa) در جمهوریت کانگو (با داشتن ۸٫۴ میلیون نفوس) و قاهره در مصر (با داشتن ۷٫۹ میلیون نفوس) می‌باشد.

لسان‌های رسمی در افریقا عبارت اند از: عربی، انگلیسی، فرانسوی، پرتگالی، سواحلی افریقایی و غیره.

جدول بعضی مشخصات جغرافیایی کشورهای مستقل قارهٔ افریقا

شماره	مملکت	عمومیات				فیصدی شغل نفوس در سکتورهای مختلف در سال ۲۰۰۱		
		مرکز	مساحت به کیلومترمربع	تعداد نفوس در سال ۲۰۰۶	تراکم نفوس در فی کیلومترمربع	زراعت	صنعت	خدمات
۱	انگولا	لواندا	۱,۲۴۶,۷۰۰	۱۲,۱۲۷,۰۷۱	۱۰	۷۴,۷	۸,۴	۱۶,۹
۲	ایتوپیا	آدیس بابا	۱,۱۰۴,۳۰۰	۷۴,۷۷۷,۹۸۱	۶۸	۸۶,۰	۲,۰	۱۲,۰
۳	اریتریا	اسمره	۱۱۷،۶۰۰	۵،۰۲۸،۴۲۷	۴۲،۸	--	--	--
۴	افریقای جنوبی	پریتوریا	۱,۲۲۱,۰۳۷	۴۴,۱۸۷,۶۳۷	۳۶	۱۳,۷	۳۱,۸	۵۴,۵
۵	افریقای مرکزی	بانگی	۶۲۳,۰۰۰	۴,۳۰۳,۳۵۶	۷	۸۰,۵	۳,۰	۱۶,۵
۶	الجزایر	الجزیره	۲,۳۸۱,۷۴۱	۳۲,۹۳۰,۰۹۱	۱۴	۲۸,۳	۲۹,۸	۴۱,۹
۷	یوگاندا	کامپالا	۲۴۱,۰۳۸	۲۸,۱۹۵,۷۵۴	۱۱۷	۸۴,۳	۴,۶	۱۱,۱
۸	بنین	پرتونوو	۱۱۲,۶۲۲	۷,۸۶۲,۹۴۴	۷۰	۶۳,۴	۸,۱	۲۸,۵
۹	بوتسوانا	گابرون	۵۸۱,۷۳۰	۱,۶۳۹,۸۳۳	۳	۴۶,۳	۲۰,۴	۳۳,۳
۱۰	بورکینافاسو	واگادوگو	۲۷۴,۰۰۰	۱۳,۹۰۲,۹۷۲	۵۱	۹۲,۴	۲,۰	۵,۶
۱۱	بوروندی	بوجومبوار	۲۷,۸۳۴	۸,۰۹۰,۰۶۸	۲۹۱	۹۱,۹	۲,۵	۵,۶
۱۲	تانزانیا	دارالسلام	۸۸۳,۷۴۹	۳۷,۴۴۵,۳۹۲	۴۲	۸۴,۴	۵	۱۰,۶
۱۳	توگو	لومه	۵۶,۷۸۵	۵,۵۴۸,۷۰۲	۹۸	۶۵,۶	۱۰,۰	۲۴,۴
۱۴	تونس	تونس	۱۶۳,۶۱۰	۱۰,۱۷۵,۰۱۴	۶۲	۲۸,۹	۳۲,۷	۳۸,۴
۱۵	جیبوتی	جیبوتی	۲۳،۲۰۰	۵۰۶،۲۲۱	۲۱،۸	--	--	--
۱۶	چاد	انجامنا	۱,۲۸۴,۰۰۰	۹,۹۴۴,۲۰۱	۸	۸۳,۲	۴,۳	۱۲,۵
۱۷	رواندا	کیگالی	۲۶,۳۳۸	۸,۶۴۸,۲۴۸	۳۲۸	۹۱,۹	۳,۶	۴,۵
۱۸	زامبیا	لوزاکا	۷۵۲,۶۱۸	۱۱,۵۰۲,۰۱۰	۱۵	۷۴,۸	۸,۵	۱۶,۸
۱۹	زیمبابوی	هراری	۳۹۰,۷۵۷	۱۲,۲۳۶,۸۰۵	۳۱	۶۸,۲	۸,۱	۲۳,۷
۲۰	سایوتومه وپرنسیپ	سایوتومه	۹۶۴	۲۰۶،۱۷۸	۲۱۳،۹	--	--	--
۲۱	ساحل عاج	یاموسوکرو	۳۲۲,۴۶۳	۱۷,۶۵۴,۸۴۳	۵۵	۶۰,۰	۱۰,۰	۳۰,۰
۲۲	سنیگال	داکار	۱۹۶,۷۲۲	۱۱,۹۸۷,۱۲۱	۶۱	۷۶,۸	۷,۴	۱۵,۸
۲۳	سوازیلند	مبابان	۱۷،۳۶۴	۱،۱۲۸،۸۱۴	۶۵	--	--	--
۲۴	سودان [1]	خرطوم	۲,۵۰۵,۸۱۳	۴۱,۲۳۶,۳۷۸	۱۶	۶۹,۸	۸,۶	۲۱,۶
۲۵	سومالیا	موگادیشو	۶۳۷,۶۵۷	۸,۸۶۳,۳۳۸	۱۴	۶۸,۰	۱۲,۰	۲۰,۰
۲۶	سیرالیون	فری تاون	۷۱,۷۴۰	۶,۰۰۵,۲۵۰	۸۴	۶۷,۷	۱۵,۴	۱۶,۹
۲۷	سیشل	ویکتوریا	۴۵۵	۸۲،۲۴۷	۱۸۰،۸	--	--	--

(۱) اگر چه سودان به دو حصه تقسیم شده است اما از طرف ملل متحد نقشهٔ، مستند داده نشده است.

شماره	مملکت	عمومیات				فیصدی شغل نفوس در سکتورهای مختلف در سال ۲۰۰۱		
		مرکز	مساحت به کیلومترمربع	تعداد نفوس در سال ۲۰۰۶	تراکم نفوس در فی کیلومترمربع	زراعت	صنعت	خدمات
۲۸	صحرای غربی	العیون	۲۶۶،۰۰۰	۳۹۳،۸۳۱	۱،۵	--	--	--
۲۹	گانا	اکرا	۲۳۸،۵۳۳	۲۲،۴۰۹،۵۱۷	۹۴	۵۹،۴	۱۳،۰	۲۷،۶
۳۰	کامرون	پایونده	۴۷۵،۴۴۲	۱۷،۳۴۰،۷۰۲	۳۶	۶۹،۹	۸،۶	۱۲،۵
۳۱	کانگو برزاویل	برازویل	۳۴۲،۰۰۰	۳،۷۰۲،۳۱۴	۱۱	۴۸،۶	۱۴،۸	۳۶،۶
۳۲	کانگو کینشاسا	کینشاسا	۲،۳۴۴،۸۵۸	۶۲،۶۶۰،۵۵۱	۲۷	۶۸،۰	۱۳،۵	۱۸،۵
۳۳	کینیا	نایروبی	۵۸۰،۳۶۷	۳۴،۷۰۷،۸۱۷	۶۰	۷۹،۶	۷،۰	۱۳،۴
۳۴	کومورن	مورونی	۲،۲۳۵	۷۳۱،۷۵۵	۳۲۷،۴	--	--	--
۳۵	کیپ ورد	پرایا	۴،۰۳۳	۴۲۶،۹۹۸	۱۰۵،۹	--	--	--
۳۶	گابون	لیبرویل	۲۶۷،۶۶۸	۱،۴۲۴،۹۶۰	۵	۵۱،۸	۱۵،۱	۴۲،۱
۳۷	گامبیا	بانجول	۱۱،۲۹۵	۱،۶۴۱،۵۶۴	۱۴۵	۸۲،۱	۸،۰	۹،۹
۳۸	گینه	کوناکری	۲۴۵،۸۵۷	۹،۶۹۰،۲۲۲	۳۹	۸۷،۲	۲،۱	۱۰،۸
۳۹	گینه استوایی	مالابو	۲۸،۰۵۱	۶۱۶،۴۵۹	۲۲	--	--	--
۴۰	گینه بیساو	بیساو	۳۶،۱۲۵	۱،۵۰۳،۱۸۲	۴۱،۶	--	--	--
۴۱	لسوتو	ماسرو	۳۰،۳۵۵	۲،۱۲۸،۱۸۰	۷۰،۱	--	--	--
۴۲	لیبریا	مونرویا	۱۱۱،۳۶۹	۳،۳۳۴،۵۸۷	۲۹،۹	--	--	--
۴۳	لیبیا	تریپولی	۱،۷۵۹،۵۴۰	۵،۹۰۰،۷۵۴	۳	۱۱،۶	۲۲،۱	۶۶،۳
۴۴	مادغاسکر	آنتاناناریوو	۵۸۷،۰۴۱	۱۸،۵۹۵،۴۶۹	۳۲	۷۸،۰	۶،۹	۱۵،۱
۴۵	مالاوی	لیلونگوه	۱۱۸،۴۸۴	۱۳،۰۱۳،۹۲۶	۱۱۰	۸۶،۸	۵،۱	۸،۱
۴۶	مالی	باماکو	۱،۲۴۰،۱۹۲	۱۱،۷۱۶،۸۲۹	۹	۸۵،۸	۲،۰	۱۲،۲
۴۷	مصر	قاهره	۱،۰۰۱،۴۴۹	۷۸،۸۸۷،۰۰۷	۷۹	۳۰،۸	۴۰	۳۰
۴۸	المغرب (مراکش)	رباط	۴۴۶،۵۵۰	۳۳،۲۴۱،۲۵۹	۷۴	۶،۰	۳۴،۸	۵۹،۲
۴۹	موریتانیا	نواکشوت	۱،۰۲۵،۵۲۰	۳،۱۷۷،۳۷۸	۳	۵۵،۱	۱۰،۷	۳۴،۲
۵۰	موریس	پورت لویس	۲،۰۴۰	۱،۲۷۴،۱۸۹	۶۲۴،۶	--	--	--
۵۱	موزمبیق	مابوتو	۸۰۱،۵۹۰	۱۹،۶۸۶،۵۰۵	۲۵	۸۲،۶	۸،۲	۹،۲
۵۲	نامیبیا	ویندهوک	۸۲۴،۲۹۲	۲،۰۴۴،۱۴۷	۲	۴۹،۳	۱۵،۷	۳۵،۰
۵۳	نایجر	نیامی	۱،۲۶۷،۰۰۰	۱۲،۵۲۵،۰۹۴	۱۰	۸۹،۸	۳،۸	۶،۴
۵۴	نایجریا	آبوجا	۹۲۳،۷۶۸	۱۳۱،۸۵۹،۷۳۱	۱۴۳	۴۳،۴	۶،۸	۴۹،۸
۵۵	سودان جنوبی							

منبع:
Wolters- Noordhoff, WN Atlas Productions, Groningen, the 2007 Netherlands

آسترالیا

نقشهٔ موقعیت آسترالیا

اهداف کلی فصل

از شاگردان انتظار می‌رود که با خواندن این فصل به اهداف علمی زیر دست یابند:

- آشنایی با موقعیت جغرافیایی قاره‌های آسترالیا، اقیانوسیه و قارهٔ منجمد جنوبی (انتارکتیکا)
- آشنایی با مهمرین پستی و بلندی‌های قارهٔ آسترالیا و اقیانوسیه.
- آشنایی با وضعیت جغرافیای سیاسی قارهٔ آسترالیا و اقیانوسیه.
- آشنایی با جغرافیای بشری قارهٔ آسترالیا و اقیانوسیه.
- آشنایی با جغرافیای اقتصادی قارهٔ آسترالیا و اقیانوسیه.
- آشنایی با اکتشافات قارهٔ منجمد جنوبی.
- از شاگردان انتظار می‌رود که با خواندن این فصل به اهداف مهارتی ذیل دست یابند:
- تشخیص موقعیت جغرافیایی قارهٔ آسترالیا، اقیانوسیه و قارهٔ منجمد جنوبی (انتارکتیکا)
- تعیین مهمترین کوه‌ها، دریاها و بحیره‌ها برروی نقشهٔ آسترالیا
- تعیین مهمترین کوه‌ها دریاها و بحیره‌ها بر روی نقشهٔ اقیانوسیه
- تفسیر توزیع جغرافیایی نفوس در قارهٔ آسترالیا
- نشان دادن توزیع جغرافیایی نفوس بر روی نقشهٔ آسترالیا
- نشان دادن توزیع جغرافیایی نفوس بر روی نقشهٔ اقیانوسیه
- تعیین مهمترین ثروت‌های معدنی برروی نقشهٔ آسترالیا و اقیانوسیه

موقعیت آسترالیا

نقشهٔ موقعیت جغرافیایی آسترالیا و نیوزیلاند

آسترالیا در کدام بخش کرهٔ زمین موقعیت دارد؟

حدود اربعه

براعظم کوچک آسترالیا که از نظر بعضی یک جزیرهٔ کلان است، قسمت زیاد (تقریباً $\frac{3}{4}$) حصهٔ آن صحرا است. آسترالیا بین خطوط ۱۲ درجه و ۴۳ درجهٔ عرض‌البلدهای جنوبی و۱۱۵ و ۱۵۴ درجهٔ طول‌البلدهای شرقی موقعیت دارد.

درشمال آسترالیا بحیرهٔ تیمور(Timorsea)، بحیرهٔ ارافورا(Arafurasea)، خلیج کارپینتاریا (Gulf of Carpentaria) و آبنای تورس (Str.Torres) موقعیت دارد. در شرق آن بحیرهٔ کورل (CoralSea) و بحیرهٔ تسمانیا(TasmaniaSea) و در جنوب آن آبنای باس (Str.Bass) و خلیج آسترالیا موقعیت دارد. بحر هند در جنوب و غرب آسترالیا قرار گرفته است. خط ساحلی مجموعی آسترالیا به ۲۵,۷۶۰ کیلومتر می رسد.

آسترالیا چگونه و توسط کی کشف گردید؟

کشف آسترالیا

تقریباً ۵۰,۰۰۰ سال قبل مردمان اولی به آسترالیا رفتند.

انگلیسی ها از سال ۱۷۸۹ آن‌ها را به نام «ابورجینالس» (Aboriginals) یاد کردند که یک اصطلاح لاتینی است و برای باشنده‌گان اصلی یا بومی استعمال می‌شود. این مردم از آسیای جنوب‌شرقی آمده

بودند. ۵۰،۰۰۰ سال پیش توسط یخبندان پل‌های خاکی که بین آسیا و آسترالیا وجود داشت، از راه همین پل‌ها و راه‌ها مردمان و حیوانات می‌توانستند از آسیا به آسترالیا بروند. این یک پروسهٔ چهل هزار ساله بود؛ بعدها که کرهٔ زمین گرم شد و یخبندان به ذوب شدن شروع کرد، سطح آب بحر بالا رفت و به این ترتیب آسترالیا به شکل یک جزیره در آمد. در سال ۱۵۰ میلادی برای بار اول یونانی‌ها در مورد آسترالیا نوشتند. آن‌ها این خشکه را به نام تیرا استرالیس(Terra Australis) و یا کنارهٔ جنوبی مسما نمودند. مردم زیادی علاقه‌مند آن شدند و در جستجوی این سرزمین ناآشنا برآمدند.
در قرن شانزده و هفده پرتگالی‌ها، اسپانوی‌ها و هالندی‌ها علاقه‌مند تجارت به آسیا بودند. به اثر مسافرت‌ها و کشفیات زیاد بحری همان وقت بود که آسترالیا هم توسط اروپایی‌ها کشف گردید.
در سال ۱۶۰۶م. اولین کشتی هالندی‌ها در ساحل خلیج کارپنتاریا (Gulf of Carpentaria) در شمال آسترالیا مقابل نیو گینهٔ(New Guinea) لنگر انداخت. کپتان این کشتی ویلیم جانسن (Willem Janszoon) دوباره به (Java) برگشت.
در سال ۱۶۱۶م. یک کشتی دیگر هالندی به خلیج شارک (Shark)در غرب آسترالیا رسید. در یک و نیم قرن بعدی مردمان مختلف هالندی، فرانسوی و انگلیسی به آسترالیا که در آن زمان به نام نیو هالند New Holland مسما بود، مسافرت نمودند. اما در آن وقت آن قدر حس شناسایی بیشتر و یا مستعمره ساختن آسترالیا وجود نداشت.
اولین بریتانیوی که به آسترالیا رسید یک کپتان کشتی بود به نام ویلیم دامپیر (William Dampier) که در سال ۱۶۸۸م. به آسترالیا رسید.

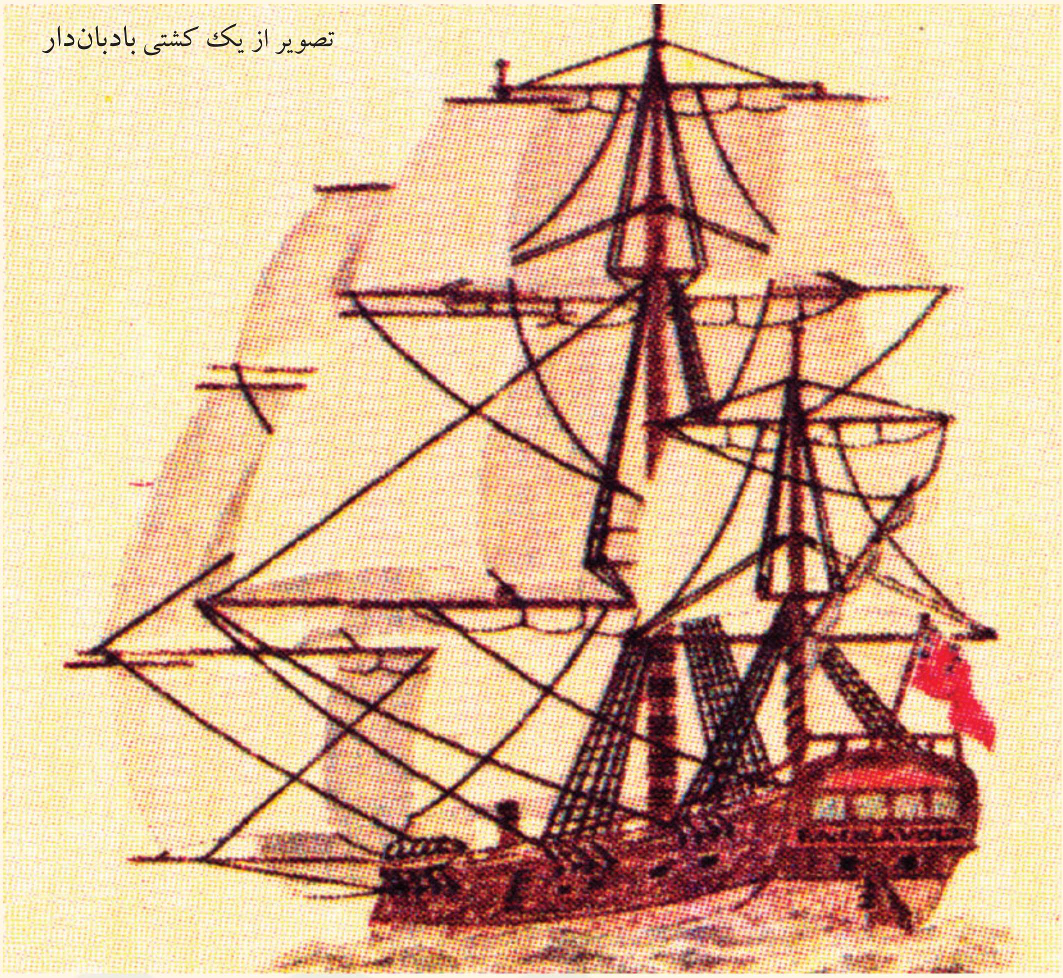
اِبل تاسمان (۱۶۴۲میلادی) بحرپیمای هالندی و یکی از کاشفین قارهٔ آسترالیا

در سال ۱۷۷۰م جیمز کوک انگلیسی اولین اروپایی بود که به سواحل شرقی آسترالیا رسید و از طریق خلیج بوتانی(Botany) سدنی (Sydney) کنونی سواحل شرقی را پیمود و آن را به نام ولز نیو سوت ویلز (New South Wales) مسما ساخت.

در آغاز سال ۱۸۰۰م. سدنی به مرکز تجارتی در حالت مبدل شدن بود؛ همچنان به خاطر کشف سایر نقاط آسترالیا، تلاش‌هایی صورت می‌گرفت.

در حدود ۱۸۹۰م. این طرز تفکر که مستعمرات مختلف به یک مملکت وسیع فدرالی مبدل شود، شکل می‌گرفت که بالآخره در اول جنوری سال ۱۹۰۱م. سیستم ایالتی در آسترالیا به وجود آمد و در حقیقت این روز روز استقلال آسترالیا از انگلستان می‌باشد.

تصویر از یک کشتی بادبان‌دار

اما تا مدت طولانی آسترالیا به گونهٔ مستعمرهٔ انگلستان باقی ماند که آهسته آهسته به شکل یک مملکت مستقل عرض وجود کرد.

جیمز کوک (۱۷۷۰میلادی)
کپتان انگلیسی و یکی از کاشفین قارهٔ آسترالیا

فعالیت داخل صنف

شاگردان به دو گروه تقسیم شوند. گروه اول موقعیت جغرافیایی آسترالیا را به روی نقشه تثبیت نموده، نشان دهند و گروه دوم لست ممالک و اشخاصی را که در کشف آسترالیا نقش داشتند، ترتیب و به دیگران ارائه نمایند.

سوال‌ها

جمله‌های صحیح و غلط را از هم تشخیص دهید.

۱- آسترالیا یک جزیرهٔ کلان است.

۲- آسترالیا در شرق بحر هند موقعیت دارد.

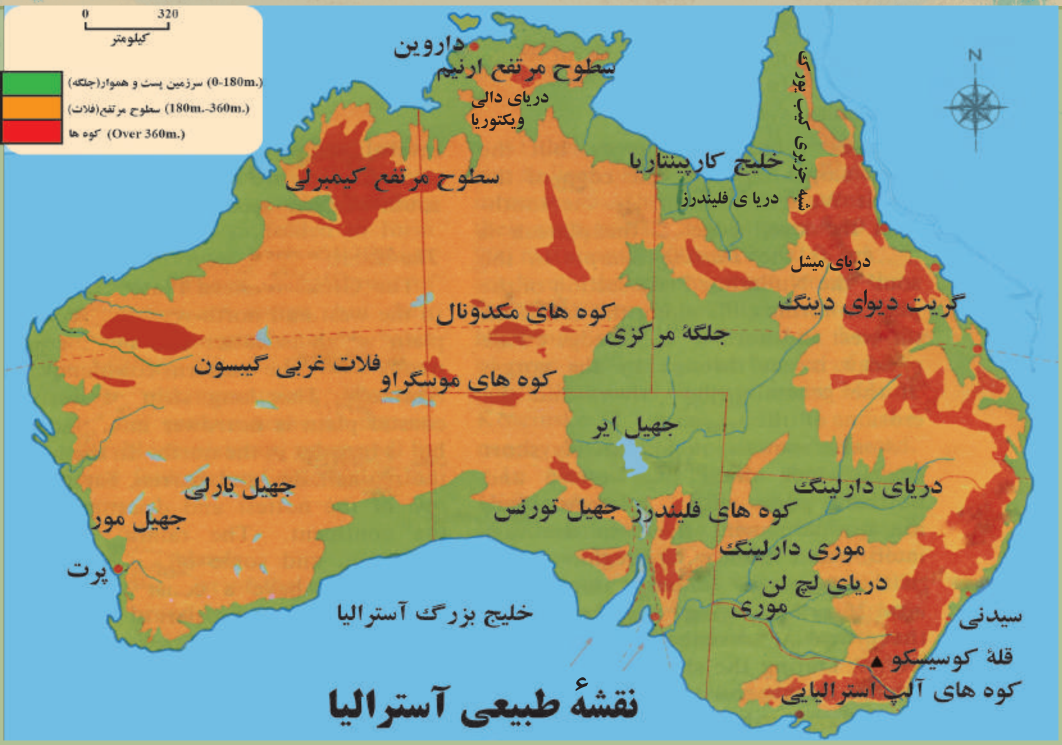
۳- کشف آسترالیا نتیجهٔ مسافرت‌ها و کشفیات زیاد بحری بود که توسط اروپایی‌ها صورت گرفت.

۴- آسترالیا استقلال خود را در سال ۱۹۰۱م. از انگلستان به دست آورد.

فعالیت خارج از صنف

با استفاده از انترنت و یا کتابخانه راجع به کشفیات بحری و کشف آسترالیا یک مقالهٔ یک صفحه‌یی نوشته کنید.

جغرافیای طبیعی

وضع طبیعی آسترالیا چگونه است؟

آسترالیا که کوچک‌ترین قارهٔ جهان است، همراه با جزایر آن به صورت کل در نیم کرهٔ جنوبی موقعیت دارد.

مملکت آسترالیا را از نظر جغرافیایی می‌توان به چهار منطقهٔ جداگانه تقسیم کرد:

۱- دشت‌های مرکزی که از آب زیرزمینی نسبتاً فراوانی برخوردار اند.

۲- فلات غربی که بیشتر بیابان است.

۳- جلگهٔ ساحلی شرقی که در حقیقت دامنه‌های شرقی کوه‌های گریت دیوای دینگ (منبع بزرگ آب) است.

۴- ارتفاعات یا کوه‌های شرقی که به «گریت دیوای دینگ» معروف است.

جغرافیای طبیعی آسترالیا را در چند بخش جداگانه به طور ذیل مطالعه می‌نماییم:

الف) کوه‌ها

کوه‌های آسترالیا بیشتر در کدام قسمت‌ها واقع شده است؟

در شرق آسترالیا کوه‌های مشهوری وجود دارد به نام گریت دیوای‌دینگ (Great Dividing) که بیش از ۳۰۰۰ کیلومتر طول دارد. این سلسله‌جبال از جزیرهٔ تسمانیا (Tasmania) در جنوب

شروع شده و تا به شبه‌جزیرهٔ کپ یورک (Cape York) در شمال امتداد یافته است. این سلسله کوه که کوه‌هایی با ارتفاع متوسط و سطوح مرتفع دارد، توسط دریاها قطع گردیده است. کوه‌های متذکره دامنه‌های خود را به طرف سواحل شرقی و به طرف غرب تا مناطق هموار گسترش داده اند. از کوه‌های گریت دیوای‌دینگ دریاهای زیاد خُرد و بزرگ سرچشمه گرفته و به اقیانوس آرام می‌ریزند.

سلسله‌کوه‌های دیگر آسترالیا به نام آلپ آسترالیایی (Australian Alps) مشهور است که در حقیقت جزء کوه‌های (دیوای‌دینگ) محسوب می‌شوند. این کوه‌ها که در جنوب‌شرق آسترالیا موقعیت دارند، سطوح مرتفع را در مناطق نیو سوت ویلز(New South Wales) و شرق منطقهٔ ویکتوریا (Victoria)تشکیل نموده‌اند. بلندترین قلهٔ این کوه‌ها کوسیسکو (Kosciusko) است که ۲۲۳۱ متر ارتفاع دارد.

کوه‌هایی که منبع آبی مناطق شرقی آسترالیا بوده و پوشیده از جنگل‌های متراکم است.

کوه‌های آلپ آسترالیایی، مناطق خوبی برای تفریح و استراحت دارند و همچنان منابع خوب آبی را تشکیل نموده‌اند. در این منطقه باغ‌های ملی زیاد وجود دارند و برای سپورت‌های زمستانی (بازی‌های اسکی) یگانه منطقهٔ در آسترالیا محسوب می‌شود؛ همچنان کوه‌های فلیندرز (Flinders) نیز یک شاخه‌یی از کوه‌های دیوای‌دینگ بزرگ است که در آسترالیای جنوبی موقعیت دارد.

نقشهٔ سفید آسترالیا و نیوزیلاند

نقشهٔ سفید آسترالیا و نیوزیلاند برای جواب دادن شاگردان

در ساحات مرکزی آسترالیا کوه‌های مک‌دونل (Macdonnell) و کوه‌های موسگراو (Musgrave) قابل یادآوری می‌باشند. در غرب آسترالیا نیز کوه‌های مشهوری وجود دارند که به نام هامرسلی (Hamersley) یاد می‌شوند و بلندترین قله آن‌ها بروس (Bruce) است که بیش از ۱۲۰۰می باشد.

در شمال آسترالیا سطوح مرتفع مشهور قرار داشته که به نام‌های کیمبرلی (Kimberley Plateau) و ارنیم (Arnhem Land) مشهور اند. ارتفاع آن ها از ۸۰۰ متر تجاوز نمی کند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه یکی از فعالیت‌های ذیل را انجام داده و نتیجهٔ فعالیت خود را به دیگران ارائه نمایند:

۱- چهار منطقهٔ جداگانهٔ آسترالیا را از نظر جغرافیایی بر روی نقشه‌ها تثبیت نموده و نشان دهند.

۲- شاخه‌های کوه‌های گریت دیوای‌دینگ را نام برده و بر روی نقشه نشان دهند.

۳- اهمیت اقتصادی کوه‌های آلپ آسترالیایی را توضیح نمایند.

۴-کوه‌هایی را که در غرب و شمال آسترالیا موقعیت دارند، نام برده و بر روی نقشه نشان دهند.

سوال‌ها

۱- آسترالیا را به چند و کدام مناطق جغرافیایی می‌توان تقسیم کرد؟

۲- مقصد ما از باغ‌های ملی چه است؟

۳- کوه‌های آسترالیا در حیات اقتصادی و اجتماعی مردم چه نقشی می‌تواند داشته باشد؟

۴- به نظر شما کوه‌ها در آسترالیا چه مشکلات و چه سهولت‌هایی را به مردم آن مملکت فراهم نموده است؟

فعالیت خارج از صنف

نقشهٔ سفید آسترالیا و نیوزیلاند را کاپی و یا در کتابچه‌های تان رسم نمایید و جاهای خالی آن را پر کنید.

دریاهای آسترالیا

نقشهٔ شبکهٔ آب و آبیاری آسترالیا

به نظر شما چرا در آسترالیا دریاهای متعددی وجود دارند؟

به سبب وجود ارتفاعات متعدد در این جزیرهٔ بزرگ و موقعیت خاص جغرافیایی که از هر طرف توسط اقیانوس‌ها محصور است، بارنده گی در این جزیره فراوان است؛ به همین جهت دریاهای متعددی در آن جریان دارد که اکثر آن‌ها به اقیانوس آرام و یا اقیانوس هند می‌ریزند.

دریاهای مشهور آسترالیا عبارتند از:

دریاهای دارلینگ(Darling)، موری(Murray) و لچ لن (Lachlan).که از نواحی شرقی کوه‌های دیوای‌دینگ بزرگ سرچشمه گرفته، بالاخره به خلیج بزرگ آسترالیا می‌ریزند. بزرگ‌ترین سیستم دریاهای آسترالیا سیستم موری- دارلینگ می‌باشد. دریای موری با وجود آن‌که، کوتاه‌تر از دارلینگ است از مهمترین دریاهای این سیستم به شمار می‌رود؛ زیرا نسبت به دارلینگ به مراتب سیراب‌تر است.

طول دریای موری به ۲۵۷۰ کیلومتر و طول دریای دارلینگ به ۲۷۳۰ کیلومتر می‌رسد. مساحت حوزهٔ آبگیر این دریاها به ۱۸۷۲ هزار کیلومترمربع می‌رسد.

دومین شاخهٔ بزرگ را مورامبیدجی(Murrumbidgee) که طول آن به ۱۶۹۰ کیلومتر می‌رسد تشکیل می‌دهد.

تمام دریاهایی‌که شامل سیستم موری- دارلینگ بوده غیر منظم است. آب این دریاها بیشتر در اثر باران‌ها و تا حدودی در اثر ذوب برف‌های آلپ آسترالیا به وجود می‌آید. به همین علت دبت آبی اعظمی در تابستان می‌باشد؛ یعنی زمانی‌که سطح آب در دریاهای موری و دارلینگ بالا می‌رود، به دشت هموار سرازیر شده و گاهی باعث تخریبات نیز می‌گردد. در این هنگام دریاها با خود مقدار زیادی مواد مخروباتی و پارچه‌های سنگ را انتقال می‌دهد که امور کشتی‌رانی را با مشکل مواجه

می سازد. دریاهای سیستم موری- دارلینگ دارای اهمیت اقتصادی نیز می باشد؛ زیرا از آب آن‌ها در آبیاری زمین‌ها استفاده به عمل می آید. دریاهای مهم در سمت شمال و شمال‌شرق عبارت از میشل (Mitchell) و فلیندرز (Flinders)است که از شمال‌شرق کوه گریت دیوای‌دینگ سرچشمه می گیرد و به خلیج کارپنتاریا می ریزد.

همچنین قابل یادآوری است که دریاهای ویکتوریا (Victoria) و دلی (Daly) که در شمال آسترالیا جریان دارند و به بحیرهٔ تیمور می ریزند.

تمام حصص آسترالیای غربی از نگاه داشتن آب، فقیر بوده، تنها نقاط دور افتادهٔ آن و به خصوص دامنه‌های مرطوب با برجسته گی ها، دارای شبکهٔ متراکم رودها می باشد که در فصل‌های بارانی مملو از آب می گردند.

بیشتر اوقات سال این رودها خشک می‌باشد؛ زیرا حتی در نقاط دور افتادهٔ این ساحهٔ خشک‌سالی تا ۳۰۰ روز در سال ادامه می یابد.

منابع آب‌های سطحی آسترالیا گذشته از آن‌که قسمت زیاد آن شور می‌باشد احتیاج مردم را مرفوع نمی‌سازد؛ اما آسترالیا دارای منابع آب‌های زیرزمینی زیاد می‌باشد.

در این قاره حوزه‌های متعدد برای بهره‌برداری آب‌های زیرزمینی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند که آب‌های مورد ضرورت صنایع و چراگاه‌ها را تهیه می‌دارند. این آب‌ها به علت منرالیزه شدن شدید برای نوشیدن و آبیاری کشت‌زارها کمتر مساعد می‌باشد. بزرگ‌ترین حوزهٔ آب‌های زیرزمینی در جهان حوزهٔ بزرگی است که از خلیج کارپنتاریا تا حوزهٔ دارلینگ گسترش یافته است. در مجموع در آسترالیا در حدود ۶۵۰۰ چاه آب‌های زیرزمینی موجود است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و راجع به این که چرا دریاهای آسترالیا رژیم غیر ثابت دارند بحث نموده و نتیجهٔ بحث خود را به دیگران ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱- آیا آب‌های زیرزمینی در آسترالیا مشکلات مردم را مرفوع می‌سازند؟

۲- دریاهایی را که در شمال و شمال‌شرق آسترالیا وجود دارند نام بگیرید.

۳- جریان اعظمی آب دریاهای آسترالیا درکدام فصل سال زیادتر است؟

۴- چرا سیستم دریاهای موری - دارلینگ غیر منظم می‌باشد؟

۵- دریاهای موری - دارلینگ چه مفاد اقتصادی دارند؟

فعالیت خارج صنف

نقشهٔ قارهٔ آسترالیا را ترسیم نموده و در آن دریاهای آنرا به رنگ مخصوص نشانی نموده، به دیگران ارائه نمایید.

جهیل‌ها

بزرگ‌ترین جهیل نمک‌دار آسترالیا کدام است؟

به جز از آسترالیا در سایر جزایر اقیانوسیه، جهیل‌های مهم وجود ندارد؛ زیرا شرایط ساختمان طبیعی این جزایر طوری است که زمینه را برای ایجاد جهیل‌ها فراهم نکرده است. یکی از جهیل‌های مهم آسترالیا جهیل ایر(Eyre) است که بزرگ‌ترین جهیل نمک‌دار در آسترالیا می‌باشد. این جهیل در شمال‌غرب ایالت جنوب آسترالیا در جنوب صحرای سیمپسون(Simpson) موقعیت دارد.

جهیل ایر از دو بخش تشکیل شده که یکی جهیل بزرگ ایر شمالی و دیگری جهیل کوچک ایر جنوبی می‌باشد و توسط یک کانال طبیعی با هم وصل گردیده اند. بخش زیاد جهیل ایر در ساحهٔ پارک ملی جهیل ایر قرار گرفته است.

عمیق ترین نقطهٔ آسترالیا (تقریباً ۱۵ متر پایین از سطح بحر) نیز در همین جهیل موقعیت دارد.

در جنوب جهیل ایر جهیل‌های دیگری به نام‌های تورنس (Torrense) و گایردنر(Gairdner) وجود دارد که سطح زمین، یعنی بستر آن‌ها نیز توسط نمک پوشیده شده است. گاهی اوقات به علت گرمای شدید آب این جهیل‌ها تبخیر شده و خشک می‌گردند .

جهیل‌های دیگر آسترالیا که در جنوب‌غرب و غرب آسترالیا موقعیت دارند عبارت اند از: کارنگی

(Carnegie)، بارلی (Barlee)، مور (Moore) و غیره.

فعالیت داخل صنف

به نقشه صفحه ۵۵ نگاه کنید و موقعیت جهیل‌هایی را که از آن‌ها نام بردیم بر روی نقشه تثبیت و نشان دهید.

سوال‌ها

۱- پایین‌ترین نقطهٔ آسترالیا در کدام جهیل موقعیت دارد؟
۲- جهیل‌های مهم آسترالیا را نام ببرید.
۳- چگونه سطح زمین یا بستر بعضی از جهیل‌های آسترالیا توسط نمک پوشیده شده است؟

فعالیت خارج از صنف

جهیل‌های آسترالیا را با جهیل‌های افریقا مقایسه نموده، اختلافات و مشابهت‌های آن‌ها را در چند سطر بنویسید.

درس بیست و یکم

اقلیم

مناطق عمدهٔ آب و هوای آسترالیا

به نقشهٔ بالا نگاه کنید. اقلیم آسترالیا چگونه است.

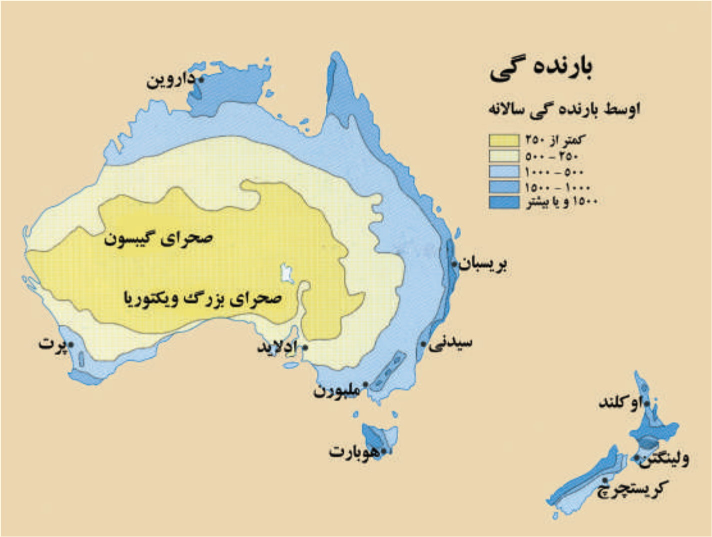
تغییر فصل در آسترالیا به خاطری صورت می‌گیرد که در اول جدی شعاع آفتاب بالای دایرهٔ جدی (عرض‌البلد $۲۳\frac{۱}{۲}$ درجهٔ جنوبی) عمود می‌تابد؛ بنابرآن تابستان نیم‌کُرهٔ جنوبی آغاز می‌شود. چون آسترالیا در نیم‌کُرهٔ جنوبی قرار دارد روزهای تابستانی در آنجابه ملاحظه می‌رسد و برعکس در نیم‌کُرهٔ شمالی روزهای زمستانی می‌باشد که این موضوع تابع میلان محور زمین می‌باشد؛ اگر در نیم‌کرهٔ شمالی تابستان باشد در نیم‌کرهٔ جنوبی زمستان است.

یکی از مهمترین اوصاف اقلیم آسترالیا فراوانی روزهای آفتابی در آنجا است. روی هم رفته آسترالیا یک کشور گرم محسوب می‌گردد. خط جدی از میان آن می‌گذرد و دارای تابستان‌های گرم و زمستان‌های معتدل می‌باشد. بخش زیادی از آسترالیا دارای اقلیم تحت استوایی(سب تروپیک) و یک بخش شمالی آن دارای اقلیم استوایی است. تقریباً دو سوم مساحت آسترالیا آن‌چنان خشک است که قابل کشت و زراعت نمی‌باشد. شمال آسترالیا در تابستان دارای باران‌های موسمی می‌باشد اما در جنوب این کشور بادهای باران آور، بادهای غربی استند که در طول زمستان می‌وزند.

در برخی نواحی آسترالیا بارنده‌گی بسیار کم است و ممکن است باعث به وجود آمدن خشک‌سالی

شود. حدود $\frac{۳}{۴}$ حصهٔ آسترالیا سالانه باران کمتر از ۲۵۰ ملی‌متر دارند که در این مناطق زراعت بسیار کم است. کمتر از $\frac{۱}{۳}$ حصه آسترالیا که بیشتر قسمت‌های کوهستانی استند سالانه در حدود ۵۰۰ ملی‌متر باران دارند.

آسترالیا را از لحاظ آب و هوا می‌توان به چندین منطقه تقسیم بندی کرد:

۱– آب و هوای حاره‌یی با تابستان مرطوب در شمال.

۲– آب و هوای معتدل گرم با یک فصل خشک در منطقهٔ کوینزلند.

۳– آب و هوای مرطوب و معتدل گرم در حاشیهٔ ولز جنوبی و ویکتوریا.

باید یاد آور شد که ساحات زیادی از مناطق مرکزی و غربی آسترالیا اقلیم صحرایی دارند.

فعالیت داخل صنف

به نقشهٔ آب و هوای آسترالیا نگاه کنید و مناطق مختلف اقلیمی را در آن تثبیت، نموده نشان دهید.

سوال‌ها

۱– کدام مناطق آسترالیا دارای اقلیم صحرایی می‌باشند؟

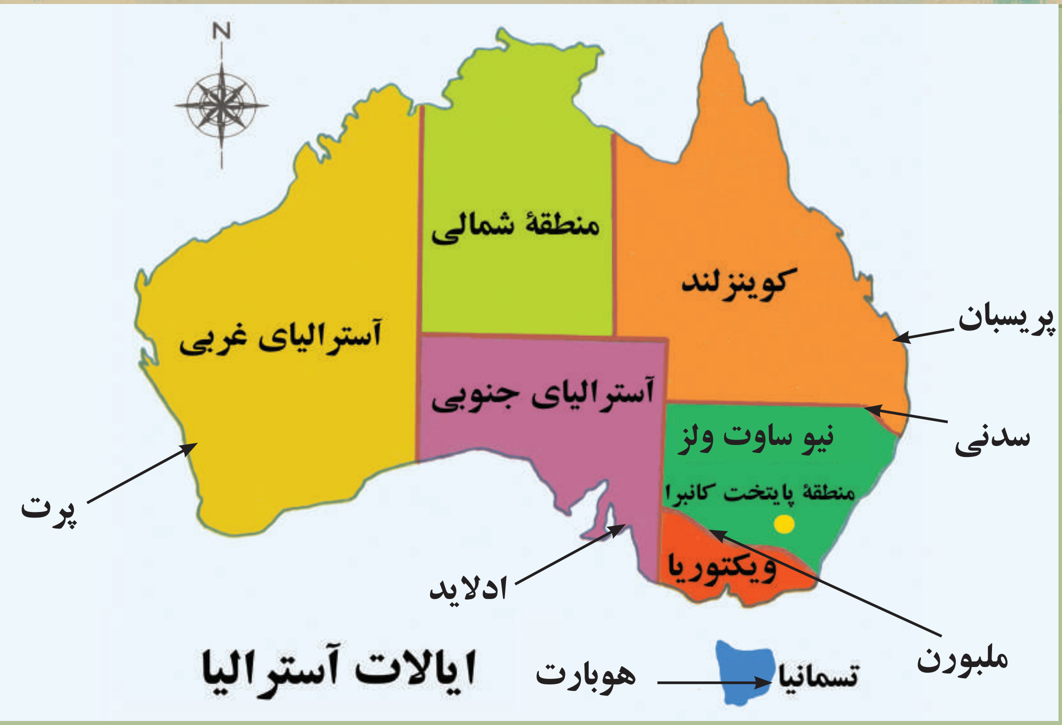
۲– کدام مناطق آسترالیا به طور اوسط سالانه بارنده‌گی زیاد دارند؟

۳– چرا آب و هوای آسترالیا گرم است؟

فعالیت خارج از صنف

در مورد این که چرا فصل‌های سال در آسترالیا معکوس فصل های سال در نیم کُرهٔ شمالی است، معلومات جمع آوری نموده و ارائه نمایید.

جغرافیای سیاسی آسترالیا

آسترالیا چگونه اداره می‌شود؟

آسترالیا دولت فدرالی شاهی مشروطه یا شاهی پارلمانی است که ملکهٔ انگلستان به گونهٔ تشریفاتی در راس دولت آن قرار دارد؛ اما در حقیقت آسترالیا یک دولت فدرالی است که هفت پارلمان ایالتی دارد و هر پارلمان امور مربوط به آن ایالت را انجام می‌دهد و یک پارلمان ملی و مشترک در مرکز آسترالیا، یعنی شهر کانبرا است که امورکل مملکت را انجام می‌دهد. این نوع حکومت شبیه حکومت فدرالی ایالات متحدهٔ امریکا و کانادا می‌باشد.

لسان رسمی این کشور انگلیسی و پایتخت آن شهرکانبرا است. اکثریت مردم این مملکت پیرو دین عیسوی استند.

اگر به نقشهٔ سیاسی آسترالیا نگاه کنید، می‌بینید که آسترالیا به شش ایالت و دو منطقه تقسیم گردیداست که عبارت اند از:

۱- نیوساوت ولز (New South Wales) (ولز جدید جنوبی) که در آن دو شهر بزرگ آسترالیا یعنی سدنی (Sydney) که مرکز همین ایالت است و کانبرا (Canberra) که پایتخت آسترالیا است موقعیت دارد. شهر سدنی بزرگ‌ترین شهر آسترالیا و مهمترین بندر و مرکز مالی این کشور است.

۲- ایالت ویکتوریا (Victoria) که مرکز آن ملبورن (Melborne) است.
۳- کوینزلند که مرکز آن بریسبان (Brisban) است.
۴- آسترالیای جنوبی که مرکز آن شهر ادلاید (Adelaid) می‌باشد.
۵- آسترالیای غربی که مرکز آن شهر پرت (Perth) است.
۶- تسمانیا که مرکز آن هوبارت است و یک جزیه یی است که در جنوب ولز جدید جنوبی موقعیت دارد.
دو منطقهٔ مستقل عبارت اند از منطقهٔ پایتخت (کانبرا) و منطقهٔ شمالی.
حکومت آسترالیا در سال ۱۹۰۱ میلادی استقلال خود را کسب نموده است. پارلمان فدرالی آسترالیا شامل ولسی جرگه با داشتن ۱۴۸ عضو و مجلس سنا (Senate) با داشتن ۷۶ عضو است.

تصویری از شهرهای ملبورن و سدنی

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم گردند و راجع به طرز حکومت آسترالیا بحث نموده؛ سپس نمایندهٔ هر گروه نتیجهٔ بحث گروه خود را برای هم‌صنفان خود بیان نماید.

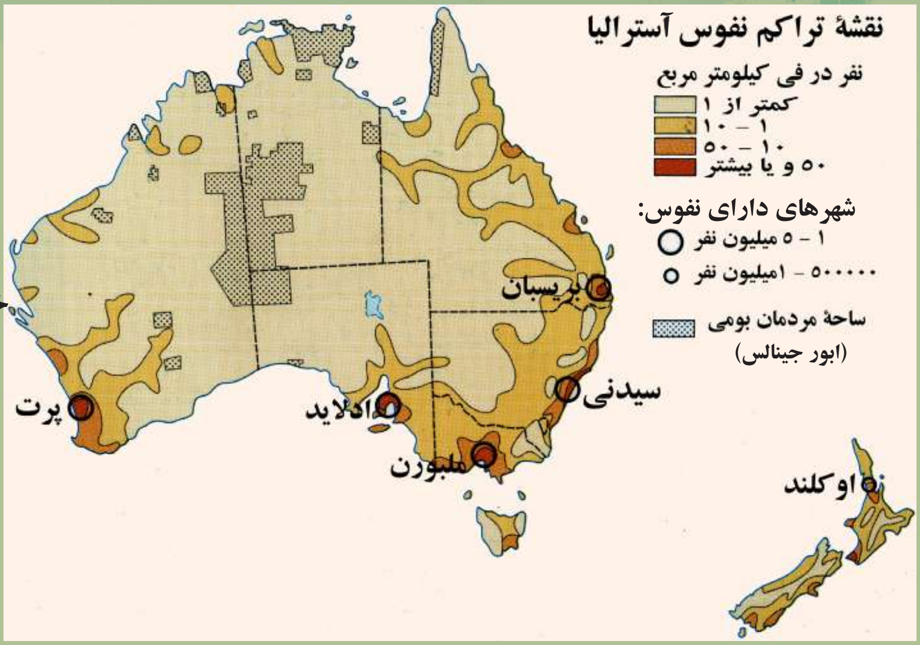
سوال‌ها

۱- آسترالیا به چند ایالت تقسیم گردیده است؟ آن‌ها را نام ببرید.
۲- آسترالیا در کدام سال و از کدام مملکت استقلال سیاسی خود را به دست آورد؟
۳- طرز حکومت آسترالیا چگونه است؟
۴- پایتخت آسترالیا در کدام بخش موقعیت دارد؟

فعالیت خارج از صنف

در کتابچه‌های تان نقشهٔ سیاسی آسترالیا را رسم نموده و نام ایالت‌های آن را در ساحهٔ مربوطهٔ آن بنویسید

جغرافیای بشری

در مورد نژاد و نفوس آسترالیا چه می‌دانید؟

در این بخش، نخست به نفوس و نژاد و بعد با دین و زبان مردم آسترالیا آشنا می‌شوید. نخستین ساکنان آسترالیا را بومیانی تشکیل می‌دادند که از جنوب‌شرق آسیا به آنجا مهاجرت کرده بودند.

هنگامی که اروپایی‌ها بعد از سال ۱۸۳۰ وارد آسترالیا شدند، کمتر از نیم میلیون افراد بومی در این قاره زنده‌گی می‌کردند. افراد بومی آسترالیا دارای پوست تیره بوده که به ۵۵۰ قبیله تقسیم شده بودند و هر قبیله از چندین طایفه تشکیل گردیده بود.

با شروع اکتشافات سفیدپوستان اروپایی که دوصد سال قبل صورت گرفت و وقوع جنگ بین آنان و بومیان آسترالیا تعداد نفوس بومیان کم شد. در این اواخر نفوس بومیان آسترالیا تقریباً به ۶۰۰۰۰ نفر می‌رسید؛ اما اکنون رشد نفوس آن‌ها به اساس شرایط بهتر زنده‌گی بار دیگر افزایش یافته و تعداد آن‌ها زیاد شده است.

تا سال ۱۹۲۰ نفوس آسترالیا به ۵ میلیون نفر می‌رسید. مهاجران غیر انگلیسی نیز بر نفوس آسترالیا افزودند و در سال ۱۹۴۵ جمعیت آن به ۷,۵ میلیون نفر رسید، در حالی که فقط نیمی از آن‌ها انگلیسی بودند. مهاجران جدید آسترالیا از کشورهای آلمان، هالند، ایتالیا، پولند و غیره کشورها وارد شده اند.

در آسترالیا در سال ۲۰۰۸ میلادی بیش از ۲۰ میلیون نفر زنده‌گی می‌کردند که تراکم نفوس آن به طور اوسط در فی کیلومترمربع به ۳ نفر می‌رسید.

آسترالیا یکی از کشورهایی است که اکثریت نفوس آن در شهرها زنده‌گی می‌کنند. حدود ۸۵٪ نفوس آسترالیا در چند مرکز مهم متراکم بوده، در حالی که مناطق وسیعی از دهات و قریه‌جات آن، خالی از مردم استند. تقریباً بیش از شش میلیون نفوس آسترالیا در دو شهر بزرگ سدنی و ملبورن زنده‌گی می‌کنند. قسمی که پیشتر یادآور شدیم علاوه بر مردم بومی در حدود بیش از ۹۰٪ مردم آسترالیا را سفیدپوستان اروپایی به خصوص انگلیسی‌ها، تقریباً ۷٪ را آسیاییان و در حدود ۱٪ را بومیان و غیره تشکیل می‌دهند. علاوه برآن در این‌جا نژاد «دورگه» یا مختلط که از سفیدپوستان و افراد بومی تشکیل شده است قابل یادآوری می‌باشد.

تصویری از اطفال بومی آسترالیایی

فعالیت داخل صنف

به نقشهٔ تراکم نفوس آسترالیا نگاه کنید و سوالات زیر را جواب دهید:

۱- به صورت کل در کدام قسمت آسترالیا تراکم نفوس زیاد است؟

۲- به نظر شما چرا در آنجا تراکم نفوس بیشتر است؟

سوال‌ها

۱- بومیان آسترالیا از کجا وارد آسترالیا شدند و فعلاً تعداد آن‌ها به چند نفر می‌رسد؟

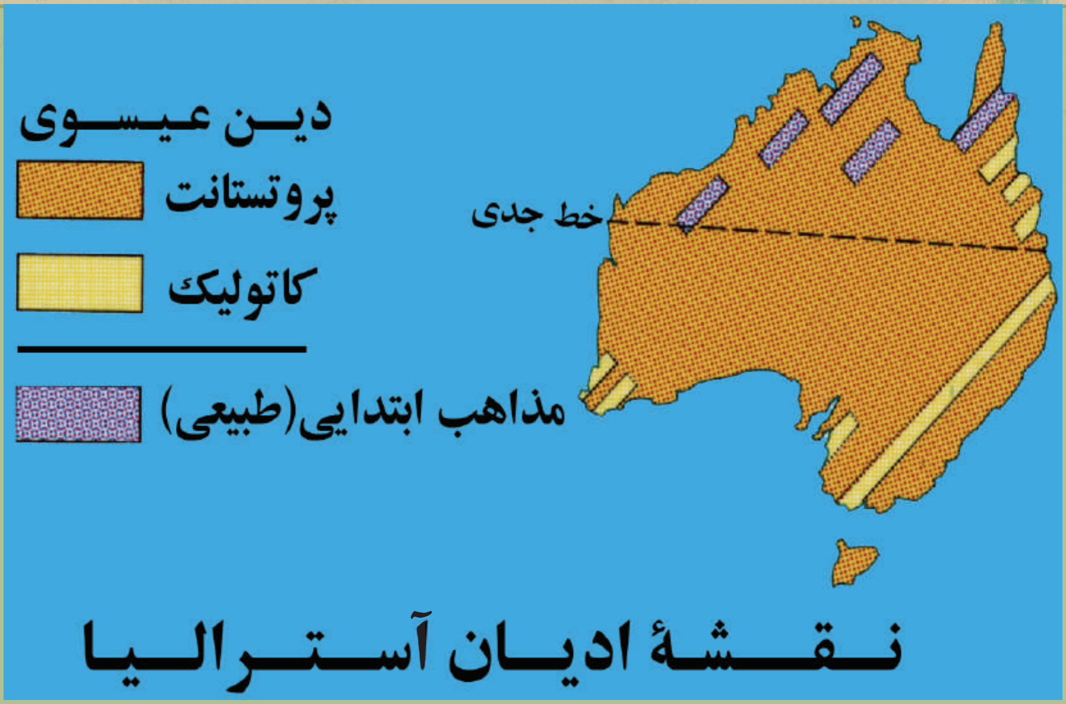
۲- اکثریت نفوس فعلی آسترالیا را کدام مردم تشکیل می‌دهند؟

۳- مساحت و نفوس آسترالیا را با افغانستان مقایسه کنید و نظر خود را در مورد آن بگویید.

فعالیت خارج از صنف

راجع به مشخصات نفوس بومیان آسترالیایی و مهاجرین سفیدپوست اروپایی معلومات تهیه کنید و به هم‌صنفان تان توضیح دهید.

دین و زبان

کدام دین در آسترالیا پیروان بیشتری دارد؟

در آسترالیا اکثریت مردم عیسوی اند. غیر از دین عیسوی پیروان کش‌های ابتدایی، بت‌پرستی و غیره نیز در جزایر اقیانوسیه و آسترالیا دیده می‌شوند. پیروان دین اسلام هم در آنجا وجود دارند که در اقلیت‌اند. وتعدادی از یهودیان نیز در این قاره سکونت دارند.

زبان رسمی آسترالیا زبان انگلیسی است. در آسترالیا و جزایر دیگر اقیانوسیه زبان‌های مختلفی وجود دارند که گاه این زبان‌ها از یک ریشه استند و گاه به کلی از هم متمایز. باید یادآور شد که اقامت طولانی انگلیس‌ها در جزایر عمدهٔ این قاره؛ به خصوص در آسترالیا و نیوزیلاند سبب شده که لسان انگلیسی در اقیانوسیه؛ به ویژه در آسترالیا و نیوزیلاند عمومیت پیدا کند در میان همه زبان‌های بومی اقیانوسیه «پولینزی» صحبت کننده گان بیشتری دارد.

جدول معلومات اضافی در مورد ادیان و پیروان آن‌ها در آسترالیا

دین	پیروان به فیصدی
عیسویت	٦٨
بودیزم	۲,۱
اسلام	۱,۷
هندوییزم	۰,٤
غیره کیش‌ها	۲۷,۸

فعالیت داخل صنف

شاگردان به دو گروه تقسیم شوند، گروه اول راجع به ادیان و گروه دوم راجع به زبان‌ها در آسترالیا بحث کنند و نتیجهٔ بحث خود را به سایر هم‌صنفان بیان کنند.

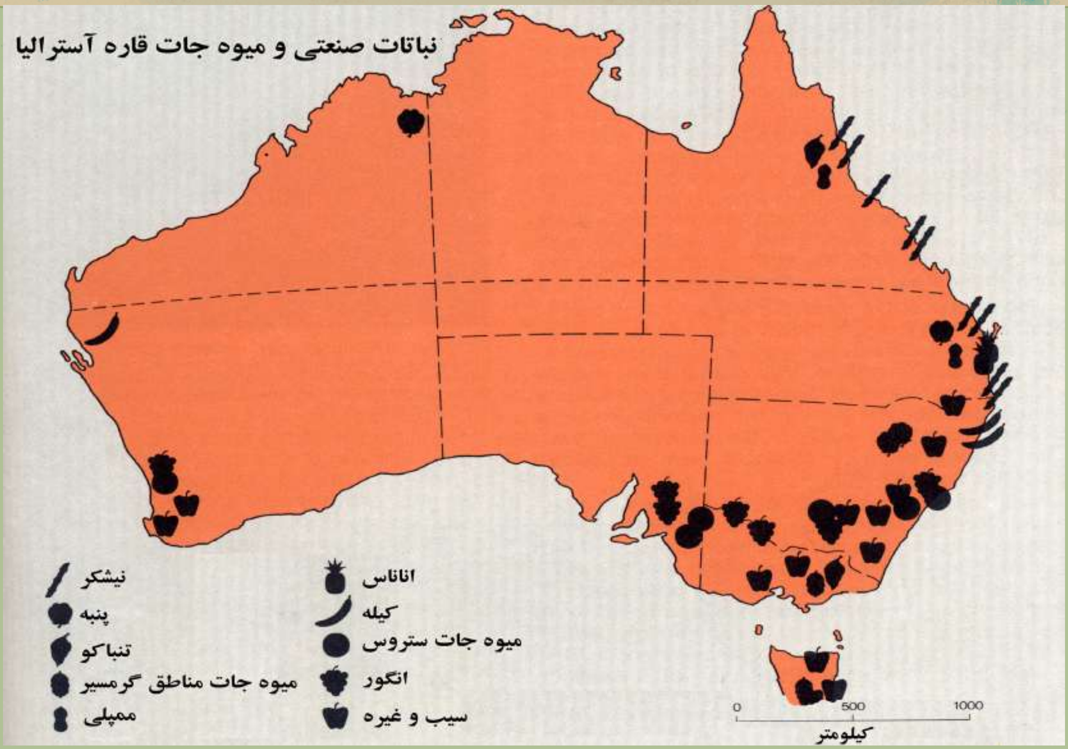
سوال‌ها

۱- لسان رسمی آسترالیا کدام است و به نظر شما چرا این لسان به صفت لسان رسمی تعیین شده است؟
۲- با استفاده از نقشهٔ ادیان در آسترالیا، بگویید که کدام دین در آسترالیا پیروان بیشتری دارد و چرا؟
۳- به نظر شما پیروان دین اسلام در آسترالیا در اصل از کدام ممالک اسلامی به آنجا مهاجر شده اند؟

فعالیت خارج صنف

به کمک اقارب و دوستان تان در مورد افغان‌های مهاجر در آسترالیا معلومات حاصل نمایید که افغان‌ها و دیگر مسلمانان چه امکاناتی برای ادای فرایض دینی خود در آنجا دارد؟

جغرافیای اقتصادی

علایم پیشرفت اقتصادی آسترالیا را در چه می‌بینید؟

آسترالیا با داشتن کلتور غربی مملکتی است که دارای سیستم اقتصاد بازار آزاد بوده و کشوری پیشرفته است. عواید سالانهٔ فی نفر آن به طور اوسط بیش از ۲۳ هزار دالر امریکایی می‌باشد. علایم سریع پیشرفت اقتصادی این مملکت در این است که از یک حالت زراعتی به سرعت در حال صنعتی شدن است. به این معنا که در سال ۱۹۷۵ تقریباً ۱۵٪ نفوس آن در بخش زراعت مصروف بودند که در حال حاضر این رقم به ۳٪ می‌رسد. از باقی‌ماندهٔ نفوس فعال این کشور ۲۶ فیصد در صنعت و ۷۱ فیصد در بخش خدمات مصروف استند.

با وجود محدودیت زمین‌های زراعتی و آب، آسترالیا از لحاظ مواد غذایی زراعتی، مملکت خودکفا است؛ چنان‌که نفوس کم و مناطق با آب و هوای مختلف به خودکفایی این کشور کمک کرده است. زرع گندم ۶۰٪ مزارع آسترالیا را به خود اختصاص داده است و منطقهٔ کشت آن جلگه‌های غرب سلسله کوه‌های مرتفع شرقی در ویکتوریا و نیوساوت ویلز است. همچنان زیتون و انگور در قلمرو آب و هوای مدیترانه‌یی در جنوب‌غرب و در بعضی حصص جنوب‌شرقی و محصولات زراعتی نواحی معتدل مانند جواری، شفتالو، سیب و ناک از سواحل جنوب‌شرقی جزیرهٔ تسمانیا به دست می‌آید.

مالداری در آسترالیا نسبت به زارعت بیشتر رشد کرده است؛ چنانچه سال‌های متمادی بنیاد اقتصادی آسترالیا به مال‌داری استوار بود. وجود علفچرها و چمنزارهای وسیع طبیعی که در حدود ۳۴ ٪ از مجموع مساحت آسترالیا را پوشانده اند، سبب توسعه و رواج کامل مالداری در این جزیرۀ بزرگ شده است.

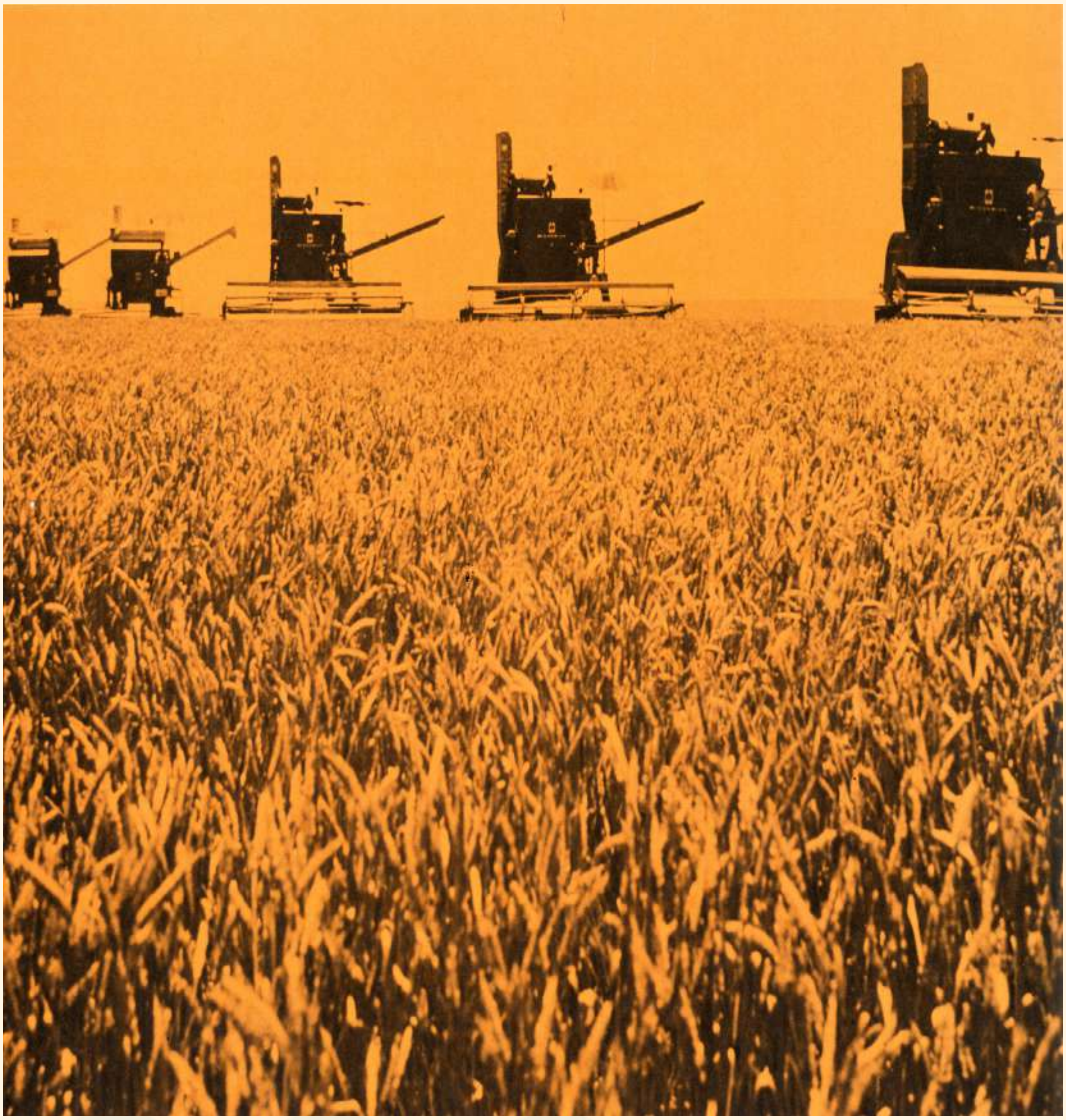
مناطق حوالی دریاهای موری و دارلینگ در جنوب‌شرق، ساحۀ علفچرهای مناسب برای نگهداری حیوانات می‌باشد. این مناطق بعد به مرکز پرورش گوسفند توسعه یافت و هنوز در حدود ۱۷۵ میلیون گوسفند در نیو ساوت ویلز یافت می‌شود؛ سپس مراکز نگهداری حیوانات، به نواحی کوینزلند انتقال یافته است. به اثر کمبود آب، پرورش گوسفند به طرف غرب کاهش یافته و در مقابل نگهداری گاو افزایش می یابد.

مالداری از فعالیت‌های مهم اقتصادی آسترالیا است

آسترالیا یکی از بزرگ‌ترین تولید کننده‌گان و صادرکننده‌گان پشم در جهان است که محصولات آن به کشورهای جاپان، آلمان و فرانسه صادر می‌گردد؛ همچنین آسترالیا یکی از صادر کننده‌گان مهم گوشت است چنانچه صادرات گوشت آن به ایالات متحدهٔ امریکا، انگلستان، جاپان و کانادا صورت می‌گردد.

تصویر یک مزرعه در آسترالیا

قند نیز از اقلام عمدهٔ صادراتی این کشور به حساب می‌آید. همچنین این کشور از جملهٔ بزرگ‌ترین صادرکننده‌گان گندم نیز در جهان شناخته می‌شود که محصولات گندم آن به ممالکی چون روسیه، چین و شرق میانه صادر می گردد.

تصویر محصولات انگور در آسترالیا

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه با استفاده از نقشهٔ آسترالیا ساحات علفچر و مناطق زراعتی آن را نام برده و بر روی نقشه نشان دهند.

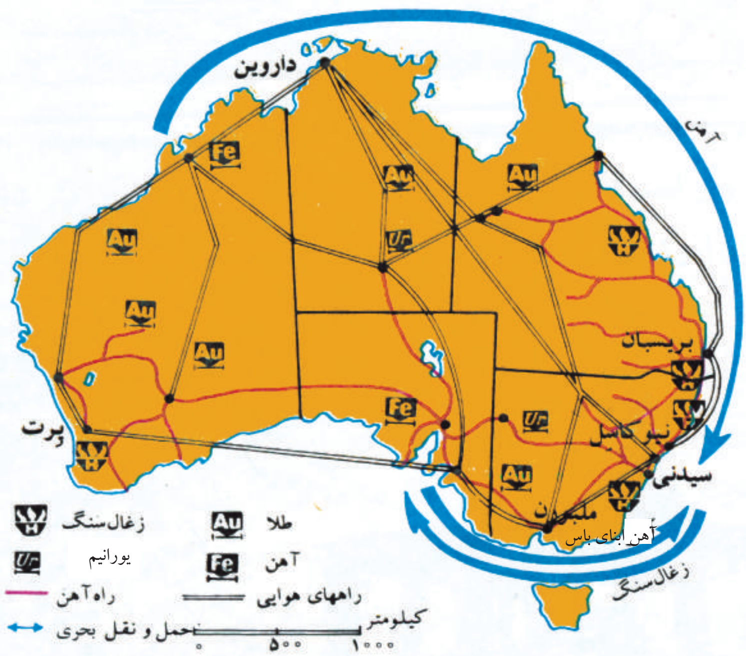
سوال‌ها

۱- چرا مالداری در آسترالیا بیشتر رشد کرده است؟
۲- کدام نوع محصولات زراعتی در نواحی معتدل یافت می‌شوند؟ نواحی متذکره را برروی نقشه نیز نشان دهید.
۳- مهمترین محصولات زراعتی و مالداری آسترالیا را نام ببرید.

فعالیت خارج از صنف

در مورد عوامل پیشرفت اقتصادی آسترالیا معلومات جمع‌آوری و ارائه دهید.

معادن و صنایع

معادن و راه‌های مواصلاتی آسترالیا

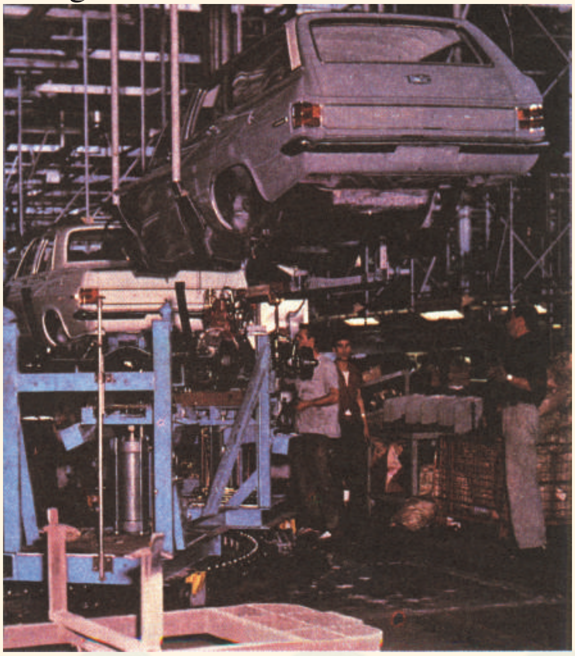
وضع معادن و صنایع در آسترالیا چگونه است؟

آسترالیا یکی از کشورهای تولیدکننده و صادر کنندهٔ عمدهٔ مواد معدنی محسوب می گردد.

در سال ۱۸۵۱ موجودیت طلا در آسترالیا توجه انگلیس‌ها و غیره ممالک اروپایی را به خود معطوف ساخت و تعداد زیادی از آن‌ها به آسترالیا مهاجرت کردند.

این کشور دومین کشور تولیدکنندهٔ آهن و همچنین بزرگ‌ترین تولیدکنندهٔ بوکسیت در جهان است که برای تولید المونیم مورد استفاده قرار می گیرد. سایر مواد معدنی یی که در آسترالیا استخراج می‌شوند عبارت‌اند از: طلا، نکل، مس، سرب و یورانیم. آسترالیا بعد از ایالات متحدهٔ امریکا دومین ذخایر بزرگ یورانیم جهان را در اختیار دارد.

تصویر ی از صنایع آسترالیا

مهمترین منطقهٔ نفتی آسترالیا در آبنای باس (Bass Strait) قرار دارد که بین جزایر تسمانی و ویکتوریا واقع است. این کشور می‌تواند یک بخش احتیاجات نفتی خود را از داخل تأمین کند. در همین ساحه تولیدات گاز طبیعی نیز صورت می گیرد. آسترالیا یکی از کشورهای صادرکنندهٔ زغال سنگ نیز است.

از جنگ جهانی دوم به بعد بعد از سال ۱۹۵۰ صنایع آسترالیا به پیشرفت‌های بزرگی نایل شده است. در سال (۱۹۹۹م.) سهم صنایع در تولیدات داخلی این کشور به ۲۶ فیصد رسیده است.

صنایع قدیمی این کشور بر پایهٔ محصولات حیوانی بنا شده بود؛ اما در حال حاضر افزایش سریع در صنعت کالاهای استهلاکی و صنایع ثقیل آسترالیا دیده می‌شود؛ به طور مثال ظرف ۳۰ سال اخیر تولید فولاد این کشور به ۶ برابر افزایش یافته است. صنایع آهن و فولاد نیز به طور عمده در نیو ساوت ویلز مستقر شده است؛ علاوه بر فولاد، صنایع ساختمانی کاغذسازی، صنایع عمدهٔ دیگر آن شامل مواد غذایی، کیمیاوی و منسوجات است. صنایع آسترالیا بیشتر در نواحی یی متمرکز استند که امکانات اولیه برای ایجاد صنعت موجود بوده است و به خصوص در نواحی‌یی که بازارهای وسیع خرید و مصرف در آنجاها وجود دارد. صادرات آسترالیا علاوه برگندم، گوشت و پشم که پیشتر یادآور شدیم، زغال سنگ، طلا و ماشین آلات را نیزشامل می‌شود که به ارزش مجموعی ۶۹ میلیارد دالر به کشورهای جاپان، اتحادیهٔ اروپا، ایالات متحدهٔ امریکا، چین و غیره ممالک آسیایی صادر گردیده بود.

واردات آسترالیا زیادتر ماشین‌آلات، وسایل ترانسپورتی، کمپیوتر، وسایل مخابراتی، سامان آلات دفاتر، تیل خاک و محصولات پترولی است که به ارزش ۷۷ میلیارد دالر در سال ۲۰۰۰ میلادی از اتحادیه اروپا، ایالات متحدهٔ امریکا، جاپان و غیره ممالک آسیایی وارد گردیده بود.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به دو گروه تقسیم شوند. گروه اول با استفاده از متن و نقشهٔ درس راجع به معادن و گروه دوم پیرامون صنایع آسترالیا بحث نموده و نتیجهٔ مباحثات شان را به همدیگر خود ارائه نمایند.

سوال‌ها

به نقشهٔ معادن و صنایع آسترالیا نگاه کنید و سوال‌های زیر را جواب دهید:

۱- یورانیم در کدام ایالات آسترالیا وجود دارند؟

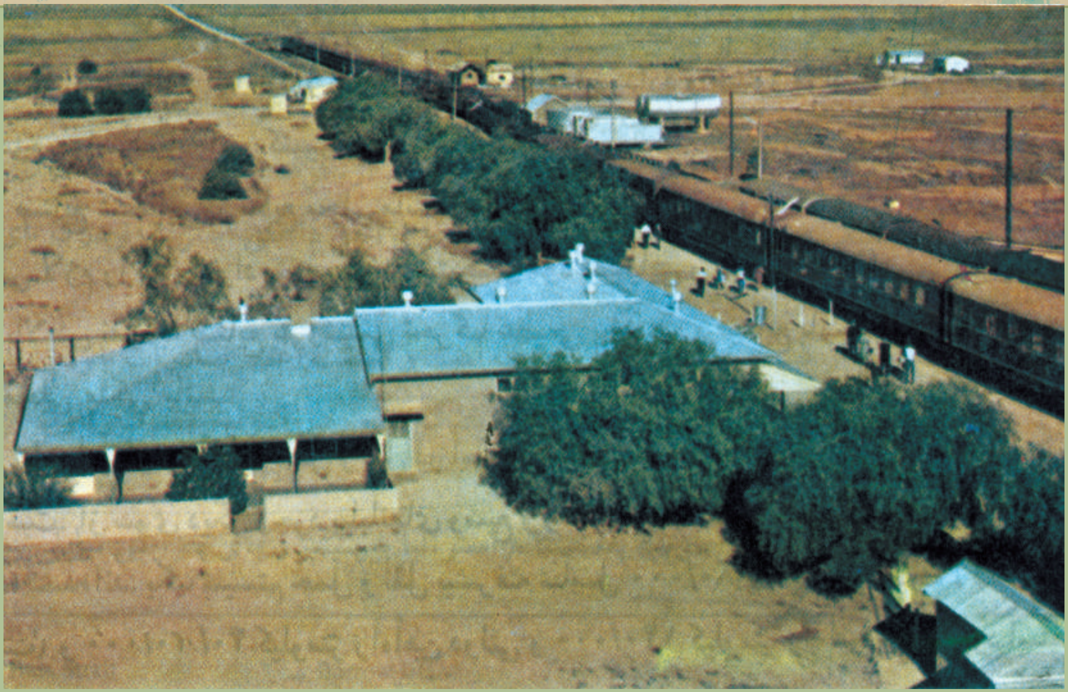
۲- معادن آهن زیادتر در کدام بخش آسترالیا قرار دارد؟

۳- نواحی صنعتی آسترالیا به طور عمده در کجا واقع هستند؟

فعالیت خارج از صنف

در مورد واردات و صادرات آسترالیا معلومات جمع‌آوری و ارائه نمایید.

جغرافیای مواصلاتی

یک ایستگاه راه آهن در جلگه‌های مرکزی آسترالیا

ترانسپورت زمینی، آبی و هوایی آسترالیا درکدام سطح است؟

حمل و نقل در آسترالیا با مشکل فاصله و تراکم نامساوی نفوس رو به رو است؛ از سوی دیگر وجود بیابان‌های وسیع و وسعت زیاد کشور نتوانسته است تا مانع احداث شبکه‌های وسیع در این سرزمین گردد.

اولین خط ریل در سال(۱۸۵۴م.) میان ملبورن و پورت- ملبورن کشیده شده است. در آسترالیا در حدود ۴۰ هزار کیلومتر راه‌آهن (خط ریل) و بیش از ۹۰۰ هزار کیلومتر شاهراه‌ها و راه‌های موتررو وجود دارد. بیشتر این راه ها در نواحی شرقی، جنوب‌شرقی، جنوبی و جنوب‌غربی آسترالیا احداث شده اند.

شاخهٔ شرقی راه‌آهن این کشور که از شمال به جنوب امتداد یافته شهرهای بریسبان، سدنی و ملبورن را به یکدیگر وصل می کند. این راه‌آهن در جنوب به سمت غرب امتداد یافته و پس از گذشتن از ادلاید به بندر پرت در جنوب‌غرب آسترالیا منتهی می‌شود.

قسمت عمدهٔ دریاهای آسترالیا به سبب جریان تند آن‌ها برای راه آبی داخلی استفاده نمی‌شود؛ اما از جهیل‌های واقع در جنوب آسترالیا و تا حدودی از دریاها به منظور حمل و نقل استفاده صورت

می‌گیرد. آسترالیا دارای ۵۲ بندر کشتی‌رانی است که از آن جمله سدنی، ملبورن، نیوکاسل، ادلاید، بریسبان، هوبارت و غیره قابل یادآوری می‌باشند.

بنادر آسترالیا نه تنها برای حمل و نقل مواد از طریق راه‌های آبی به جهان خارج اهمیت دارند؛ بلکه در داخل آسترالیا نیز برای حمل و نقل بین ایالات مختلف آن قابل استفاده می‌باشند.

راه‌های هوایی آسترالیا بعد از جنگ دوم جهانی توسعهٔ بیشتر یافته است. ترانسپورت هوایی در آسترالیا میان شهرهای از هم دورافتاده قابل اهمیت زیاد بوده و پیشرفت خوبی کرده است.

تمام شهرهای بزرگ دارای میدان‌های هوایی می‌باشند. در این کشور ۴۴۱ میدان هوایی خُرد و بزرگ وجود دارد که از خدمات لازم برخوردار استند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به سه گروه تقسیم شوند و در مورد راه‌های مواصلاتی زمینی، آبی و هوایی آسترالیا بحث نموده و نتیجهٔ بحث خویش را به سایر هم‌صنفان شان ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱- آسترالیا دارای چند نوع راه‌های مواصلاتی می‌باشد؟ آن‌ها را نام ببرید.

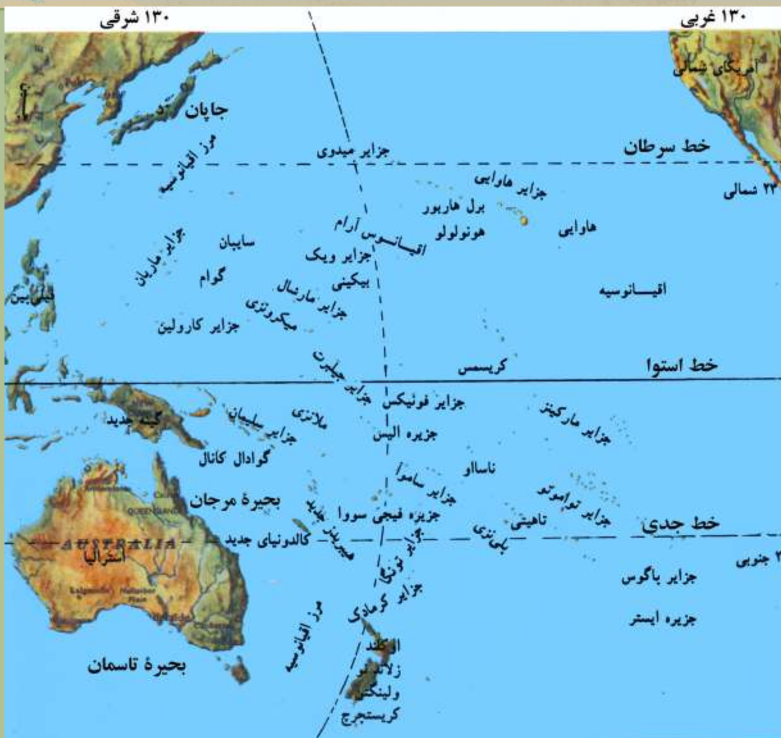
۲- به نظر شما کدام نوع ترانسپورت در آسترالیا پیشرفت خوبی کرده است؟

۳- به نظر شما حمل و نقل مواد توسط کدام نوع ترانسپورت ارزان تمام می‌شود و چرا؟

فعالیت خارج از صنف

در بارهٔ مواصلات آسترالیا با استفاده از انترنت و یا کتابخانه یک مقالهٔ یک صفحه‌یی بنوسید.

اقیانوسیه

نقشهٔ براعظم آسترالیا و اقیانوسیه

جزایر اقیانوسیه در کدام بحر موقعیت دارند؟

اقیانوسیه نام جزایر متعدد است که در اقیانوس آرام موقعیت دارند. اگر چه بحر آرام به تنهایی یک سوم مساحت کرهٔ زمین را به خود اختصاص داده ؛ ولی جزایر اقیانوسیه کمتر از ۱۳۰۰۰۰۰ کیلومترمربع مساحت دارند.

جزیرهٔ گینهٔ جدید (Papua New Guinea) حدود ۶۰ فیصد و نیوزیلاند New Zealand ۲۰ فیصد مساحت اقیانوسیه را به خود اختصاص داده‌اند و ۲۰ فیصد باقی‌مانده مربوط به سایر جزایر است.

جزایر اقیانوسیه را از لحاظ جغرافیایی به سه گروه زیر تقسیم کرده اند:

ملانزیا(Melanesia) که در شمال و شرق آسترالیا و در جنوب خط استوا قرار گرفته اند و به معنای جزایر سیاهان می‌باشد که گینهٔ جدید نیز از جملهٔ این جزایر است.

در شمال خط استوا، شرق فیلیپین و جنوب جاپان جزایر دیگری قرار دارند که به آن‌ها میکرونزیا (Micronesia) یا جزایر کوچک می گویند.

درنواحی مرکزی اقیانوس آرام جزایر متعدد دیگری قرار گرفته اند که به نام پلی‌نزیا (Polynesia) یا «جزایر بسیار» مسما اند. از جملهٔ این جزایر، هاوایی در شمال و نیوزیلاند در جنوب قابل یادآوری می‌باشند.

اقیانوسیه تحت تاثیر عرض جغرافیایی و بحر، آب و هوای گرم و بحری دارد. میزان رطوبت و حرارت

در اقیانوسیه بیشتر بوده و در تمام طول سال یک‌سان است. گمان می‌رود که ساکنان اولیهٔ اقیانوسیه هزاران سال قبل از آسیا به آنجا مهاجرت کرده اند. برای رسیدن به جزایر اقیانوسیه، مهاجرین اولیه از کشتی‌های کوچک استفاده کرده و در جاهایی که ساختن پل امکان پذیر بوده پل احداث کرده اند. در طول چندین قرن کم کم مردم در جزایر مختلف ساکن شدند. در سال‌های ۱۷۰۰ و ۱۸۰۰ میلادی کاشفین اروپایی از تعداد بسیاری از جزایر اقیانوسیه بازدیدکردند و تفاوت ظاهری مردم ملانزیا، پلی‌نزیا و میکرونزیا توجه آنان را به خود جلب کرد.

یک بومی از باشنده‌گان ساموآ در حال یاد دادن صید ماهی به فرزندش

ساکنان این جزایر معمولاً زبان‌ها، ادیان، آداب و رسوم متفاوت دارند. مردم‌که در هر یک از سه منطقهٔ فوق زنده‌گی می‌کنند متعلق به نژادهای مختلف اند و حتا گفته می‌شود که برخی ساکنان ملانزیا از سیاهان مهاجر افریقایی و هندی می‌باشند.

علاوه بر این مهاجرت‌هایی بین جزایر صورت گرفته که اروپایی‌ها و آسیایی‌ها نیز در مهاجرت خود با بومیان مختلط شده‌اند.

ملا نزی‌ها کوتاه قدترین مردم اقیانوسیه بوده و پوست تیره دارند.

میکرونزی ها قد بلندتر و پوست روشن‌تر از ملانزی‌ها دارند.

پلی‌نزی‌ها نسبت به دیگران بلندترین قد را دارند و در میان سه نژاد یاد شده دارای روشن‌ترین پوست‌اند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به سه گروه تقسیم شوند. گروه اول جزایر ملانزیا، گروه دوم جزایر پلی‌نزیا و گروه سوم جزایر میکرونزیا را بر روی نقشه تثبیت نموده و نشان دهند.

سوال‌ها

۱- سه جزیرهٔ بزرگ اقیانوسیه را نام ببرید.
۲- مردم جزایر اقیانوسیه از لحاظ نژادی به چند گروه تقسیم شده اند؟ نام‌های آن‌ها را بگویید.

فعالیت خارج از صنف

از روی نقشهٔ اقیانوسیه جزایر عمدهٔ آن را لست کنید.

وضع اقتصادی

نارگیل مهمترین محصول اقیانوسیه است

وضع زراعتی در جزایر اقیانوسیه چگونه است؟

مهمترین محصولات زراعتی جزایر اقیانوسیه نارگیل است. کیله و میوهٔ درخت نان، نیز از جملهٔ محصولات درختی این جزایر اند. کاکاو، مرچ و قهوه نیز از تولیدات عمدهٔ زراعتی آن به شمار می‌روند و زنده‌گی مردم از طریق زراعت پیش برده می‌شود. در اقیانوسیه زراعت عنعنوی رواج دارد و زمین‌ها توسط خانواده‌ها زرع می‌شوند. در بسیاری جزایر حق کشت و ماهی‌گیری خانواده‌ها حفظ شده است. در حال حاضر قسمت اعظم مزارع جزایر اقیانوسیه در اختیار اروپایی‌ها قرار دارد؛ ولی برخی دهقانان مالک زمین‌های خود می‌باشند. در برخی قریه‌ها زمین‌های زراعتی متعلق به تمام ساکنان یک قریه است و همه در آن شریک اند. پیشرفته‌ترین مملکت زراعتی اقیانوسیه نیوزیلاند است.

درخت نان

یگانه محصول صادراتی همه جزایر کوپرا (Copra) مغز نارگیل است. از روغن نارگیل نیز برای تهیهٔ روغن نباتی و صابون استفاده می‌شود

تصویری از صنایع ابتدایی کشتی‌سازی

و مازاد آن به کشورهای مختلف جهان صادر می‌شود. صادرات کیله نیز در این جزایر از اهمیت خاص برخوردار است.

ذخایر فاسفیت جزایر میکرونزیا و ملانزیا رو به اتمام است. از این معادن سالانه ۲٫۶ میلیون تن فاسفیت بهره‌برداری شده است.

ثروتمندترین جزیره از لحاظ مواد معدنی کالدونیای جدید است که مواد معدنی و فلزاتی چون نکل، کروم، آهن، کوبالت، منگنیز، طلا و مس که از جملهٔ تولیدات فلزی اقیانوسیه اند ۹۰ فیصدصادرات آن را تشکیل می‌دهند.

مهمترین صنایع اقیانوسیه بنیاد محصولات زراعتی دارد. صنایع تهیهٔ روغن ناریال، صابون، شکر و کنسروسازی از این جمله اند. در جزایر سلیمان، گینهٔ جدید و ساموای غربی کارخانه‌های اره‌کشی برای استفادهٔ چوب‌های نجاری احداث شده است. در جزایر میکرونزیا و پلی‌نزیا رشد صنعت بسیار ناچیز است و مردم آن اغلب به کارهای دستی مشغول اند.

تصویری از ترانسپورت بحری

کشتی‌های کوچک پارویی وسیلهٔ عنعنوی حمل و نقل منطقهٔ اقیانوسیه است و مردم دهات از آن برای مسافرت‌های کوتاه و حمل نقل کالاها استفاده می‌کنند. برای مسافرت‌های دور از کشتی‌های بادبانی و یا موتوردار استفاده می‌گردد.

در حال حاضر مردم اقیانوسیه برای ارتباط خود با یکدیگر و یا ارتباط با سایر ممالک جهان وابسته‌گی زیاد به کشتی و پروازهای هوایی دارند.

فعالیت داخل صنف

در بارهٔ تولیدات زراعتی جزایر اقیانوسیه درگروه‌های دو نفری مباحثه کنید و نتیجهٔ بحث تان را به هم‌صنفان بیان کنید.

سوال‌ها

۱- تولیدات عمدهٔ زراعتی جزایر اقیانوسیه کدام‌ها اند؟

۲- مهمترین مواد معدنی جزایر اقیانوسیه را نام ببرید.

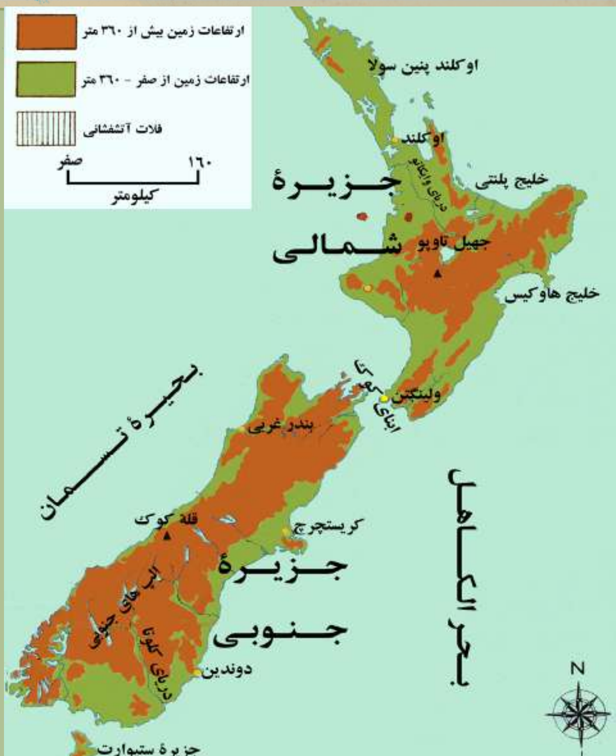
۳- اساس صنایع جزایر اقیانوسیه را کدام مواد تشکیل می‌دهند؟

فعالیت خارج از صنف

در بارهٔ حمل و نقل در جزایر اقیانوسیه، امکانات و موانع مواصلاتی معلومات تهیه و ارائه نمایید.

درس سی‌ام

نیوزیلاند(New Zealand)

نیوزیلاند، کشور مشهور اقیانوسیه چگونه مشخصات جغرافیایی دارد؟

نیوزیلاند کشوری مربوط اقیانوسیه است که در جنوب‌غرب بحرالکاهل به فاصلهٔ ۱۶۰۰ کیلومتر در شرق آسترالیا موقعیت دارد.

این کشور دو جزیرهٔ اصلی به نام‌های جزیرهٔ شمالی و جزیرهٔ جنوبی و جزایر متعدد کوچک دیگری دارد. بحیرهٔ تسمانیا این سرزمین را از آسترالیا جدا نموده است. جزیرهٔ جنوبی وسعت بیشتری دارد و آبنای کوک(Cook Strait) این دو جزیره را از یکدیگر جدا کرده است.

تقریباً سه بر چهار حصهٔ مساحت نیوزیلاند را کوه‌ها و تپه‌ها پوشانیده است. که مهمترین آن‌ها آلپ‌های جنوبی (South Alps) نام دارند و در جهت شمال‌شرقی - جنوب‌غربی در امتداد بحیره کشیده شده اند. بلندترین قلهٔ آلپ‌های جنوبی قلهٔ کوک است که بیش از ۳۷۰۰ متر ارتفاع دارد.

چون نیوزیلاند وسعت زیاد ندارد، دریاهای طولانی هم در آن دیده نمی‌شوند. دریاهای وایکاتو (Waikato) و کلوتا (Clutha) از دریاهای مشهور این کشور اند. اکثر دریاهای نیوزیلاند کوتاه بوده و دارای سرعت زیاد می‌باشند؛ به همین سبب برای تولید و تأمین برق بسیار مناسب می‌باشند. از دریاهای این کشور در آبیاری نیز استفاده می‌شود.

برخلاف آسترالیا، نیوزیلاند مملکت پرباران است و به طور عموم آب و هوای معتدل و مرطوب

بحری دارد.

وضع بشری و اقتصادی نیوزیلاند چگونه است؟

نیوزیلاند بیش از ۲۷۰ هزار کیلومترمربع مساحت دارد. این کشور در سال ۲۰۰۶ م. بیش از چهار میلیون نفر نفوس داشت. تراکم نفوس آن در هر کیلومترمربع به ۱۵ نفر می‌رسد. ۷۰ فیصد مردم این مملکت اروپایی اصلی استند که زیادتر آنان از مملکت انگلستان به نیوزیلاند مهاجر شده اند. مردم در سر تا سر این کشور زنده‌گی می کنند و در حدود سه میلیون آن در جزیرهٔ شمالی و یک میلیون آن در جزیرهٔ جنوبی مستقر هستند. شهر مهم نیوزیلاند اوکلند (Auckland) است که در آن تراکم نفوس زیاد بوده و در حدود یک میلیون نفوس دارد.

شهر ولینگتن پایتخت نیوزیلاند

ولینگتن که مرکز نیوزیلاند است بیش از ۳۰۰ هزار نفر نفوس دارد. نیوزیلاند یک مملکت عصری و پیش‌رفتهٔ صنعتی است.
اکثریت زمین‌های این مملکت کوهستانی است و بخش زیاد خاک آن درجلگه‌های ساحلی قابل زرع می‌باشد که درآن به طور عموم گندم، جو، جودر و علوفه برای حیوانات کشت می‌شود.
آب و هوای مناسب، چمن‌زارهای وسیع و استفاده از فنون جدید در پیشرفت زراعت این کشور کمک کرده و زراعت بعد از مالداری در درجهٔ دوم قرار دارد. پرورش حیوانات؛ به خصوص گوسفند در اقتصاد این مملکت اهمیت خاص دارد.

محیط مساعد طبیعی، مالداری را در نیوزیلاند گسترش داده است.

مواد عمدهٔ معدنی این مملکت فلزات است که از آن جمله طلا از صادرات مهم این کشور در سال‌های اول مهاجرت سفیدپوستان بوده و زغال سنگ نیز در این مملکت یافت می‌شود.
صنعت نیوزیلاند بر پایهٔ تولید مواد غذایی، صنعت کاغذ، چوب و مصارف محلی استوار است، که در آن از منابع آبی فراوان دریاها و برق استفاده می‌شود و در حدود ۱۸ فیصد عاید ملی را تشکیل می‌دهد.

استفاده از نیروی برق آبی

فعالیت داخل صنف

شاگردان با استفاده از نقشهٔ نیوزیلاند، تصویرها و متن درس، نکات عمدهٔ درس را جمع‌آوری نموده و در صنف بیان نمایند.

سوال‌ها

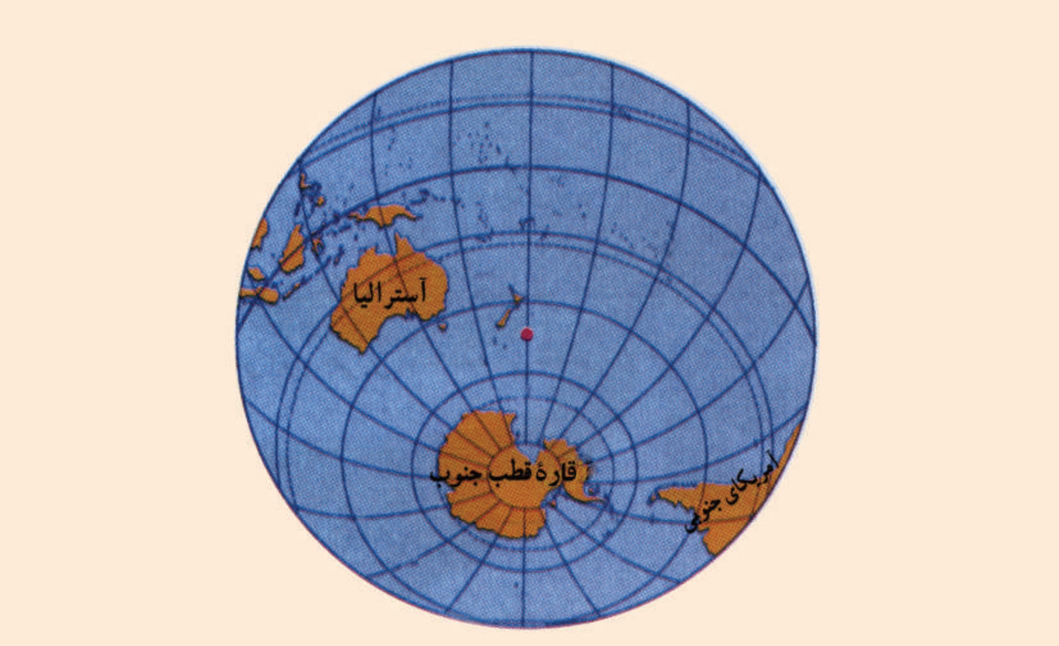
۱- نیوزیلاند از چند جزیرهٔ بزرگ تشکیل شده و چه نام دارند؟
۲- تعداد زیاد نفوس نیوزیلاند در کدام جزیره سکونت دارند؟
۳- پیداوار عمدهٔ زراعتی، معدنی و صنعتی نیوزیلاند را نام ببرید.

فعالیت خارج صنف

با استفاده از نقشه موقعیت نیوزیلاند را به اساس خطوط طول البلد و عرض‌البلد تثبیت نموده، و بنویسید.

درس سی و یکم

انتارکتیکا (قطب جنوب)

موقعیت قارهٔ آسترالیا، جزایر اقیانوسیه و انتارکتیکا در نیم کُرهٔ جنوبی

نقشهٔ انتارکتیکا

انتارکتیکا چگونه کشف شد؟

انتارکتیکا قاره‌یی است که بخش زیادی از آن در جنوب دایرهٔ قطب جنوبی موقعیت دارد و توسط سه بحر یعنی بحر آرام، بحر اتلانتیک و بحر هند احاطه شده است. به خاطر آبی که در دورادور انتارکتیکا وجود دارد بعضاً آن را به نام بحر منجمد جنوبی نیز یاد کرده اند.

انتارکتیکا بعد از آسیا، افریقا، امریکای شمالی و امریکای جنوبی چهارمین براعظم بزرگ جهان است که در حدود ۱۴ میلیون کیلومترمربع مساحت دارد.

این قاره یکی از دورافتاده ترین و منزوی‌ترین خشکه‌های جهان است که قطعات بزرگ یخ آن را به محاصرهٔ خود در آورده است.

بیش از ۲۰۰ سال قبل تصور می‌شد که قارهٔ انتارکتیکا سرزمین مسکونی و خوش‌آب و هوایی است، اما در سال(۱۷۶۸م.) یک افسر نیروی بحری انگلیس به نام جیمز کوک (James Cook) بعد از آن که توانست به زحمت خود را به حوالی این قاره برساند، گزارش داد که حتا هیچ حیوانی نیز در این یخبندان قادر به ادامهٔ زنده گی نیست. ۵۰ سال بعد در سال(۱۸۱۸م.) یک بحر پیمای امریکایی به نام ناتانیل پالمر (Nathaniel Palmer) از امریکای جنوبی(ارجنتاین) موفق شد خود را به نزدیک‌ترین نقطهٔ قطب جنوب (انتارکتیکا) برساند.

در سال (۱۹۱۱ م.) یک مسابقه به خاطر کشف انتارکتیکا بین دو گروه اکتشافی صورت گرفت که یک هیأت انگلیسی به ریاست یک افسر نیروی بحری انگلستان به نام روبرت فالکن سکات

(Robert Falcon Scott) و یک هیأت ناروی‌ژی به ریاست یک دریانورد ناروی‌ژی به نام روالد آموندسن (Roald Amundsen) در این رقابت شرکت کردند.

تصویری از حیوانات قطبی

برندهٔ این مسابقه هیأت ناروی‌ژی بود که بعد از گذشتاندن ۹۹ روز مسافرت در روز ۱۴ دسمبر سال ۱۹۱۱میلادی با طی نمودن ۲۹۹۳ کیلومتر به نقطهٔ قطب جنوب رسید و بیرق برافراشتهٔ ناروی‌ژی را در آنجا به یادگار گذاشت؛ بعداً کاپیتان سکات در ۱۷ جنوری ۱۹۱۲ (یک ماه بعد) به آنجا رسید.

اعضای هیأت ناروی‌ژی به سلامت بازگشتند اما اعضای هیأت انگلیسی در باز گشت دچار برف و یخبندان شدند و همهٔ آنان جان سپردند. در محلی که اجساد آنان کشف شده است به یادبود مکتشف انتارکتیکا یک مرکز تحقیقاتی ایجاد شده که به نام آن دو« آموندسن- سکات» نامگذاری شده است.

وضع طبیعی انتارکتیکا چگونه است؟

انتارکتیکا قارهٔ غیر مسکونی، دست‌نخورده و پوشیده از یخ است.

این بر اعظم دشت پهناور و مسطح نیست بلکه سطوح مرتفعی است که از یخ و برف پوشیده شده است. در این قاره سلسله کوه‌های متعددی چه در حواشی و چه در مرکز قطب وجود دارد. انتارکتیکا مرتفع‌ترین قارهٔ زمین است که ارتفاع متوسط آن از سطح بحر ۱۸۳۰ متر می‌باشد.

قطب جنوب، هوای بسیار سرد دارد که در زمستان تا منفی ۸۹ درجهٔ سانتی‌گراد می‌رسد. هیچ گیاهی در این قاره قادر به رشد و نمو نیست فقط در بعضی بخش‌های این قاره نباتات از یک نوع گل سنگ می‌روید و در آب‌های حاشیهٔ قطب جنوب انواعی از حیوانات بحری نیز زنده گی می کنند.

در بخش کوچکی که تحقیقات برای کشف معادن صورت گرفته نشان می‌دهند که در انتارکتیکا ذخایر قابل ملاحظهٔ آهن، زغال سنگ، نفت، گاز و سایر مواد معدنی وجود دارد که برای استخراج آن‌ها به سبب مصارف گزاف و سنگین فعلاً دلچسپی وجود ندارد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به دو گروه تقسیم شوند؛ گروه اول راجع به کشف قارهٔ انتارکتیکا و گروه دوم راجع به این که چرا این قاره تاکنون غیر مسکونی است بحث و مشاجره نمایند و نتیجهٔ بحث خویش را به سایر هم‌صنفان شان ارائه کنند.

سوال‌ها

۱- انتارکتیکا در کجا موقعیت دارد و توسط کدام بحرها احاطه شده است؟

۲- کاشفین انتارکتیکا را نام ببرید.

۳- آب و هوای قطب جنوب چگونه است؟

۴- در مورد معادن پیش‌بینی‌شده در قارهٔ انتارکتیکا معلومات دهید.

فعالیت خارج از صنف

اشکال داده شده در درس سی و یکم را توضیح نموده و نظرتان را دربارهٔ آن‌ها در چند سطر بنویسید.

خلاصهٔ فصل دوم

قارهٔ آسترالیا در حقیقت یک جزیرهٔ بزرگ است که در نیم کُرهٔ جنوبی در آب‌های بحر آرام و بحر هند قرار گرفته است.

تقریباً ۵۰۰۰۰ هزار سال پیش مردمان اولی به آسترالیا رفتند. مردمان بومی این سرزمین به نام ابورجینالس (Aboriginals) یاد می‌شوند.

این قاره در قرن شانزده و هفده به اثر مسافرت‌ها و کشفیات زیاد بحری اروپایی‌ها کشف گردید.

کوه‌های مشهور این قاره گریت دیوای‌دینگ (Great Dividing) است که در شرق آن از شمال تا به جنوب امتداد یافته است و منابع مهم آبی را نیز تشکیل می‌دهد.

مهمترین دریای آسترالیا موری (Murray) است که سه شاخه دارد؛ از نواحی کوه‌های دیوای‌دینگ سرچشمه می گیرد و به خلیج بزرگ آسترالیا می‌ریزد.

ایر(Eyre) از بزرگ‌ترین جهیل‌های نمک‌دار در آسترالیا است، که عمیق‌ترین نقطهٔ آسترالیا نیز در همین جهیل موقعیت دارد.

بخش زیاد آسترالیا اقلیم تحت استوایی و یک بخش شمال آن اقلیم استوایی دارد. تقریباً دو سوم آسترالیا خشک است که قابل کشت و زراعت نمی‌باشد.

آسترالیا دولت فدرالی است که به شش ایالت و دو منطقه تقسیم گردیده و مرکز آن شهر کانبرا است.

اکثریت مردم آسترالیا سفیدپوستان اروپایی و عیسوی اند که به لسان انگلیسی تکلم می کنند.

آسترالیا یک کشور پیشرفته است که اکثریت مردم آن در بخش خدمات مشغول اند.

صادرات عمدهٔ این مملکت پشم، گوشت، گندم، زغال سنگ، طلا و ماشین‌آلات و واردات آن وسایل ترانسپورتی، ماشین‌آلات، وسایل مخابراتی و محصولات پترولی است.

آسترالیا دارای تمام انواع حمل و نقل و مواصلات پیشرفته می‌باشد.

اقیانوسیه دارای جزایر متعدد است که کلان‌ترین جزیرهٔ آن جزیرهٔ پاپوا گینهٔ جدید Papua New Guine است. مردم این جزایر معمولاً زبان‌ها، ادیان و آداب و رسوم متفاوت دارند.

مهمترین محصول زراعتی جزایر اقیانوسیه ناریال است.

نیوزیلاند از کشورهای مشهور اقیانوسیه است که یک مملکت عصری و پیشرفتهٔ صنعتی است.

انتارکتیکا (قطب جنوب) قاره‌یی غیر مسکونی، دست‌نخورده و پوشیده از یخ است. نقطهٔ مرکزی این قاره توسط یک هیأت نارویژی و انگلیسی در سال ۱۹۱۱ میلادی کشف گردید.

انتارکتیکا بِه دلیل سردی هوا و شرایط نامناسب طبیعی فعلاً قابل سکونت نبوده و از منابع طبیعی آن نیز استفاده صورت نمی گیرد.

جدول بعضی مشخصات جغرافیایی کشورهای مستقل اقیانوسی

شماره	مملکت	مرکز	مساحت به کیلومترمربع	تعداد نفوس در سال ۲۰۰۸	تراکم نفوس در فی کیلومترمربع
۱	پاپوآ نیوگینه	پورت مورسبی	٤٦٢٨٤٠	٥٩٣١٧٦٤	۱۲/۸
۲	پالائو	کورور	٤٥٩	۲۱۰۹۳	٤٦
۳	تونگا	نوکو آلوفا	۷٤۷	۱۱۹۰۰۹	۱٥۹/۳
٤	تووالو	وایاکو	۲٤	۱۰٤۰۰	٤۰۷/۷
٥	تیمور شرقی	دیلی	۱٤۸۷٤	۱۱۰۸۷۷۷	۷٤/٥
٦	زیلاند نو	ولینگتن	۲۷۰٥۳٤	٤۱۷۳٤٦۰	۱٥/٤
۷	ساموآ	آپیا	۲۸۳۱	۲۱۷۰۸۳	۷٦/۷
۸	جزایر سلیمان	هونیارا	۲۸۸۹٦	٥۸۱۳۱۸	۲۰/۱
۹	فیجی	سووا	۱۸۲۷٤	۸٥٥۰۰۰	٤٦/۷۹
۱۰	کیریباتی	تاراوای -جنوبی	۷۲٦	۱۱۰۳٥٦	۱٥۲
۱۱	جزایر مارشال	ماجورو	۱۸۱	٦۳۱۷٤	۳٤۹
۱۲	میکرونزیا	پالیکیر	۷۰۲	۱۰۷٦٦٥	۱٥۳
۱۳	نائورو	یارن	۲۱	۱۳۷۷۰	٦٥٥/۷
۱٤	وانو آتو	بندر ویلا	۱۲۱۸۹	۲۱٥٤٤٦	۱۷/۷

اصطلاحات

اپارتاید: برخورد جداگانه و فرق بین مردم سیاه و سفید که از سال ۱۹۴۸ میلادی در کشور افریقای جنوبی شکل قانونی داشت.

اقلیم استوایی: ساحهٔ اقلیمی که در اطراف خط استوا قرار دارد و شامل ساحهٔ اقلیم جنگل‌های بارانی استوایی و سوانا می‌شود.

اقلیم ساحهٔ جنگل‌های بارانی: اقلیمی که در تمام سال همراه با باران می‌باشد.

اقلیم خشک: ساحهٔ اقلیمی که شامل اقلیم ستپ و اقلیم صحرایی می‌باشد.

اقلیم سرد: ساحهٔ اقلیمی که دارای اقلیم توندرا، اقلیم برفی و اقلیم کوه‌های بلند می‌باشد.

اقلیم ستپ: اقلیم خشک که در تابستان زمان کوتاه باران دارد.

اقلیم مدیترانه‌یی: اقلیمی است که تابستان آن گرم و خشک و زمستان آن ملایم و بارانی می‌باشد.

بادهای تجارتی(Trade Winds): بادهای تجارتی بین عرض‌البلدهای ۳۰,۵ درجه نصف کُرهٔشمال و جنوبی به وجود آمده از شمال شرق به استقامت جنوب غرب به حرکت می افتد اما در نصف کرهٔ جنوبی سمت حرکت آنها از جنوب شرق به استقامت شمال غرب صورت می‌گیرد. باد های تجارتی در قرن ۱۵ و ۱۶ اهمیت زیادی داشت و به کمک همین بادهای تجارتی بود که مال‌التجارهٔ ممالک شمال و جنوب با یکدیگر تبادله می گردید.

بارنده‌گی: باران، برف و ژاله که از اثر ابر می‌بارد، بارنده‌گی است.

بازی‌های سکی: یک نوع از سپورت زمستانی است که در کوه‌های پر از برف صورت می‌گیرد.

بومیان: مردمانی که به عنوان نخستین باشنده‌گان یک سرزمین شناخته شده باشند.

پارک ملی (National Park): ساحهٔ ارزشمند طبیعی بسته که حداقل ده‌هزار هکتار باشد و توسط دولت محافظت و نگهداری گردد.

تبخیر: تغییر حالت فزیکی مایع به بخار.

تراکم: اوسط افراد ساکن در هر کیلومترمربع.

تجارت: خرید و فروش مواد و محصولات.

توپوگرافی: توپوگرافی از دو کلمهٔ یونانی یعنی «توپو» به معنای مکان و «گرافی» به مفهوم ترسیم یا تشریح اقتباس شده، که ترسیم یا نمایش ساختارهای موجود هر منطقه اعم از طبیعی یا مصنوعی را توپوگرافی می‌نامند.

توریزم: مردمی که امکانات سفر دارند و وقت فراغت خود را در یک ساحهٔ دیگر می‌گذرانند به نام توریستان یا جهانگردان یاد می‌شوند. ممالکی که ساحات خوب توریستی دارند و سبب جذب توریستان می‌شوند عاید زیاد به دست می‌آورند.

جغرافیای اقتصادی: جغرافیایی که در بارهٔ تولید، توزیع و مصرف مواد گوناگون بحث می‌کند.

جغرافیای بشری: فعالیت‌های بشری، توزیع جغرافیایی نفوس و جوامع بشری را در ارتباط با محیط زیست مطالعه می‌نماید.

جغرافیای طبیعی: عوارض و پدیده‌های زمین را مورد بررسی قرار می‌دهد.
جغرافیای سیاسی: بخش از جغرافیا است که در بارهٔ حدود و سرحدات کشورها، روابط داخلی و بین‌المللی، تشکیلات اداری و اجتماعی و امثال آن‌ها بحث می‌کند.
جغرافیای مواصلاتی: شاخه‌یی از جغرافیه است که دربارهٔ راه‌های خشکه، آبی و هوایی بحث می‌کند.
جنگل‌های استوایی: جنگل مناطق استوایی که میان ۷ درجهٔ عرض‌البلد شمالی و ۷ درجهٔ عرض‌البلد جنوبی واقع شده و دارای هوای گرم و مرطوب، بوده و فاقد فصل خشک و بی‌باران است.
دبت (Debit) : مقدار آب که دریک زمان معین از نقطهٔ معینی از دریا عبور می‌کند و در اندازه‌گیری حجم آب دریا از آن استفاده می‌کنند.
دلتا (Delta): دهانهٔ دریا یا منطقه‌یی از مواد رسوبی واقع در دهانهٔ یک دریا که موجب هموار شدن زمین و شاخه شاخه شدن دریا می‌گردد.
دهن یا مصب دریا: جایی است که دریا به بحیره یا بحر می‌ریزد و به هم وصل می‌شوند.
زبان: وسیلهٔ صوتی منظمی است که انسان برای ایجاد ارتباط با هم‌نوع خود به کار می‌برد.
ساحهٔ تکتونیکی: ساحه‌یی است در قشر زمین که در آن‌جا اشکال گوناگون ساختمانی مانند بلندی‌ها، پستی‌ها، چین‌ها، درز و ترک‌ها و غیره تشکیل شده باشد.
ستپ: ساحات دارای اقلیم نیمه‌خشک که نباتات گیاهی و اشجار به صورت پراگنده و یا قطعه‌قطعه در آن سراغ می‌شود.
صادرات: ارسال محصولات غرض فروش به ممالک خارجی.
صنعت: تغییر شکل و ساختن مواد یا محصولات؛ به خصوص توسط ماشین.
عواید ناخالص ملی: ارزش تمام محصولاتی می‌باشد که در یک مملکت در بخش‌های مختلف در یک سال تولید می‌گردد.
کانال: حفر خشکه به منظور ارتباط دو بحیره یا بحر توسط انسان برای تسهیلات حمل و نقل؛ ممکن است بین دو دریا نیز کانال حفر شود و دو منطقه را با هم وصل کند.
کشفیات بحری: سفرهای بحری توسط کشتی به خاطر کشف مناطق ناشناخته.
کلتور: تمام رسوم و عنعنات آموخته شده توسط یک گروه مردم که به سمبول‌ها، قهرمان‌ها، رواج‌ها، و ارزش‌ها شناخته می‌شوند.
مهاجرت: حرکت و جابه‌جایی مردم در داخل کشور و یا خارج از مرزها. مهاجرت‌های داخلی و خارجی به سبب عوامل گوناگون اقتصادی، سیاسی و طبیعی.
نژاد: گروهی از مردم که از نظر اصالت و وراثت طبیعی دارای خصوصیات یکسان باشند، یعنی از حیث مشخصات قیافه، کوتاهی و بلندی قد، رنگ چشم، مو و پوست با هم شباهت داشته باشند.
واردات: خرید مواد و محصولات از ممالک خارجی و آوردن آن‌ها به داخل کشور.